

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

**SANATÇI VE SANAT EĞİTİMCİSİ PROF. DR. İSMAİL
HAKKI DEMİRTAŞ'IN YAŞAMI, EĞİTİMCİ YÖNÜ VE
ESERLERİNİN İNCELENMESİ**

RESİM-İŞ EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF RABİA REFAH

TEZ DANIŞMANI
Prof. Dr. Mahmut ÖZTÜRK

BOLU, TEMMUZ 2025

KABUL VE ONAY SAYFASI

Elif Rabia REFAH tarafından hazırlanan “**SANATÇI VE SANAT EĞİTİMCİSİ PROF. DR. İSMAİL HAKKI DEMİRTAŞ’IN YAŞAMI, EĞİTİMCİ YÖNÜ VE ESERLERİNİN İNCELENMESİ**” adlı tez çalışması jürimiz tarafından Güzel Sanatlar Eğitimi Anabilim Dalı Resim-İş Eğitimi Programında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliğiyle kabul edilmiştir.
28/07/2025

Jüri Üyeleri

Danışman
Prof. Dr. Mahmut ÖZTÜRK
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Üye
Doç. Orhun TÜRKER
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

Üye
Doç. Atila IŞIK
Hacettepe Üniversitesi

İmza

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Onayı

Prof. Dr. İbrahim KÜRTÜL
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu ve Şablonuna uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
 - Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
 - Tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
 - Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
 - Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir
- aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Teze ilişkin Turnitin adlı programında enstitü müdürlüğünce belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan benzerlik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %6'ı geçmemektedir.

Bu çalışma için Sosyal Bilimler Araştırmaları Etik Kurulundan 2025/320 sayısı ile etik izin alınmıştır.

.....
ELİF RABİA REFAH

ÖZET

**SANATÇI VE SANAT EĞİTİMCİSİ PROF. DR. İSMAİL HAKKI
DEMİRTAŞ'IN YAŞAMI EĞİTİMCİ YÖNÜ VE ESERLERİNİN
İNCELENMESİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ
ELİF RABİA REFAH
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
GÜZEL SANATLAR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI
RESİM-İŞ EĞİTİMİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI
(TEZ DANIŞMANI: PROF. DR. MAHMUT ÖZTÜRK)**

**BOLU, TEMMUZ - 2025
XXI + 178 sayfa**

Bu araştırma, sanatçı ve sanat eğitimcisi kimliğiyle öne çıkan Prof. Dr. İsmail Hakkı Demirtaş'ın yaşam öyküsünü, sanatsal üretimlerini ve sanat eğitimine katkılarını çok yönlü bir bakış açısıyla incelemeyi amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemiyle yürütülen çalışmada, veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen yarı yapılandırılmış görüşme formları kullanılmıştır. Veriler; sanatçının kendisiyle gerçekleştirilen derinlemesine görüşmeler, kişisel arşiv dokümanları, eser künyeleri ve literatür taramaları yoluyla elde edilmiştir. Araştırmada, Demirtaş'ın yaşamı, sanat anlayışı, akademik kariyeri ve eserlerine ilişkin teknik ve tematik analizler yapılmış; sanatçı kimliğinin eğitimci yönüyle nasıl bütünleştiği çözümlenmiştir.

Çalışmanın çalışma grubunu, sanatçının kendi anlatımları, meslek hayatına tanıklık eden belgeler ve özgün sanat eserlerinin künyeleri oluşturmaktadır. Araştırma; Demirtaş'ın çocukluk ve gençlik yıllarından başlayarak Gazi Eğitim Enstitüsü'ndeki sanat eğitimi süreci, Almanya'daki akademik deneyimi ve Türkiye'ye dönüşünün ardından yürüttüğü öğretmenlik ve akademisyenlik kariyerine odaklanmaktadır. Sanatçının eserleri, teknik ve tematik açılardan sınıflandırılmış; sanatsal üretimi ile eğitmenlik anlayışı arasındaki ilişkiler bütüncül biçimde değerlendirilmiştir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda, İsmail Hakkı Demirtaş'ın yalnızca sanatsal üretimiyle değil; aynı zamanda sanat eğitime yaklaşımı ve uygulamalı öğretim anlayışıyla da sanat eğitimi alanında özgün bir yere sahip olduğu görülmüştür. Çok yönlü sanatçı-öğretmen kimliği, sanat eğitimi literatürüne önemli katkılar sunmakta; gelecek kuşak sanatçılar ve eğitimciler için ilham verici bir model oluşturmaktadır.

ANAHTAR KELİMELER: Sanat, Sanatçı Öğretmen, Sanat Eğitimcisi, Sanat Eğitimi, İsmail Hakkı Demirtaş

ABSTRACT

AN EXAMINATION OF AN ART EDUCATOR, AN ARTIST PROF. DR. İSMAIL HAKKI DEMİRTAŞ'S ARTISTIC LIFE, HIS DISTINCTIVE EDUCATIONAL PERSPECTIVE AS WELL AS HIS POWERFUL ART WORKS

MASTER THESIS

ELİF RABİA REFAH

BOLU ABANT İZZET BAYSAL UNIVERSITY

INSTITUTE OF GRADUATE STUDIES

DEPARTMENT OF FINE ARTS EDUCATION ART TEACHING

DEPARTMENT

(SUPERVISOR: PROF. DR. MAHMUT ÖZTÜRK)

BOLU, JULY 2025

XXI+ 178 pages

This study aims to examine the life story, artistic productions, and contributions to art education of Prof. Dr. İsmail Hakkı Demirtaş, a prominent figure with a dual identity as an artist and art educator, through a multidimensional perspective. The research was conducted using a qualitative research method, with semi-structured interview forms developed by the researcher as the primary data collection tool. The data were obtained through in-depth interviews with the artist himself, personal archive documents, artwork catalogues, and literature reviews. The study includes technical and thematic analyses of Demirtaş's works and explores how his artistic identity integrates with his educational approach.

The study group consists of Demirtaş's own narratives, documents reflecting his professional career, and detailed records of his original artworks. The research focuses on Demirtaş's early years, his education in art at Gazi Education Institute, his academic experiences in Germany, and his subsequent career as a teacher and academic in Turkey. His artworks are classified and analyzed in terms of technique and theme, and the relationship between his artistic production and educational philosophy is evaluated holistically.

The findings indicate that İsmail Hakkı Demirtaş holds a unique position in the field of art education, not only through his artistic works but also through his pedagogical approach and practice-based teaching. His multifaceted identity as an artist-educator significantly contributes to the literature on art education and serves as an inspiring model for future generations of artists and educators.

KEYWORDS: Art, Artist Teacher, Art Educator, Art Education, İsmail Hakkı Demirtaş

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET.....	iv
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER	vi
RESİM LİSTESİ.....	viii
FOTOĞRAF LİSTESİ	xviii
KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ	xx
TEŞEKKÜR	xxi
1. GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Durumu	1
1.2 Araştırmanın Amacı.....	2
1.3 Araştırmanın Önemi	3
1.4 Problem Cümlesi	3
1.5 Alt Problemler	4
1.6 Sınırlılıklar.....	4
1.7 Sayıtlılar.....	5
1.8 Tanımlar.....	5
1.9 Kavramsal Temeller.....	5
1.9.1 Sanat	5
1.9.2 Sanat Eğitimi	7
1.9.3 Türkiye’de Sanat Eğitimi.....	8
1.9.3.1 Gazi Eğitim Enstitüsü	10
1.9.3.2 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi.....	13
1.10 İlgili Araştırmalar	14
2. MATERYAL VE YÖNTEM	18
2.1 Araştırmanın Modeli.....	18
2.2 Çalışma Grubu	19
2.3 Veri Toplama Aracı	19
2.4 Verilerin Analizi	20
3. BULGULAR	23
3.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: İsmail Hakkı Demirtaş’ın Yaşamı Nasıl Geçmiştir?.....	23
3.1.1 İsmail Hakkı Demirtaş’ın Yaşam Öyküsü.....	23
3.1.2 Çocukluk ve Gençlik Yılları.....	24
3.1.3 Gazi Eğitim Enstitüsü Dönemi	26

3.1.4 Almanya Dönemi.....	28
3.1.5 Olgunluk Yılları.....	31
3.1.6 Mesleki Deneyimleri ve Görev Aldığı Kurumlar.....	39
3.1.7 İsmail Hakkı Demirtaş'ın Sergileri ve Aldığı Ödüller	45
3.2 İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular: İsmail Hakkı Demirtaş'ın Sanat Anlayışı ve Sanatçı Kimliği Nasıl Şekillenmiştir?	50
3.2.1 İsmail Hakkı Demirtaş'ın Sanat Anlayışı ve Sanatçı Kişiliği	50
3.2.2 İsmail Hakkı Demirtaş'ın Eserlerinin Teknik ve Tematik Sınıflandırılması	52
3.3 Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular: İsmail Hakkı Demirtaş'ın Eğitimci Yönü Hangi Özelliklerle Öne Çıkmaktadır?	109
3.3.1 İsmail Hakkı Demirtaş'ın Eğitimci Kişiliği.....	109
4. TARTIŞMA	114
5. SONUÇ VE ÖNERİLER	119
KAYNAKLAR	121
EKLER.....	126

RESİM LİSTESİ

Sayfa

Resim 3.1. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Çocukluğumdan</i> , 1986. Aguatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/3. Sanatçının özel koleksiyonu.....	26
Resim 3.2. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Kolye</i> , 1976. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/3. Sanatçının özel koleksiyonu.....	27
Resim 3.3. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Ev-Hütte</i> , 1978. Aguatinta veya Karışık Teknik, Kağıt üzerine, 35x40 cm, 4/9. Sanatçının özel koleksiyonu.....	29
Resim 3.4. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Kompozisyon</i> , 1976. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/6. Sanatçının özel koleksiyonu.....	30
Resim 3.5 İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Gurbette</i> , 1978. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/20. Sanatçının özel koleksiyonu.....	30
Resim 3.6. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Güzel İstanbul</i> , 1991. Aquatinta, Kağıt üzerine, 15x15 cm, EA. Sanatçının özel koleksiyonu.....	34
Resim 3.7. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Haydarpaşa</i> , 1987. Gravür, Kağıt üzerine, 15x15 cm 18/50. Sanatçının özel koleksiyonu.....	35
Resim 3.8. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Burdur'dan</i> , 2002. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 8/10. Sanatçının özel koleksiyonu.....	35
Resim 3.9. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Sivas'tan</i> , 1977. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 5/20. Sanatçının özel koleksiyonu.....	37
Resim 3.10. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Victor Jara Anısına 1973</i> , 2018. Aguatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/15. Sanatçının özel koleksiyonu.....	37
Resim 3.11. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2003. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 25x60 cm, 1/30. Sanatçının özel koleksiyonu.....	54
Resim 3.12. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Güneşin Battığı Yere</i> , 2020. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/15. Sanatçının özel koleksiyonu.....	54
Resim 3.13. İsmail Hakkı Demirtaş, “Özgürlük”, 2023. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 70x100 cm, 1/35. Sanatçının özel koleksiyonu.....	55
Resim 3.14. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Miras</i> , 2004. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 10/10. Sanatçının özel koleksiyonu.....	55
Resim 3.15. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Trende</i> , 1982. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/17. Sanatçının özel koleksiyonu.....	57

Resim 3.16. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Düşünceler-Gedanken</i> , 1983. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 20/25. Sanatçının özel koleksiyonu.....	57
Resim 3.17. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2002. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 9/23. Sanatçının özel koleksiyonu.....	57
Resim 3.18. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Miras</i> , 2002. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/10. Sanatçının özel koleksiyonu.....	58
Resim 3.19. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Dev</i> , 2020. Aquatinta, Kağıt üzerine, 50x70 cm, 1/9. Sanatçının özel koleksiyonu.....	59
Resim 3.20. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 1986. Aquatinta, Kağıt üzerine, 25x30 cm, 1/20. Sanatçının özel koleksiyonu.....	60
Resim 3.21. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Miras III</i> , 1991. Aquatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/6. Sanatçının özel koleksiyonu.....	60
Resim 3.22. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Miras II</i> , 2003. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/15. Sanatçının özel koleksiyonu.....	61
Resim 3.23. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Çift</i> , 2004. Gavür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, EA. Sanatçının özel koleksiyonu.....	61
Resim 3.24. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Enerjinin Faturası</i> , 1988. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, EA. Sanatçının özel koleksiyonu.....	62
Resim 3.25. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Haydarpaşa</i> , 2004. Ağaç Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 16/17. Sanatçının özel koleksiyonu.....	63
Resim 3.26. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Beraber</i> , 2018. Renkli Ağaç Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 14/15. Sanatçının özel koleksiyonu.....	63
Resim 3.27. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Çift</i> , 2005. Ağaç Baskı, Kağıt üzerine, 25x35 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	64
Resim 3.28. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Miras III</i> , 2010. Soğuk Kazı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/14. Sanatçının özel koleksiyonu.....	65
Resim 3.29. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Virtüöz</i> , 2011. Soğuk Kazı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/10. Sanatçının özel koleksiyonu	65
Resim 3.30. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Çılgın Türkler</i> , 2017. Kuru Kazı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 7/10. Sanatçının özel koleksiyonu.....	66
Resim 3.31. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Süvari</i> , 2019. Akrilik Boya, tuval üzerine, 150x200 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	67
Resim 3.32. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2021. Akrilik Boya, tuval üzerine, 170x200 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	68

Resim 3.33. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2022. Akrilik Boya, tuval üzerine, 100x100 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	68
Resim 3.34. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Keman Çalan Kadınlar</i> , 1986. Kara kalem, Kağıt üzerine, 25,5x27,5 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	70
Resim 3.35. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Okuyan Model</i> , 1978. Kara kalem, Kağıt üzerine, 45,5x36 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	70
Resim 3.36. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2019. Kara kalem, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	70
Resim 3.37. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 1994. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	72
Resim 3.38. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , Belirsiz. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	72
Resim 3.39. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 1977. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	72
Resim 3.40. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2012. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	72
Resim 3.41. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Kaymakam Hurşit Bey Heykeli</i> , 2019. Döküm, Yöresel toprak kalıp üzerine bronz boya uygulaması, Anıtsal boyut (yaklaşık 180 cm). Göynük Zafer Kulesi önü, Göynük Belediyesi Koleksiyonu.....	73
Resim 3.42. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Kaymakam Hurşit Bey Heykeli</i> , 2019. Döküm, Yöresel toprak kalıp üzerine bronz boya uygulaması, Anıtsal boyut (yaklaşık 180 cm). Göynük Zafer Kulesi önü, Göynük Belediyesi Koleksiyonu.....	73
Resim 3.43. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Kaymakam Hurşit Bey Heykeli</i> , 2019. Döküm, Yöresel toprak kalıp üzerine bronz boya uygulaması, Anıtsal boyut (yaklaşık 180 cm). Demirtaş Döküm Yaparken.....	73
Resim 3.44. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Sabahattin Ali</i> , (Tarih bilinmiyor). Modelaj, Alçı, Büst ölçüsü (yaklaşık 60x40x25 cm). Sanatçının atölyesi, özel koleksiyon.....	74
Resim 3.45. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Çılgın Türkler</i> , (Tarih bilinmiyor). Rölyef, Alçı üzerine doğal toprak boya, 70x100 cm. Sanatçının atölyesi, özel koleksiyon.....	75

Resim 3.46. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Göl</i> , 1991. Renkli Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 8/8. Sanatçının özel koleksiyonu.....	77
Resim 3.47. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Göynük'te Kış</i> , 1983. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/4. Sanatçının özel koleksiyonu.....	77
Resim 3.48. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Nürnberg'te Kış</i> , 2003. Ağaç Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/15. Sanatçının özel koleksiyonu.....	77
Resim 3.49. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Haydarpaşa</i> , 1985. Aquatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/5. Sanatçının özel koleksiyonu.....	78
Resim 3.50. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Çevre</i> , 1989. Aquatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/11. Sanatçının özel koleksiyonu.....	78
Resim 3.51. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Güneşin Battığı Yere</i> , 1992. Renkli Aquatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 8/14. Sanatçının özel koleksiyonu.....	78
Resim 3.52. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Karda Evler</i> , 1978. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 5/13. Sanatçının özel koleksiyonu.....	79
Resim 3.53. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2014. Akrilik Boya, tuval üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	79
Resim 3.54. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Asırlıklar</i> , 1986. Aquatinta, Kağıt üzerine, 35x60 cm, 2/6. Sanatçının özel koleksiyonu.....	80
Resim 3.55. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , Bilinmiyor. Litografi, Kağıt üzerine, 15x25 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	80
Resim 3.56. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Eski Ev</i> , 1984. Litografi, Kağıt üzerine, 15x25 cm, 9/12. Sanatçının özel koleksiyonu.....	80
Resim 3.57. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Kış</i> , 2002. Ağaç Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/8. Sanatçının özel koleksiyonu.....	80
Resim 3.58. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Gürcüler Evi-Göynük</i> , 2004. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 16/19. Sanatçının özel koleksiyonu.....	81
Resim 3.59. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2002. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	81
Resim 3.60. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , Belirsiz. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	81
Resim 3.61. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 1987. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	81
Resim 3.62. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Gölde Sabah</i> , 2013. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 20/27. Sanatçının özel koleksiyonu.....	82

Resim 3.63. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Yayla</i> , 2009. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 25/37. Sanatçının özel koleksiyonu.....	82
Resim 3.64. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2020. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x45 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	82
Resim 3.65. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Göynük Zafer Kulesi</i> , 2018. Renkli Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/29. Sanatçının özel koleksiyonu.....	83
Resim 3.66. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Zafer Kulesi</i> , 2019. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 5/11. Sanatçının özel koleksiyonu.....	83
Resim 3.67. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2015. Akrilik Boya, tuval üzerine, 50x700 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	83
Resim 3.68. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2019. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	84
Resim 3.69. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2019. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	84
Resim 3.70. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2001. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	84
Resim 3.71. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Modelden</i> , 2003. Ağaç Baskı, Kağıt üzerine, 25x35 cm, 3/10. Sanatçının özel koleksiyonu.....	86
Resim 3.72. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Nü</i> , 1997. Gravür(Yumuşak Vernik), Kağıt üzerine, 35x50 cm 3/3. Sanatçının özel koleksiyonu.....	86
Resim 3.73. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Ressam ve Modeli</i> , 1990. Aguatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 4/10. Sanatçının özel koleksiyonu.....	86
Resim 3.74. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Çift</i> , 2005. Litogafi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 4/16. Sanatçının özel koleksiyonu.....	86
Resim 3.75. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Model</i> , 2002. Litografi, Kağıt üzerine, 25x35 cm, 5/8. Sanatçının özel koleksiyonu.....	87
Resim 3.76. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Miras II</i> , 2002. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 6/12. Sanatçının özel koleksiyonu.....	87
Resim 3.77. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Uyum</i> , 2006. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 15/22. Sanatçının özel koleksiyonu.....	87
Resim 3.78. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Uyum</i> , 2006. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 20/22. Sanatçının özel koleksiyonu.....	87
Resim 3.79. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 1996. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu	88

Resim 3.80. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , Belirsiz. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	88
Resim 3.81. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 1996. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	88
Resim 3.82. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 1996. Lavi Tekniği, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	88
Resim 3.83. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2005. Aguatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/2. Sanatçının özel koleksiyonu.....	89
Resim 3.84. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2013. Aguatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/15. Sanatçının özel koleksiyonu.....	89
Resim 3.85. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2003. Ağaç Baskı, Kağıt üzerine, 25x35 cm, 8/16. Sanatçının özel koleksiyonu.....	89
Resim 3.86. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2018. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	89
Resim 3.87. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2007. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	90
Resim 3.88. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2007. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	90
Resim 3.89. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2007. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	90
Resim 3.90. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2015. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	90
Resim 3.91. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2006. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	91
Resim 3.92. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , Belirsiz. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	91
Resim 3.93. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2021. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	91
Resim 3.94. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Zehra</i> , 1983. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 24/26. Sanatçının özel koleksiyonu.....	91
Resim 3.95. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Pipo</i> , 1982. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 7/10. Sanatçının özel koleksiyonu.....	92
Resim 3.96. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Dün ve Bugün</i> , 2002. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 7/10. Sanatçının özel koleksiyonu.....	92

Resim 3.97. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Miras</i> , 2002. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 6/18. Sanatçının özel koleksiyonu.....	92
Resim 3.98. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2002. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 9/23. Sanatçının özel koleksiyonu.....	92
Resim 3.99. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Virtüöz</i> , 2016. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 5/10. Sanatçının özel koleksiyonu.....	93
Resim 3.100. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2002. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/8. Sanatçının özel koleksiyonu.....	93
Resim 3.101. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , Bilinmiyor. Litografi, Kağıt üzerine, 25x25 cm, Bilinmiyor. Sanatçının özel koleksiyonu.....	93
Resim 3.102. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2023. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 50x70 cm, 1/16. Sanatçının özel koleksiyonu.....	93
Resim 3.103. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2023. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 50x70 cm, 13/30. Sanatçının özel koleksiyonu.....	94
Resim 3.104. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2023. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 50x70 cm, 10/95. Sanatçının özel koleksiyonu.....	94
Resim 3.105. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Her Zaman Sanat</i> , 2020. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/23. Sanatçının özel koleksiyonu.....	94
Resim 3.106. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Başkaldırı</i> , 2020. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/16. Sanatçının özel koleksiyonu.....	94
Resim 3.107. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Sohbet</i> , 2002. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 4/16. Sanatçının özel koleksiyonu.....	95
Resim 3.108. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Çift</i> , 2020. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/9. Sanatçının özel koleksiyonu.....	95
Resim 3.109. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Mola</i> , 2020. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/9. Sanatçının özel koleksiyonu.....	95
Resim 3.110. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2015. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 13/17. Sanatçının özel koleksiyonu.....	95
Resim 3.111. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2005. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/99. Sanatçının özel koleksiyonu.....	96
Resim 3.112. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Miras</i> , 2003. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/20. Sanatçının özel koleksiyonu.....	96
Resim 3.113. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2007. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x70 cm, 12/31. Sanatçının özel koleksiyonu.....	96

Resim 3.114. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Balkonda</i> , 2004. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/30. Sanatçının özel koleksiyonu.....	96
Resim 3.115. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2003. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 12/12. Sanatçının özel koleksiyonu.....	97
Resim 3.116. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2005. Renkli Gravür, Kağıt üzerine, 25x45 cm, 14/20. Sanatçının özel koleksiyonu.....	97
Resim 3.117. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Çelişki</i> , 1989. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/3. Sanatçının özel koleksiyonu.....	97
Resim 3.118. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2014. Soğuk Kazı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, EA. Sanatçının özel koleksiyonu.....	97
Resim 3.119. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2014. Soğuk Kazı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/7. Sanatçının özel koleksiyonu.....	98
Resim 3.120. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2012. Akrilik Boya, Kağıt üzerine, 50x70 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	98
Resim 3.121. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2022. Akrilik Boya, tuval üzerine, 150x200 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	98
Resim 3.122. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2015. Akrilik Boya, tuval üzerine, 70x100 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	98
Resim 3.123. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2014. Akrilik Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	99
Resim 3.124. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Okuyan Kız</i> , 1976. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 7/16. Sanatçının özel koleksiyonu.....	99
Resim 3.125. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Çelişki</i> , 1992. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/8. Sanatçının özel koleksiyonu.....	99
Resim 3.126. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2021. Akrilik Boya, tuval üzerine, 150x200 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	100
Resim 3.127. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2023. Akrilik Boya, tuval üzerine, 180x200 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....	100
Resim 3.128. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Uykuda</i> , 1985. Aguatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 4/6. Sanatçının özel koleksiyonu.....	100
Resim 3.129. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Şu Çılgın Türkler</i> , 2008. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/5. Sanatçının özel koleksiyonu.....	102
Resim 3.130. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Onlar</i> , 2004. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/15. Sanatçının özel koleksiyonu.....	102

Resim 3.131. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>10 Ağustos Öncesi</i> , 2020. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 50x70 cm, 2/10. Sanatçının özel koleksiyonu.....	103
Resim 3.132. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İsimsiz</i> , 2020. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 50x70 cm, Bilinmiyor. Sanatçının özel koleksiyonu.....	103
Resim 3.133. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Güneşin Battığı Yer</i> , 1987. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 16/20. Sanatçının özel koleksiyonu.....	103
Resim 3.134. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>O ve Bizler</i> , 1991. Gravür, Kağıt üzerine, 35x60 cm, 1/8. Sanatçının özel koleksiyonu.....	104
Resim 3.135. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Onlar, Bizler...</i> , 2004. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/5. Sanatçının özel koleksiyonu.....	104
Resim 3.136. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Güneşin Battığı Yere</i> , 2005. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 34/36. Sanatçının özel koleksiyonu.....	104
Resim 3.137. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Miras II</i> , 1991. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 6/6. Sanatçının özel koleksiyonu.....	104
Resim 3.138. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Miras</i> , 1990. Aguatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/3. Sanatçının özel koleksiyonu.....	105
Resim 3.139. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Miras</i> , 1992. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/10. Sanatçının özel koleksiyonu.....	105
Resim 3.140. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Miras</i> , 1994. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/10. Sanatçının özel koleksiyonu.....	105
Resim 3.141. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Miras</i> , 1991. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/10. Sanatçının özel koleksiyonu.....	106
Resim 3.142. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Trende</i> , 1989. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/3. Sanatçının özel koleksiyonu.....	106
Resim 3.143. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Haydarpaşa'dan</i> , 1986. Gravür, Kağıt üzerine, 25x35 cm, 4/50. Sanatçının özel koleksiyonu.....	106
Resim 3.144. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İki Çocuk</i> , 1978. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/4. Sanatçının özel koleksiyonu.....	107
Resim 3.145. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Denge</i> , 1979. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/3. Sanatçının özel koleksiyonu.....	107
Resim 3.146. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Trenden</i> , 1982. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/15. Sanatçının özel koleksiyonu.....	107
Resim 3.147. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Lamba Şişeleri İle Köye Dönüş</i> , 1981. Renkli Aguatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/4. Sanatçının özel koleksiyonu...	108

- Resim 3.148.** İsmail Hakkı Demirtaş, *Düğün*, 1976. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 5/10. Sanatçının özel koleksiyonu.....108
- Resim 3.149.** İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2017. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....108
- Resim 3.150.** İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, Belirsiz. Lavi Tekniği, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....108
- Resim 3.151.** İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2023. Akrilik Boya, tuval üzerine, 150x200 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....109
- Resim 3.152.** İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2019. Akrilik Boya, tuval üzerine, 150x200 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.....109

FOTOĞRAF LİSTESİ

Sayfa

Fotoğraf 3.1. Demirtaş Gazi Eğitim Enstitüsü kantininde arkadaşlarıyla. En sağda Ahmet Aydın Kaptan. Sanatçının kişisel arşivinden, 1966.....	27
Fotoğraf 3.2. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Gümüşhane Öğretmen Okulu'nda resim öğretmeni olarak görev yaptığı dönemden</i> , 1967. Sanatçının kişisel arşivinden..	36
Fotoğraf 3.3. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Kızı ve Eşi ile birlikte Basri Erdem'in sergisinden</i> . 2022.Sanatçının kişisel arşivinden.....	38
Fotoğraf 3.4. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Oğlu ile birlikte sergi açılışında</i> . Tarihsiz. Sanatçının kişisel arşivinden.....	38
Fotoğraf 3.5. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Atatürk Eğitim Fakültesi'nden meslektaşlarıyla birlikte</i> , 1994. Sanatçının kişisel arşivinden.....	40
Fotoğraf 3.6. İsmail Hakkı Demirtaş, Atatürk Eğitim Fakültesi'nde meslektaşları ve öğrencileriyle birlikte, 1994. Sanatçının kişisel arşivinden.....	40
Fotoğraf 3.7. <i>1981 yılında çekilmiş fotoğraf; Muammer Öner, Mustafa Gürünlü, Bahattin Odabaşı, Erol Kınalı, Erol Özden, Mehmet Zeki Kuşoğlu, Zehra Çobanlı, Tülin Onat, İsmail Hakkı Demirtaş, Ramiz Aydın, Hatice Aslan Odabaşı, Temel Hamza Bahadır, Nevhiz Tanyeli ve Özdemir Altan ve diğerleri (Ders Belgeliği, 2014)</i>	41
Fotoğraf 3.8. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>İstanbul Kasım Koçak Atölyesi'nde arkadaşlarıyla birlikte</i> , Tarihsiz. Sanatçının kişisel arşivinden. (2025).....	41
Fotoğraf 3.9. <i>Mustafa Gürünlü, Vural Yıldırım, Nevhiz Tanyeli, Erol Özden, İsmail Hakkı Demirtaş, İsa Başlıoğlu ve diğerleri, Marmara Üniversitesi hatırası (Ders Belgeliği, 2014)</i>	41
Fotoğraf 3.10. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Burdur Eğitim Fakültesi'nde meslektaşlarıyla birlikte</i> , 2002. Sanatçının kişisel arşivinden.....	42
Fotoğraf 3.11. <i>Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlar Panosu, Dekanlık Katı, 2025. (Refah, 2025)</i>	42
Fotoğraf 3.12. Prof. Dr. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı olarak, Dekanlık Katı, 2008–2010. (Refah, 2025)</i>	43

Fotoğraf 3.13. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Prof. Dr. İsmail Hakkı Demirtaş'ın görev bilgilerini içeren resmi yazı. 26.06.2025.....	43
Fotoğraf 3.14. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğrencileriyle birlikte</i> , 2009. Sanatçının kişisel arşivinden.....	44
Fotoğraf 3.15. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Emeklilik yıllarından sonra evinde</i> , 2023. Sanatçının kişisel arşivinden.....	44
Fotoğraf 3.16. <i>İsmail Hakkı Demirtaş Kişisel Resim Sergisi Katalogu</i> , Demirtaş'ın Kişisel Arşivi (2025). (Refah, 2025).....	46
Fotoğraf 3.17. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Enerjinin Faturası</i> , Gravür-Aquatinta, 65x50 cm. 40. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1979). (Refah, 2025).....	46
Fotoğraf 3.18. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Enerjinin Faturası</i> , Gravür-Aquatinta, 65x50 cm. 40. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1979). (Refah, 2025).....	47
Fotoğraf 3.19. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Enerjinin Faturası</i> , Gravür-Aquatinta, 65x50 cm. 40. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1979). (Refah, 2025).....	47
Fotoğraf 3.20. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Gümüşhane'den</i> , Çinko Gravür, 37x50 cm. 44. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1983). (Refah, 2025).....	47
Fotoğraf 3.21. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Gümüşhane'den</i> , Çinko Gravür, 37x50 cm. 44. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1983). (Refah, 2025).....	48
Fotoğraf 3.22. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Göynük Evi</i> , Taş Baskı, 37x45 cm. 45. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1984). (Refah, 2025).....	48
Fotoğraf 3.23. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Güneşin Battığı Yere</i> , Gravür, 50x65 cm. 48. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1987). (Refah, 2025).....	48
Fotoğraf 3.24. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Miras</i> , Gravür, 50x60 cm. 51. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1990). (Refah, 2025).....	49
Fotoğraf 3.25. İsmail Hakkı Demirtaş, <i>Miras</i> , Gravür, 50x60 cm. 51. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1990). (Refah, 2025).....	49

KISALTMA VE SEMBOLLER LİSTESİ

BAİBÜ	: BoluAbant İzzet Baysal Üniversitesi
GEE	: Gazi Eğitim Enstitüsü
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
SAKUDER	: Sanat ve Sanatkarlar Topluluğu Kültür Derneği
TDK	: Türk Dil Kurumu
TÜYB	: Tuval Üzerine Yağlı Boya
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu
YA	: Yarı-Yapılandırılmış Görüşme
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

TEŞEKKÜR

Tez çalışmam boyunca, görüş ve önerileriyle bana yol gösteren; çalışmanın her aşamasında bilgi ve deneyimiyle destek olan değerli danışmanım Prof. Dr. Mahmut Öztürk'e en derin saygılarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

Bu süreçte, her adımında yanımda olan, karşılaştığım güçlüklerde moral ve motivasyon kaynağım haline gelen; düşüncelerimi paylaşabildiğim ve varlığıyla bana güç veren kıymetli yol arkadaşım Eren Can Savrun'a gönülden teşekkür ederim. Zaman zaman umudumu yitirdiğim anlarda beni yeniden ayağa kaldıran sabrı, anlayışı ve manevi desteği, bu çalışmanın tamamlanmasında büyük bir rol oynamıştır.

Yaşamım boyunca olduğu gibi bu zorlu akademik süreçte de sonsuz destekleriyle daima yanımda olan, anneme ve babama; karşılıksız sevgileri, anlayışlarıyla bana güç veren aileme en içten şükranlarımı sunuyorum.

Ve elbette, bu sürecin görünmeyen ama hissedilen kahramanları olan can yoldaşlarım... Sessizce yanımda duran, uykusuz gecelerde çalışma masamı paylaşan, bazen bir bakışlarıyla gülümseten, bazen kucağımda huzurla uyuyarak bana yalnız olmadığımı hissettiren değerli kedilerim Minti, Joker ve Mini'ye de patili teşekkür etmeyi bir borç bilirim. Patili varlıklarıyla bu uzun ve yorucu süreci daha katlanılır ve anlamlı kıldıkları için minnettarım.

Araştırma sürecim boyunca, yaşam öyküsünü, sanatsal üretimlerini, bilgi birikimi ve tecrübelerini içtenlikle paylaşan; nazik sohbetleri, rehberliği ve sağladığı değerli bilgi-belge kaynaklarıyla çalışmama önemli katkılar sunan Prof. Dr. İsmail Hakkı Demirtaş'a en içten teşekkürlerimi ve şükranlarımı sunarım.

1. GİRİŞ

Bu bölümde çalışmanın problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın alt problemleri, araştırmanın amacı, araştırmanın önemi, sınırlılıklar, sayıtlılar ve tanımlar hakkında bilgiler yer almaktadır.

1.1 Problem Durumu

Sanat, insanlık tarihi kadar eski olan, bireyin duygu, düşünce ve hayal dünyasını çeşitli biçimlerde dışa vurmasına olanak tanıyan bir anlatım biçimidir. Bu anlatım biçimi, bireyin estetik algılarını geliştirirken aynı zamanda toplumların kültürel mirasının oluşmasına ve korunmasına katkı sağlar. Sanat yoluyla birey, hem kendini tanıma hem de çevresini anlamlandırma süreçlerini geliştirir. Bu bağlamda sanat eğitimi, bireylerin duygusal, bilişsel ve psikomotor gelişimlerine katkı sunan bütüncül bir eğitim sürecidir (Kırıçoğlu, 2002).

Sanat eğitimi, sadece teknik bilgi ve becerilerin aktarımını değil, aynı zamanda yaratıcı düşünme, eleştirel sorgulama ve estetik duyarlılık gibi üst düzey zihinsel becerilerin gelişimini de hedeflemektedir. Bu yönüyle sanat eğitimi, bireyin hayal gücünü ve özgünlük yetisini desteklerken aynı zamanda toplumsal değerlerin aktarımı ve kültürel sürekliliğin sağlanmasında da önemli rol oynamaktadır (Artut, 2006). UNESCO tarafından da vurgulandığı üzere, sanat eğitimi bireylerin çok yönlü gelişimi, ifade özgürlüğü, kültürel anlayış ve barış içinde bir arada yaşamayı teşvik etme açısından vazgeçilmez bir alandır (UNESCO, 2006).

Sanat eğitiminin niteliği, büyük ölçüde bu alanda görev yapan öğretim elemanlarının eğitimci ve sanatçı yönleriyle doğrudan ilişkilidir. Sanatçı kimliğine sahip eğitimciler, öğrencilerine yalnızca teorik bilgi aktarmakla kalmayıp, aynı zamanda uygulama süreçlerinde rehberlik ederek onların estetik algı ve yaratıcı potansiyellerinin gelişmesine katkıda bulunurlar (Szekely, 1978). Bu bağlamda sanatçı-eğitimci kavramı, son yıllarda sanat eğitimi literatüründe giderek daha fazla önem kazanan çok yönlü bir kimliği ifade etmektedir. Sanatçı-eğitimciler, akademik ve sanatsal üretimleriyle sanat eğitimi ortamlarını zenginleştirir, öğrencilerin sanata olan ilgilerini pekiştirir ve onları yaratıcı bireyler olarak yetiştirmeye katkı sağlar (Hatfield, Montana & Deffenbaugh, 2006).

Bu çerçevede, sanatçı kimliğini eğitimci yönüyle birleştiren akademisyenlerin yaşam öykülerinin, sanat anlayışlarının, eğitim yaklaşımlarının ve sanatsal üretimlerinin akademik düzlemde incelenmesi gerekmektedir. Ancak yapılan literatür taramalarında, bu tür çok yönlü sanatçı-eğitimcilerin pek çoğuna ilişkin yeterli düzeyde bilimsel çalışma bulunmadığı görülmektedir. Oysa bu kişilerin sanatsal üretimleri ve eğitime kattıkları özgün yaklaşımlar, sanat eğitimi literatürüne zenginlik kazandırabilecek niteliktedir.

Bu bağlamda, Gazi Üniversitesi'nde aldığı sanat eğitimiyle sanatçı kimliğini geliştiren, sonrasında uzun yıllar Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde görev yaparak sanat eğitime katkı sunan İsmail Hakkı Demirtaş, eğitimci ve sanatçı kimliğiyle dikkate değer bir isimdir. Demirtaş, yurt içi ve yurt dışında çeşitli sergilere katılmış, çok sayıda öğrenci yetiştirmiş ve akademik çalışmalara imza atmıştır. Özellikle resim sanatı alanında üretmiş olduğu eserlerle kendine özgü bir anlatım dili geliştirmiş, bu dili eğitim süreçlerinde de öğrencilerine yansıtarak onların sanatla ilişkilerini güçlendirmiştir.

Ancak Demirtaş'ın yaşamı, sanat anlayışı, öğretmenlik deneyimi ve sanatsal üretimleri üzerine yapılmış akademik düzeyde yeterli çalışmanın bulunmaması, hem sanat eğitimi alanındaki literatür için hem de gelecek kuşak sanat eğitimcileri açısından bir eksiklik teşkil etmektedir. Oysa bu tür çalışmalar, hem sanatçı-eğitimcilerin deneyimlerinin belgelenmesi hem de sanat eğitime yönelik nitelikli içeriklerin ortaya konması bakımından önem taşımaktadır (Yıldız, 2011).

Bu araştırmanın temel problemi, sanatçı ve sanat eğitimcisi kimliğini bütünleştirmiş bir akademisyen olan İsmail Hakkı Demirtaş'ın yaşamı, sanat anlayışı, eğitimci yönü ve sanatsal üretimlerinin sistematik biçimde incelenmemiş olmasıdır. Bu çalışma ile İsmail Hakkı Demirtaş'ın sanat eğitimi alanındaki katkıları, eğitimci perspektifi, sanatsal üretim süreci ve eserlerinin tema ve teknik yoluyla sınıflandırılması sanat eğitimi literatürüne katkı sunulması amaçlanmaktadır.

1.2 Araştırmanın Amacı

Sanat, bireyin kendini ifade etme biçimlerinden biri olmanın ötesinde: toplumsal, kültürel ve tarihsel bağlamları yansıtan, düşünsel gelişimi destekleyen evrensel bir dildir. Sanatın evrenselliği ve insan yaşamındaki derin etkisi

sanatçıların ve sanat eğitimcilerinin önemini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, sanat dünyasında öne çıkan isimlerin yaşamları ve eserleri, sanatın evrimine ve toplum üzerindeki etkilerine dair önemli bir ışık tutmaktadır.

İsmail Hakkı Demirtaş; ülkemiz sanat eğitimine, çok yönlü olarak hizmet etmiş ve sanatsal üretimleriyle, değerli projeleriyle hizmet etmektedir. Özellikle sanat eğitimi alanında teknik ve sanatsal sorunlar üzerine tavsiyeleri, sanatçı yönü, eğitimci ve insani yönü, İsmail Hakkı Demirtaş'ı değerli kılan önemli unsurlardandır.

Bu araştırmanın temel amacı, sanatçı ve sanat eğitimcisi İsmail Hakkı Demirtaş'ın yaşam öyküsü, sanat anlayışı, akademik çalışmaları ve eserleri üzerinden onun Türk sanat eğitimi alanına sunduğu katkıları ortaya koymaktır. Araştırmada, Demirtaş'ın aldığı sanat eğitimi, sanatçı kimliğinin oluşum süreci, eğitimci yönünü ve eserlerini incelemeyi hedeflemektedir. Bu bağlamda, onun hem bireysel sanatsal üretim süreci hem de eğitimci olarak genç kuşak sanatçılara ve sanat eğitimine sağladığı katkılar değerlendirilecektir.

1.3 Araştırmanın Önemi

Sanata ve sanat eğitimine önemli katkılar sunmuş sanatçı ve eğitimcilerin yaşamlarının ve eserlerinin incelenmesi, sanat tarihine ışık tutmakta ve gelecekte bu alanda çalışacak bireylere ilham vermektedir. İsmail Hakkı Demirtaş, sanat üretimi ve sanat eğitimi alanındaki akademik çalışmalarıyla dikkat çeken bir isimdir. Ancak, onun çok yönlü kimliğine dair akademik kaynakların sınırlı oluşu, bu alandaki bilgi eksikliğini ortaya koymaktadır. Bu araştırma; Demirtaş'ın sanatsal ve eğitsel katkılarını belgeleyerek, Türk sanat eğitimi literatürüne özgün bir katkı sağlamayı ve araştırmanın sonucunda ortaya çıkacak bulguların sanat eğitimi alanında çalışan akademisyenler, araştırmacılar ve öğrenciler için katkı sağlaması açısından önemlidir.

1.4 Problem Cümlesi

İsmail Hakkı Demirtaş'ın sanatçı kimliği, sanat eğitimi alanındaki katkıları ve eserlerinin sanatsal açıdan taşıdığı değer, Türk sanat eğitimi literatüründe yeterince incelenmemiştir. Bu bağlamda “Sanatçı ve Sanat Eğitimcisi İsmail Hakkı Demirtaş'ın Yaşamı, Eğitimci Yönü ve Sanatsal Üretimlerinin, Sanat

Eğitimine katkıları nelerdir?” sorusu araştırmanın problem cümlesini oluşturmaktadır.

1.5 Alt Problemler

Bu çalışmada problem cümlesi doğrultusunda, aşağıdaki alt problemlere ilişkin yanıtlar aranmıştır.

1. İsmail Hakkı Demirtaş’ın yaşamı nasıl geçmiştir?
2. İsmail Hakkı Demirtaş’ın sanat anlayışı ve sanatçı kimliği nasıl şekillenmiştir?
 - a. İsmail Hakkı Demirtaş’ın sanat eserlerinde hangi tema ve teknikler görülmektedir?
3. İsmail Hakkı Demirtaş’ın eğitimci yönü hangi özelliklerle öne çıkmaktadır?
 - a. İsmail Hakkı Demirtaş’ın sanat eğitimine katkıları nelerdir?

1.6 Sınırlılıklar

Bu araştırmada; Sanat Eğitimcisi ve Sanatçı İsmail Hakkı Demirtaş’ın yaşamı, kişiliği, sanatçı kişiliği, sanat eğitimciliği, eserleri ve sanat eğitimine katkıları üzerine bir araştırma yapılarak Demirtaş’ın; yaşamı, sanatçı kişiliği ve sanat eğitimci yönleri detaylı olarak ele alınacaktır. Araştırmada, Demirtaş’ın çocukluk yıllarından itibaren hayatının devam eden sürecinde içinde bulunduğu sanatsal aktiviteler, kişiliği, sosyal yaşantısı ve sanat eğitimcisi görevleri ele alınacaktır. Araştırmanın kapsadığı tarihsel süreç ise, Demirtaş’ın çocukluk döneminden 2025 yılının bahar dönemine kadardır. İsmail Hakkı Demirtaş, 1945 yılında doğmuş ve yaşamına devam etmektedir. Dolayısıyla Demirtaş ile ilgili bilgilere kendisiyle görüşülerek elde edilecektir.

Elde edilecek bilgiler;

1. Gönüllülük şartıyla; kendisiyle yapılacak görüşmeler ile sınırlıdır.
2. Yapılacak görüşmeler; “Kişisel Bilgi Formu, Yaşam Öyküsü ve Sanata Yönelim Süreci, Eğitim ve Akademik Gelişim Süreci, Akademik Kariyer ve Sanat Eğitimine Katkıları, Sanat Eğitiminde Pedagojik Yaklaşımı” adlı görüşme formlarına verilecek cevaplar ile sınırlıdır.
3. Yazınsal veriler alan yazından elde edilen bilgiler ve kişisel arşivinden elde edilecek bilgiler ile sınırlıdır.

1.7 Sayılılar

Araştırmaya katılan İsmail Hakkı Demirtaş'ın görüşlerini belirlemede kullanılacak görüşme formlarının samimiyetle yanıtladığı varsayılmıştır.

1.8 Tanımlar

Sanatçı: Güzel sanatların herhangi bir dalında yaratıcılığı olan, eser veren kimse; sanat adamı, sanat eri, sanatkar.

Sanat Eğitimi: Güzel sanatların tüm alanlarını ve biçimlerini içine alan, okul içi ve okul dışı yaratıcı eğitimidir. Bireyin zihinsel, duygusal, bedensel eğitiminin ve estetik duygularının bütünlük içinde geliştirilmesi, yeteneğinin olgunlaştırılması ve yaratıcılığının artırılması için yapılan eğitim çabası (MEB, 2006:230).

Sanat Eğitimsi: Sanat Eğitimi işiyle uğraşan kimse (<https://sozluk.gov.tr/>).

Sanatçı-Eğitimci: Sanatsal üretim yapan ve eğitimci kişiliğiyle öğrencilerin gelişimine katkı sunan kişidir (Öztürk, M. (2019).

1.9 Kavramsal Temeller

1.9.1 Sanat

Sanat, insanlık tarihinin en eski ifade biçimlerinden biridir ve insanın duygu, düşünce, inanç ve yaşantılarını estetik yollarla dile getirme ihtiyacından doğmuştur. Gombrich (1992), mağara duvarlarına bizon resimleri çizen ilk insanların, yeryüzündeki ilk sanatçılar olduğunu belirterek sanatın insanlıkla birlikte doğduğunu vurgular. Bu durum, sanatın yalnızca bir ifade biçimi değil, aynı zamanda insan varoluşunun ayrılmaz bir parçası olduğunu göstermektedir.

Tarih boyunca göçebe toplumların şarkı söyleme ve dans etme ritüellerinden, avcılarının avlarını resmetmesine; ebeveynlerin çocukları için kahramanlık hikâyeleri canlandırmasına kadar pek çok kültürel etkinlik, sanatın insan deneyimini anlatmak ve anlamlandırmak amacıyla kullanıldığını ortaya koymuştur. Özsoy'un (2005a) ifade ettiği gibi, insanlar zaman ve mekânı, ruh ve bedeni, zekâ ile duyguyu birleştirme ihtiyacı duymuşlar; bu bağlantıları kurmak ve ifade etmek için de sanata başvurmuşlardır.

Sanat, bireyin iç dünyasını yansıttığı kadar, içinde yaşadığı toplumun değerlerini, normlarını ve dönüşümünü de görünür kılan güçlü bir araçtır. Birey,

sanatsal üretim sürecinde kendi duygu ve düşüncelerini estetik bir biçimde ifade ederken; aynı zamanda toplumun tarihsel, kültürel ve sosyolojik gerçekliklerine de dolaylı biçimde gönderme yapar. Fischer'in (2005) belirttiği gibi, sanat yalnızca bireysel bir anlatım değil, aynı zamanda toplumsal bir gerçekliktir; insanı parçalanmış bir durumdan bütünsel bir yapıya dönüştürme potansiyeline sahiptir.

Bu bağlamda toplumların değişen değer yargıları, yaşam biçimleri ve sosyal yapıları sanat eserlerine doğrudan ya da dolaylı olarak yansır. Sanat, kültürel kimliğin yeniden inşa edildiği, aktarıldığı ve sorgulandığı bir alan olarak hem bireysel kimliğin gelişiminde hem de kolektif hafızanın oluşumunda işlevseldir (Erinç, 2011; Ersoy, 2002). Toplumla iç içe olan sanat, ait olduğu dönemin ruhunu taşır ve gelecek kuşaklara sosyo-kültürel bir belge olarak aktarılır. Bu yönüyle sanat, yalnızca estetik bir üretim değil, aynı zamanda toplumsal değişim ve dönüşümün de önemli bir tanığıdır (Uçan, 1996; San, 2003).

Sanat, sanatçı aracılığıyla anlam ve biçim kazanır; sanatçının duygu, düşünce ve gözlem dünyasından süzülen bir yorumdur. Sanatçı yalnızca gözlem yapan değil; yaşadığını ve hissettiğini dönüştürerek estetik bir düzlemde yeniden kurgulayan yaratıcı bir özne konumundadır. Ressam, çevresindeki dünyayı olduğu gibi yansıtmakla yetinmez; ona kişisel bir anlam yükler ve kendi iç dünyasının bir yansıması hâline getirir.

Sanatçının yapıtı yalnızca bir estetik nesne değil; aynı zamanda onun yaşadığı dönemin ruhunu, kültürel yapısını ve bireysel tecrübelerini içinde barındıran bir anlatıdır (Erinç, 2011). Bu yönüyle sanat, sanatçının benliğinde biçim bulan ve izleyiciyle paylaşılan bir düşünsel ve duygusal üretim sürecidir. Gombrich'e (1992) göre, sanat tarihinde her eser, onu meydana getiren sanatçının düşünce dünyasına ve teknik anlayışına ayna tutar. Bu durum, sanatçının yalnızca teknik becerilere değil, aynı zamanda estetik duyarlılığa, kültürel birikime ve yaratıcı düşünceye sahip olmasını zorunlu kılar (San, 2003).

Sanat, bilim ve teknikle birlikte insanlık tarihinin temel düşünsel ve üretimsel alanlarını oluşturur. Bu üç kavram bir bütünün parçalarıdır ve birbirinden ayrı düşünülemez; çünkü insanın yaratıcı etkinlikleri genellikle bu alanların kesişiminde şekillenir. Nitekim Uçan'ın (1990) da ifade ettiği gibi, sanatta ileri gitmiş ancak bilim ve teknikte geri kalmış ya da bunun tersi bir toplumdan söz etmek mümkün değildir.

Sanat, teknik bilgi ve bilimsel düşüncenin estetik bir form aracılığıyla ifadesi olabilir; ancak yalnızca kuralların ve tekniklerin uygulanmasıyla sanatsal değer taşıyan bir yapıt ortaya çıkmaz. Sanat yapıtının oluşabilmesi için belirli yöntemlerin, malzeme bilgisinin ve teknik uygulamaların yaratıcı bir süreç içinde öznel bir yorumla bütünleşmesi gerekir (Kırıçoğlu, 2002). Bu nedenle sanat, yalnızca üretime dayalı bir eylem değil; aynı zamanda bireyin iç dünyasını özgün bir biçimde dışa vurduğu bir düşünsel faaliyet alanıdır.

Sanat eğitimi yoluyla yetişen bireyler, estetik algısı gelişmiş, eleştirel düşünebilen ve yaratıcı çözümler geliştirebilen bireyler hâline gelirler. Efland'ın (2002) da belirttiği gibi, sanat eğitimi bireyin yalnızca sanatı anlamasını değil, aynı zamanda yaşamla daha bütüncül ve derinlikli bir bağ kurmasını sağlar. Bu bağlamda sanat, bireyin zihinsel esnekliğini, yaratıcı düşünme yetisini ve estetik duyarlılığını geliştiren; hem üretimsel hem de anlamlandırıcı yönü olan çok katmanlı bir etkinliktir (San, 2003).

Sonuç olarak, sanat bireysel ve toplumsal gelişimin vazgeçilmez bir alanı olarak yalnızca güzeli üretmekle kalmaz; bireyin iç dünyasını zenginleştirir, toplumu dönüştürür ve kültürel sürekliliği sağlar. Sanatın tarihsel kökleriyle bugünkü işlevi arasında kurulan bu bütünlük, sanat eğitiminin de çağdaş yaşamın merkezinde yer alması gerektiğini göstermektedir.

1.9.2 Sanat Eğitimi

Sanat eğitimi, yalnızca sanatsal becerilerin kazandırıldığı bir alan olmaktan öte, bireyin düşünsel, estetik ve kültürel gelişimini destekleyen çok yönlü ve dinamik bir öğrenme süreci olarak tanımlanmaktadır. 21. yüzyılda sanat eğitimi; bireyin estetik duyarlılığını, yaratıcı düşünme kapasitesini ve görsel okuryazarlığını geliştiren, disiplinler arası etkileşime açık bir alan hâline gelmiştir (Öztürk, 2017). Eğitim biliminin temel kuramlarıyla uyum içinde gelişen sanat eğitimi, pedagojik temelleri olan özgün bir öğretim alanı olarak toplumsal yapı ve kültürel süreçlerle de doğrudan ilişkilidir. Bu bağlamda sanat eğitimi, yalnızca bir branş dersi değil; bireyin yaşamla, sanatla ve kültürle bütünleşmesini sağlayan anlamlı bir süreçtir (Efland, 2002; Eisner, 2002).

Sanat eğitiminin temel hedeflerinden biri, bireyin yalnızca sanat üretimi yapabilme becerisini geliştirmek değil, aynı zamanda sanat yoluyla düşünme, sorgulama ve estetik değerlendirme yetkinliklerini kazandırmaktır. Bu süreçte

birey; görsel-işitsel analiz becerileri, duygusal derinlik ve toplumsal duyarlılık gibi nitelikler edinir (Öztürk, 2018; Winner, Goldstein & Vincent-Lancrin, 2013). Böylelikle birey, sanat aracılığıyla dünyaya çok yönlü bir bakış geliştirebilir ve özgün düşünce üretiminde bulunabilir.

Sanat eğitimi, bireyin estetik yönünün yanı sıra özgüvenini, öz farkındalığını ve toplumsal etkileşim becerilerini de geliştirir. Bu yönüyle sanat eğitimi, bireyin kendini ifade etme biçimlerini çeşitlendirir ve yaratıcı problem çözme yetisini destekler (Freedman, 2003; Eisner, 2002). Birey, yalnızca sanatla değil, yaşamın tüm alanlarıyla daha bilinçli ve üretken bir ilişki kurma kapasitesine ulaşır.

Sanat eğitimi bireyde eleştirel bakış açısını, yaratıcılığı ve özgünlüğü desteklerken; duygusal zekâ, empati ve kültürel farkındalık gibi insani nitelikleri de güçlendirir (Öztürk, 2019; Eisner, 2002). Bu çok boyutlu yapı, sanat eğitimi yalnızca teknik bilgiye dayalı bir öğretim süreci olmaktan çıkarır; aynı zamanda karakter, kimlik ve toplumsal bilinç inşasının da vazgeçilmez bir aracı hâline getirir.

Sanat eğitimi, bireyin yalnızca estetik deneyimini değil, aynı zamanda yaratıcı düşünce, eleştirel analiz ve kültürel bilinç gibi bilişsel ve duyuşsal yeterliliklerini kazandırmayı hedefler. Gençaydın'ın (1990) vurguladığı gibi, sanat eğitimi yalnızca genel eğitim sistemine entegre edilmesi gereken bir alan değil; aynı zamanda kendi iç dinamikleri, pedagojik temelleri ve yaratıcı süreçlere dayalı yaklaşımı ile özgün bir yapılanma gerektiren bir disiplindir. Bu nedenle sanat eğitiminin eğitim dizgesi içerisindeki yeri net biçimde tanımlanmalı; bu tanım doğrultusunda özgün ilkeler ve yöntemlerle geliştirilmelidir.

1.9.3 Türkiye’de Sanat Eğitimi

Sanat eğitimi, tarihsel süreç içerisinde farklı toplumlarda ve dönemlerde çeşitli yaklaşımlarla eğitimin temel bir parçası olmuştur. 19. yüzyıl başlarında Avrupa’da yaşanan kültürel çözümler ve bireyin modernleşme sürecinde yaşadığı kimlik bunalımları, sanat eğitiminin yeniden yapılandırılmasına neden olmuş; bu bağlamda Almanya’da doğan "Sanat Eğitim Hareketi", zamanla birçok ülkenin eğitim sistemine yön vermiştir. Bu hareketle birlikte sanat eğitimi, yalnızca estetik bir kazanım değil, aynı zamanda bireyin çok yönlü gelişimini destekleyen bir alan olarak kabul görmeye başlamıştır (Yıldız, 2013).

Sanatın bu dönüşüm süreci; toplumsal, kültürel, düşünsel ve dinsel dinamiklerle şekillenmiştir. Türkiye’de Batılı anlamda sanat eğitimi faaliyetleri ise 1883 yılında Sanayi-i Nefise Mektebi’nin (bugünkü Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) kurulmasıyla kurumsal bir zemine oturmuştur. Bu kurum, güzel sanatlar alanında ilk akademik eğitim ortamını sağlayarak sanat eğitiminin Türkiye’deki gelişiminde öncü bir rol üstlenmiştir (Kırıçoğlu, 2004). 20. yüzyılın başlarında Avrupa’ya sanat eğitimi amacıyla öğrenciler gönderilmiş; aynı zamanda Avrupa’dan sanatçılar davet edilerek Batı’nın sanat anlayışı, Türk resim sanatına entegre edilmeye çalışılmıştır (Öztürk, 1998).

Cumhuriyet’in ilanıyla birlikte sanat eğitimi, çağdaşlaşma ve ulus inşa sürecinin bir aracı olarak görülmüş; bu doğrultuda, 1924 yılında kurulan Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü, sanat eğitiminin kurumsallaşması açısından büyük bir dönüm noktası olmuştur. Bu kurum, dönemin Maarif Vekili Mustafa Necati’nin önderliğinde, yeni kurulan Cumhuriyet’in öğretmen ihtiyacını karşılamak üzere kurulmuş; Resim-İş Bölümü ise bu misyonun bir parçası olarak “estetik zevki gelişmiş, yaratıcı ve üretken nesiller yetiştirecek öğretmenler” yetiştirmeyi hedeflemiştir (Kırıçoğlu, 2004).

Gazi Eğitim Enstitüsü’nde uygulanan eğitim modeli, atölye temelli öğretim, görsel algı eğitimi, el sanatları ve plastik sanatlar gibi disiplinleri harmanlayarak oldukça yenilikçiydi. Öğrenciler burada yalnızca teknik becerilerle değil, aynı zamanda sanat felsefesi, sanat tarihi ve eğitim bilimleri alanlarında da donanımlı hale getirilmiştir (Demirtaş, 2009). Özellikle Zeki Faik İzer, Refik Epikman, Bedri Rahmi Eyüboğlu, Cemal Tollu gibi sanatçıların Enstitü’de ders vermesi, eğitimin niteliğini uluslararası düzeye taşımıştır (Öztürk, 1998).

Bu kurumdan mezun olan öğretmenler, Anadolu’nun dört bir yanına gönderilmiş; kırsaldan kente sanat eğitiminin taşıyıcısı olmuşlardır. Gazi Eğitim Enstitüsü, bu yönüyle sadece bir öğretmen yetiştirme kurumu değil, aynı zamanda Cumhuriyet’in kültürel kalkınma projelerinin merkezinde yer alan bir sanat ocağı olarak değerlendirilmiştir (Kırıçoğlu, 2004). Bu yönüyle Enstitü, Türkiye’de sanat eğitiminin yaygınlaşmasında ve kökleşmesinde temel yapı taşı olmuştur.

1950’li yıllarda sanat eğitimi, eğitim programlarının yeniden yapılandırılmasıyla birlikte daha sistematik bir içerik kazanmıştır. Bu yıllarda özellikle ilköğretim düzeyinde resim derslerine verilen önem artmış; çocukların yaratıcılık, estetik algı ve özgün ifade becerilerini geliştirmek temel hedef haline

gelmiştir (Öztürk, 1998). Ancak uygulamaya yönelik sınırlılıklar ve teorik yaklaşımların ağırlık kazanması, sanat eğitiminin niteliksel derinliğini zaman zaman sınırlandırmıştır (Yıldız, 2013).

Son yıllarda ise sanat eğitimi, küresel eğitim yaklaşımlarıyla paralel olarak disiplinlerarası yaklaşımlar, çağdaş sanat pratikleri ve dijital teknolojilerin entegrasyonunu içeren çok yönlü bir yapıya evrilmiştir. Günümüzde sanat eğitimi yalnızca sanatçı yetiştirmeyi amaçlayan bir alan olmaktan çıkmış; yaratıcı düşünebilen, estetik duyarlılığa sahip ve eleştirel bakış geliştirebilen bireyler yetiştirmeyi hedefleyen çok boyutlu bir öğrenme alanı haline gelmiştir (Yıldız, 2013). Bu doğrultuda eğitim fakültelerinde sanat eğitimi veren bölümlerin öğretim programları da güncellenmekte; kuramsal bilgiler ile uygulamalı süreçler arasında denge kurularak daha işlevsel bir sanat eğitimi ortamı oluşturulmaktadır (Kırıçoğlu, 2004).

1.9.3.1 Gazi Eğitim Enstitüsü

Cumhuriyetin ilanıyla birlikte Türkiye’de eğitim sisteminde köklü bir dönüşüm süreci başlatılmış, bu kapsamda sanat eğitimi de yeniden yapılandırılmıştır. Atatürk’ün önderliğinde geliştirilen bu reformların temel dayanaklarından biri, 1924 yılında Türkiye’ye davet edilen Amerikalı eğitim bilimci John Dewey’in hazırladığı rapor olmuştur. Dewey’in önerileri, yalnızca sanat eğitimi değil, tüm öğretim kademeleri için yol gösterici olmuş; özellikle öğretmen yetiştirme sisteminin yeniden düzenlenmesinde belirleyici bir rol üstlenmiştir (Sönmez, 2006; Kırıçoğlu, 2002). Bu doğrultuda, 1926 yılında Ankara’da “Orta Muallim Mektebi” adıyla kurulan kurum, 1 Mart 1927’de Konya’da eğitim öğretime başlamış, kısa süre sonra Ankara’ya taşınarak gelişimini sürdürmüştür. 1929 yılında adı “Gazi Orta Muallim Mektebi ve Terbiye Enstitüsü” olarak değiştirilmiş, 1976’da “Gazi Eğitim Enstitüsü” adını almış ve 1982 yılında Gazi Üniversitesi’ne bağlanarak fakülte yapısına kavuşmuştur (Etike, 1991; Yıldız, 2013).

Kurumun mimarisi, dönemin ünlü mimarlarından Kemaleddin Bey tarafından tasarlanmış; binanın temeli 1927’de atılmış ve 1930 yılında tamamlanmıştır. Simetrik planlı, taş cepheli, kemerli pencerelere ve cumba detaylarına sahip olan yapı, Birinci Ulusal Mimarlık Akımı’nın karakteristik özelliklerini taşımaktadır. Kampüs alanı sadece sınıf ve atölyelerden ibaret değil,

aynı zamanda yatakhaneler, yemekhaneler, laboratuvarlar, sergi salonları, botanik bahçe ve spor sahaları gibi alanlarıyla kapsamlı bir eğitim kompleksi niteliği taşımaktadır (Demirtaş, 2009; Gazi Üniversitesi Yayınları, 1996).

Bu süreçte yalnızca yabancı uzmanlardan değil, Türk düşünür ve eğitimcilerden de önemli katkılar gelmiştir. Bunlardan biri olan İsmail Hakkı Baltacıoğlu, sanat eğitiminin bireyin estetik ve ahlaki gelişimindeki rolünü vurgulamış ve bu alanda hem teorik hem de uygulamalı özgün yaklaşımlar geliştirmiştir (Baltacıoğlu, 1933; Arslan, 2010). Baltacıoğlu'nun sanat eğitimine yönelik yaklaşımları, estetik duyarlılığın gelişimini temel alan bir eğitim anlayışıyla şekillenmiştir.

Gazi Eğitim Enstitüsü bünyesinde sistemli sanat eğitiminin başlangıcı, 1932–1933 öğretim yılında Resim-İş Bölümü'nün kurulmasıyla gerçekleşmiştir. Enstitü binasının bodrum katında ağaç, maden, modelaj ve mukavva işlerine yönelik atölyeler oluşturulmuş; birinci katta ise resim atölyeleri faaliyete geçirilmiştir. Bütçe yetersizliği nedeniyle ayrı ayrı planlanan resim ve iş dersleri birleştirilerek "Resim-İş Şubesi" kurulmuş; böylece öğretmen adaylarının hem teknik becerilerle donatılması hem de sanatsal yetkinlik kazanmaları amaçlanmıştır (Akyüz, 2007; Öztürk, 1998). Bu model, atölye temelli bir eğitim yapısıyla uygulama ve kuramı bir arada sunmuş; desen, grafik, baskı, heykel ve tasarım gibi çok yönlü alanları kapsayan bir öğretim ortamı oluşturmuştur.

Bölümde uygulanan eğitim, üç yıllık bir yapıdadır. Her eğitim yılı iki dönemden oluşmakta, öğrenciler haftada ortalama 32–34 saatlik ders yüküyle eğitilmektedir. Ders içerikleri; birinci sınıfta temel resim, modelaj, el sanatları ve yazı; ikinci sınıfta grafik, sanat tarihi ve karışık teknikler; üçüncü sınıfta ise özel öğretim yöntemleri, sanat eserleri incelemesi ve uygulamalı eğitim stajı gibi alanlardan oluşmaktadır. Kuramsal dersler arasında estetik, eğitim psikolojisi, öğretim bilgisi, sanat tarihi ve Türk inkılap tarihi gibi konular yer almaktadır (Coşkun, 2007; Etike, 1991).

1950'li yıllardan itibaren bölüm programlarında düzenlemelere gidilmiş, öğretim içerikleri sanat eğitimi alanındaki çağdaş gelişmelere paralel biçimde güncellenmiştir. 1958 yılına ait programda, resim dersi haftalık 10 saat ile yoğunlaştırılmış; grafik, yazı, modelaj, sanat tarihi ve eğitim bilimleri gibi dersler de dengeli biçimde yer almıştır. Bu dönemde ayrıca genel öğretim metotları, sınıf

teknîği ve özel öğretim yöntemleri gibi pedagojik dersler müfredata dahil edilerek öğretmenlik formasyonuna özel önem verilmiştir (Etike, 1991; Coşkun, 2007).

1963–1965 dönemine ait müfredat ise, grafik ve karışık teknikler gibi uygulama derslerinin döneme göre farklılaşan saatlerde sunulduğu esnek bir yapı göstermektedir. Sanat tarihi, sanat eserleri incelemesi ve yabancı dil gibi derslerle teorik boyut güçlendirilmiş; öğretmen adaylarının eğitim bilimi alanındaki yeterlikleri eğitim psikolojisi, öğretim metodu ve sanat eğitimi uygulamaları ile desteklenmiştir. Bu programda ayrıca “inşa ve form bilgisi” gibi derslerle biçimsel algı ve üç boyutlu tasarım bilgisi de kazandırılmıştır (Coşkun, 2007).

1966–1968 yıllarında uygulanan ders planında ise grafik ve resim dersleri dönemin ağırlıklı uygulama alanları olmaya devam etmiş; bunun yanı sıra estetik, eğitim sosyolojisi, örgü ve doküman gibi yeni ders başlıkları eklenerek hem sanatsal hem sosyal bilim temelli çok yönlü bir yaklaşım benimsenmiştir. Sanat tarihi ve sanat eserleri inceleme derslerinin tüm yıllara yayılması, sanat kuramı ve tarihsel bağlamın süreklilik içinde aktarımını sağlamıştır (Coşkun, 2007). Böylece Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü, uygulama ile kuramsal eğitimi bir arada sunan, dönemsel ihtiyaçlara cevap veren ve güncel sanat pedagojisini içselleştiren bir yapıya kavuşmuştur.

Bölümde görev yapan öğretim kadrosu, dönemin sanat ve eğitim politikaları doğrultusunda özenle seçilmiştir. Almanya ve Avrupa’da eğitim görmüş akademisyenler ile etkin sanatçılardan oluşan ilk kuşak öğretim üyeleri, Bauhaus etkili sanat eğitimi modellerini Türkiye’ye taşımışlardır. Bu bağlamda, Malik Aksel, Hayrullah Örs, İsmail Hakkı Uludağ, Şinasi Barutçu ve Mehmet Ali Atademir gibi isimler, hem pedagojik içerik hem de sanatsal yönelim açısından bölümün gelişimine önemli katkılar sunmuşlardır (Etike, 1991; Kırıçoğlu, 2002).

Sanatçı ve sanat eğitimcisi kimliğini bir arada taşıyan mezunlar arasında Süleyman Saim Tekcan, örnek olarak gösterilebilecek isimlerden biridir. 1958 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü’nden mezun olan Tekcan, sanat eğitiminin yalnızca bir araç değil, aynı zamanda bir ifade biçimi olduğunu vurgulamış, “*önce sanat eğitimcisiydim sonra sanatçı oldum*” ifadesiyle öğretmenlik deneyiminin sanat üretimine olan katkısını dile getirmiştir (Tekcan, 2012). Tekcan’ın yanı sıra özellikle 1960’lı ve 70’li yıllardan itibaren Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü mezunları; Türkiye genelinde sanat eğitiminde bir yayılma etkisi yaratmıştır. Mezunlar yalnızca öğretmen olarak değil, çeşitli sanat kurumlarında,

akademik yapılar içinde ve kültürel etkinliklerde görev alarak, sanatın toplumla buluşmasına katkı sağlamışlardır. Sergiler, paneller, çalıştaylar ve sanatsal etkinliklerle Türkiye’de görsel sanatlar eğitiminin kurumsallaşmasında öncü roller üstlenmişlerdir (Yıldız, 2013; Demirci, 2014).

Sonuç olarak, Gazi Eğitim Enstitüsü’nün Resim-İş Bölümü, Türkiye’de sanat eğitiminin sistematik bir yapıya kavuşmasında kurucu bir rol üstlenmiş; uygulama temelli pedagojik yapısıyla, dönemine göre çağdaş ve bütüncül bir öğretmen yetiştirme modeli oluşturmuştur.

1.9.3.2 Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi

1992 yılında kurulan Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi (BAİBÜ), Türkiye’nin köklü yükseköğretim kurumlarından biri olarak eğitim, araştırma ve toplumsal katkı alanlarında önemli bir sorumluluk üstlenmiştir. Üniversite, adını Bolulu hayırsever iş insanı İzzet Baysal’dan almış ve onun eğitime olan katkılarıyla anılagelmıştır. Kuruluşunun ardından kısa sürede gelişim gösteren BAİBÜ, sanat eğitimi alanında da önemli bir yapılanmaya gitmiş; özellikle Eğitim Fakültesi bünyesinde yer alan Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı ile sanat eğitimi alanında kurumsal kimliğini oluşturmuştur (YÖK, 2023; Üniversite Tanıtım Kataloğu, 2020).

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı ile birlikte 1998 yılında kurulmuş ve 2000’li yıllardan itibaren aktif şekilde öğrenci kabul etmeye başlamıştır. Bölümün amacı, Türkiye’nin farklı bölgelerinde görev alabilecek, çağdaş eğitim yaklaşımlarına hâkim, sanatsal ve pedagojik donanıma sahip öğretmenler yetiştirmektir (Çetin & Arslan, 2018). Eğitim programı; desen, özgün baskı, temel sanat eğitimi, sanat tarihi, grafik tasarım ve öğretmenlik formasyon derslerini içeren çok boyutlu bir yapıya sahiptir. Böylece uygulamalı sanat alanlarında ve teorik bilgi alanlarında dengeli bir sanat eğitimi sunulmaktadır (Gürbüz, 2011).

Üniversitenin Bolu’da konumlanmış olması, doğayla iç içe bir öğrenme ortamı sunması bakımından da sanatsal üretim açısından elverişli bir zemin oluşturur. Nitekim sanatçılar ve sanat eğitimcileri, doğanın ve çevresel estetiğin birey üzerindeki etkilerini sıklıkla vurgulamışlardır. Bu bağlamda Bolu’nun doğal

çevresi, sanat eğitimi öğrencilerinin gözlem, imgelem ve üretim becerilerini geliştirmede önemli bir faktör olarak görülmektedir (Kaya, 2015).

Bölümün akademik kadrosunda yer alan Gazi Eğitim Enstitüsü mezunları da bu bağlamda dikkat çekmektedir. Örneğin Prof. Dr. Hakkı Engin Giderer, Gazi’de aldığı eğitimden edindiği grafik, desen ve sanat eğitimi deneyimini BAİBÜ’de uygulamaya taşımış, sergi ve proje bazlı atölye anlayışını bölümün yapısına kazandırmıştır (BAİBÜ GSF, 2019; Kültür Ajanda, 2022). Bir diğer örnek ise; 2006-2010 yılları arasında, üniversitede görev alan Prof. Dr. İsmail Hakkı Demirtaş’ın çalışmalarıyla sanat eğitimi programları daha da güçlendirilmiş; bu dönemde fakülte içinde düzenlenen atölye çalışmaları, öğrenci sergileri ve ulusal/uluslararası sanat etkinlikleri ile bölüm akademik ve sanatsal anlamda canlanmıştır (Demirtaş, 2009). Bu çalışmalar, sanat eğitimine yalnızca mesleki beceri kazandırma aracı olarak değil, bireyin estetik duyarlılığını ve yaratıcı düşünme kapasitesini geliştiren bir süreç olarak yaklaşan bir anlayışı beraberinde getirmiştir (Yıldız, 2013).

Günümüzde Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü, yürüttüğü lisans ve lisansüstü programlar, sanatsal üretime dayalı atölye dersleri, sergi faaliyetleri ve uluslararası etkileşimleriyle Türkiye’de sanat eğitimi veren saygın kurumlar arasında yer almaktadır. Sanat eğitiminin bölgesel düzeyde yaygınlaşması, kültürel üretimin teşvik edilmesi ve öğretmen adaylarının bireysel ve toplumsal düzeyde estetik bilinçle donatılması hedeflenmektedir (Çetin & Arslan, 2018; Yıldız, 2013; YÖK, 2023).

1.10İlgili Araştırmalar

Araştırmanın bu bölümünde, çağdaş Türk sanat eğitimi tarihinde akademik çalışmalara konu olan sanat eğitimcileri ve sanatçıların, sanat eğitimi alanına katkılarını ele alan araştırmalara yer verilmiştir.

Sanat eğitimi, Türkiye’de ve dünyada özellikle son yıllarda disiplinlerarası yaklaşımlarla ele alınan, kuramsal ve uygulamalı yönleriyle zenginleşen bir çalışma alanıdır. Yapılan literatür taramaları, bu alanda çok sayıda bilimsel araştırmanın üretildiğini, sanat eğitiminin estetik gelişim, kültürel aktarım, yaratıcı düşünme gibi birçok boyutunu incelediğini göstermektedir.

Ancak sanat eğitimcilerinin bireysel katkılarını merkeze alan çalışmalar sınırlı kalmaktadır. Bu alandaki mevcut literatür, sanat eğitimcilerinin; öğretmen

ve sanatçı rollerini birlikte nasıl yürüttüklerini ve bu rollerin öğrenci üzerindeki yansımalarını belirli örnekler üzerinden ele almaktadır.

Özellikle “sanat eğitimcisinin sanat eğitimine katkıları” gibi odaklanmış bir temada yapılan araştırmalar oldukça az sayıdadır. Bu durum, konunun akademik açıdan hâlâ genişletilmeye açık bir alan olduğunu ortaya koymaktadır.

Güler (2023) tarafından yazılan *Gazi Eğitim Enstitüsü’nde Resim-İş Eğitimi ve Sanat Öğretmenlerinin Rolü* başlıklı doktora tezinde, Gazi Eğitim Enstitüsü’nün sanat eğitimine katkıları tarihsel süreç içerisinde incelenmiştir. Çalışmada İsmail Hakkı Demirtaş ve dönemin önde gelen sanat eğitimcilerinin eğitici kimlikleri, sanatsal üretimleriyle birlikte ele alınmış; kurumsal gelişime etkileri arşiv belgeleri ve sözlü tarih yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Aksoy (2022), *Sanat Eğitiminde Öğretmenin Sanatçı Kimliği: Kuram ve Uygulama Üzerinden Bir İnceleme* başlıklı yüksek lisans tezinde, sanat eğitimcisinin aynı zamanda üretken bir sanatçı olmasının öğrenci üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmada sanatçı-öğretmen kimliğini taşıyan akademisyenlerle yapılan mülakatlara ve içerik analizlerine yer verilmiştir.

Karakuş (2021) tarafından hazırlanan *Türk Resim Sanatında Öğretmenlerin Üretim Biçimleri* başlıklı yüksek lisans tezinde, sanat eğitimcilerinin eser üretiminde tercih ettikleri teknik ve tematik yaklaşımlar ele alınmıştır. Tezde İsmail Hakkı Demirtaş ve Adnan Turanî gibi sanatçı-öğretmenlerin yapıtları üzerinden açıklayıcı bir sınıflandırma yapılmıştır.

Baysal (2020), *Sanat Eğitiminde Usta-Çırak İlişkisinin İzleri: GEE ve Marmara Örneği* başlıklı tezinde, geleneksel usta-çırak anlayışının sanat eğitiminde günümüze nasıl aktarıldığı araştırılmıştır. Gazi ve Marmara Üniversitesi mezunu sanatçıların öğretmenlerinden nasıl etkilendikleri analiz edilmiştir.

Köse (2019) tarafından yazılan *Çağdaş Türk Sanatında Öğretmen Sanatçıların Rolü ve Algısı* başlıklı yüksek lisans tezinde, sanat eğitimcilerinin çağdaş sanat ortamındaki sanatsal ve pedagojik konumları değerlendirilmiştir. Tezde, öğretmenlerin üretim süreçlerine ilişkin 15 akademisyen ile yapılan görüşmelere yer verilmiştir.

Erdoğan (2018) tarafından hazırlanan *Sanat Eğitimi Kimliği Üzerine Bir Analiz: Türkiye’deki Örnek Olaylar* başlıklı tezde, sanat eğitimi veren akademisyenlerin eğitimci ve sanatçı rollerinin iç içe geçmiş yapısı kuramsal ve

uygulamalı örneklerle ele alınmıştır. Sanat üretiminin pedagojik süreci nasıl etkilendiği tartışılmıştır.

Adar (2006) tarafından hazırlanan *Türk Resim Sanatı'nın Gelişimi İçerisinde Ressam Söbütaý Özer'in Yeri ve Eserlerinin Üslup Açısından Değerlendirilmesi* başlıklı yüksek lisans tezinde, ressam ve sanat eğitimcisi Söbütaý Özer'in eserleri üslup özellikleri bağlamında incelenmiştir. Çalışmada, Özer'in resim anlayışı, tematik eğilimleri ve sanat eğitime katkıları değerlendirilmektedir. Betimsel analiz yöntemiyle yapılan tezde, sanatçının dönemsel yaklaşımları ile eğitici kimliği arasındaki ilişki vurgulanmıştır. Bu yönüyle çalışma, sanatçı-eğitimci kimliğinin çağdaş Türk resmindeki izdüşümlerine ışık tutmaktadır.

Özer (2009) tarafından hazırlanan *Türkiye'de Sanat Eğitimi ve Hasan Pekmezci Örneği* başlıklı yüksek lisans tezinde, Prof. Dr. Hasan Pekmezci'nin sanat eğitimi alanındaki etkileri ve özgün baskı resim alanına katkıları ele alınmıştır. Araştırmada, sanatçının eğitici kişiliği, sanatsal üretim anlayışı ve akademik faaliyetleri belgelerle desteklenerek analiz edilmiştir. Tezde, sanat eğitimi tarihine katkı sunan sanatçılar arasında Hasan Pekmezci'nin özgün bir yer edindiği ve hem eğitmen hem de sanatçı olarak etkili bir figür olduğu vurgulanmaktadır.

Dursun (2022) tarafından kaleme alınan “*Sanat Eğitimcisi ve Ressam Aydın Ayan'ın Resimlerine Estetik Bir Yaklaşım*” başlıklı çalışma, Aydın Ayan'ın sanat eğitimcisi ve sanatçı kimliklerini estetik kavramı çerçevesinde değerlendirmektedir. Çalışmada sanatçının resimlerinde yer alan tema, teknik, biçim ve anlatım dili; estetik kuramlar doğrultusunda çözümlemeye tabi tutulmuş ve eğitimci yönünün sanatsal üretimle nasıl iç içe geçtiği tartışılmıştır.

Atar (2021), “*Atilla Atar'ın Taşbaskı (Litografi) Uygulamaları ve Türk Baskıresim Sanatına Katkısı*” başlıklı tezinde, sanatçının özgün baskı alanında yaptığı teknik uygulamalar ile Türkiye'de baskıresim sanatının gelişimine olan katkılarını incelemiştir. Atilla Atar'ın eğitimcilik yönü de ele alınarak, öğrenci yetiştirme süreçlerindeki yaklaşımı ve alana kazandırdığı yöntemsel farklılıklar değerlendirilmiştir.

Yüceer (2020), “*Günümüz Sanat Eğitimi ve Sanat Eğitimi İçinde Prof. Dr. Hasan Pekmezci'nin Yeri*” adlı çalışmada, Hasan Pekmezci'nin hem eğitmen hem sanatçı kimliğiyle sanat eğitime yaptığı katkılar analiz edilmiştir. Eğitimci

kimliğinin sanat üretimine olan etkisi ve öğrenci üzerindeki yansımaları, özgün baskı çalışmaları örneği üzerinden aktarılmıştır.

Demirtaş (2020) tarafından hazırlanan “*İz Bırakan Bir Eğitim Kurumu: Bolu Kız Öğretmen Okulu*” adlı çalışma, sanat eğitimi tarihine katkı sunan kurumların başında gelen bu okulun yapısal, sosyal ve kültürel gelişimini anlatmaktadır. Çalışmada İsmail Hakkı Demirtaş’ın öğrenci olarak yaşadığı deneyimlere ve eğitime katkılarına yer verilmiştir.

Kaynar (2006), “*Kaynak ve Dayanaklarıyla Exlibris ve Bir Örnek Sanatçı: Hasip Pektaş*” başlıklı çalışmasında, exlibris sanatının Türkiye’deki gelişimini örnek sanatçı bağlamında açıklamış ve sanatçı-eğitmen Hasip Pektaş’ın eğitimci yönünün bu gelişime nasıl katkı sunduğunu irdelenmiştir. Röportaj ve belge analizleri ile desteklenen çalışma, sanat eğitimi literatürüne katkı sunmaktadır.

Pekmezci (2015) tarafından sunulan “*Özgün Baskı Alanında Deneysel Uygulamalar: Hasan Pekmezci’nin Alana Katkıları*” başlıklı bildiri, sanat eğitiminde teknik gelişim ve yaratıcı öğretim süreçlerine dikkat çekmektedir. Eğitimcinin öğrencilerle yürüttüğü deneysel çalışmalardan örneklerle, sanat eğitiminin niteliğine katkı sunan pedagojik yaklaşımlar açıklanmıştır.

Turanî (2001), “*Sanat ve Sanat Eğitimsi Adnan Turanî*” başlıklı biyografik analiz çalışmasında, Turanî’nin sanat kuramcılığı, akademik üretimi ve eğitimcilik misyonu detaylı biçimde ele alınmıştır. Özellikle sanat eğitimi kuramlarına katkısı, teorik yaklaşımları ve öğrenciye bakış açısıyla Türkiye’de sanat eğitimi anlayışının şekillenmesindeki rolü vurgulanmıştır.

Karabağ (2014) tarafından kaleme alınan “*Sanatçı ve Eğitimci Olarak Zafer Gençaydın*” başlıklı bu çalışma, sanatçının eğitim kurumlarındaki faaliyetleri, sanatsal üretimi ve eğitsel uygulamaları üzerinden analiz yapılmaktadır. Çalışma, sanatçının eğitimciliği ile sanatsal üretiminin birbiriyle nasıl iç içe geçtiğini belgelemekte ve sanat eğitimi alanına katkılarını görünür kılmaktadır.

Tüm bu araştırmalar, sanat eğitimcisinin hem pedagojik sorumluluklarını hem de sanatsal üretimlerini bir bütün olarak ele alma gerekliliğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, İsmail Hakkı Demirtaş’ın sanatçı ve eğitimci kimliğini birlikte değerlendiren bu çalışma, mevcut literatüre özgün bir katkı sunmayı amaçlamaktadır.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, çalışma grubu, verilerin toplanma aracı, verilerin analizi açıklanmıştır.

2.1 Araştırmanın Modeli

Sanat eğitimcisi ve sanatçı İsmail Hakkı Demirtaş'ın yaşamı, eğitimci yönü ve eserlerinin incelenmesi ve bu kapsamdaki görüşlerin belirlenmesini amaçlayan bu çalışmada bir nitel araştırma yöntemi olan “betimsel ve içerik analizi modeli” çerçevesinde yapılandırılmış olup, sanatçının kişisel deneyimlerini, pedagojik görüşlerini ve sanat anlayışını daha iyi anlamaya yönelik olarak yarı-yapılandırılmış görüşme tekniği ve doküman inceleme yöntemi ile gerçekleştirilecektir.

Nitel araştırmaların amacı, araştırılan konunun derinlemesine, ayrıntılı, doğrudan gerçekçi bir şekilde ele almaktır. Araştırmaya konu olan bireylerin görüş ve deneyimlerinin, yapılan gözlemlerin ya da dokümanlar yoluyla elde edilen verilerin mümkün olduğunca ayrıntılı ve derinlemesine ele alınması, araştırma sonucunda ulaşılan sonuçların geçerlik ve güvenilirliğinin bir göstergesi olarak değerlendirilmektedir (Patton, 1990). Nitel araştırma terimi, “kültür analizi”, “antropoloji”, “durumsal çalışma”, “yorumlayıcı araştırma”, “eylem araştırması”, “doğal araştırma”, “betimsel araştırma”, “kuram geliştirme”, “içerik analizi” gibi benzer çalışma disiplinlerine sahip araştırma desenlerini içine alan kapsayıcı bir kavram olarak kullanılmaktadır (Uzuner, 1999; Yıldırım ve Şimşek, 2006; Karasar, 2006).

Çalışmanın birinci bölümünde problem durumu, problem cümlesi, araştırmanın amacı ve önemine yer verilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde kuramsal çerçeve kapsamında; eğitim, sanat, sanat eğitimi, görsel sanatlar eğitimi, sanat eğitiminin önemine yer verilecektir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde İsmail Hakkı Demirtaş'ın yaşam öyküsü, çocukluk ve gençlik yılları, olgunluk yılları, öğretmenlik yılları ve gazi eğitim enstitüsü dönemi, Almanya dönemi, eğitimci kişiliği, çalıştığı kurumlar, sanat yaşamı, sanatçı kişiliği, sanatında dönemler, eserleri, sergileri, aldığı ödüller; sanatçı ve sanat eğitimci İsmail Hakkı Demirtaş ile yapılan görüşmelerde elde edilen belgeler ve görseller kapsamında sunulacaktır. Ayrıca, bu bölüm içerisinde

sanatçının eserleri “Üretim biçimlerine (resim, baskı, heykel vb.)” göre sınıflandırılarak, ile Çağdaş Türk Resim sanatındaki yeri ve önemi belgeler ışığında tespit değerlendirilecektir.

Çalışmanın dördüncü bölümünde araştırmanın modeli/deseni, çalışma yöntemi, araştırmada kullanılan veri toplama araçları, teknikleri, veri toplama süreci, veri toplama analizleriyle ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

Çalışmanın beşinci bölümünde araştırmanın sonucunda ulaşılan veriler kapsamında İsmail Hakkı Demirtaş’a ait bulgular ve yorumlara yer verilecektir.

Çalışmanın altıncı bölümünde sonuç, tartışma ve öneriler başlığı altında izlenen yöntem ve veri çözümlemeleri, elde edilen bulgular ve yapılan yorumlar irdelenerek araştırmanın temel amacını açıklayan sonuçlara ve geliştirilen önerilere yer verilecektir.

2.2 Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu grubunun belirlenmesinde “amaçlı örnekleme” yöntemlerinden “kritik durum örnekleme” esas alınarak, sanatçı ve sanat eğitimcisi İsmail Hakkı Demirtaş oluşturmaktadır.

2.3 Veri Toplama Aracı

Nitel araştırmada görüşme, veri toplama araçlarındandır. Görüşmenin birçok türü ve kullanımı vardır. Görüşmenin en çok bilinen türü, bireysel, yüz yüze, söz alışverişi şeklinde yapılan görüşmedir; genellikle iki kişi arasında gerçekleşir ve biri diğerinden bilgi almayı hedefler (Uzuner, 1999). Araştırmanın verilerinin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılacaktır. Görüşme, insanların bakış açılarını, deneyimlerini, duygularını ve algılarını ortaya koymada kullanılan oldukça güçlü bir yöntemdir (Bogdan & Biklen, 1992; akt. Yıldırım & Şimşek, 2006, s. 41).

Görüşmeler; yapılandırılmış, yapılandırılmamış ve yarı yapılandırılmış olmak üzere üç şekilde gerçekleştirilebilir. Bu araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinden yararlanılacaktır. Yarı-yapılandırılmış görüşmede, görüşmelerde kullanılmak üzere bir dizi soru hazırlanır ve görüşülen kişinin sorulara istediği genişlikte cevap vermesine izin verilir. Bu tür görüşmelerde, normalde sorular belirlenmiştir, fakat araştırmacı bir anlamda cevapların ötesinde derine inmekte daha özgürdür (Karasar, 2006).

Yarı yapılandırılmış görüşmeler, hem sabit seçenekli cevaplamayı hem de ilgi alanında derinlemesine gidebilmeyi birleştirir. Bu nedenle, bu tür görüşme diğer iki yöntemin (yapılandırılmış-yapılandırılmamış görüşme) avantajlarını ve dezavantajlarını içerir. Analizlerin kolaylığı, görüşülene kendini ifade etme imkanı, gerektiğinde derinlemesine bilgi sağlama gibi avantajları vardır (Büyüköztürk, vd. 2020).

Bu araştırmada, alan yazın taramasına dayalı olarak kuramsal çerçeve oluşturulmuş ve görüşme formunun yapılandırılması için alan uzmanları ile ön görüşmeler yapılmıştır. Ön görüşmelerin ardından araştırmacı tarafından görüşme soru havuzu oluşturulmuştur. Hazırlanan görüşme formları, kapsam geçerliliği, görünüş geçerliliği gibi geçerlik sorunlarının giderilmesi açısından uzman görüşü için; 2 Doçent Dr., 1 Prof. Dr. alan uzmanına sunulmuştur. Uzman görüşleri doğrultusunda görüşme formlarında gerekli düzenlemeler yapıldıktan son şekilleri verilmiştir. Görüşme formları 5 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; Kişisel Bilgiler Formu, katılımcının demografik özelliklerini tespit etmek amacıyla hazırlanmış sorulardan oluşmaktadır. Araştırmanın güvenilirliği ve gizliliği açısından katılımcılardan isim alınmayacaktır. Diğer dört bölümde ise görüşme soruları yer almaktadır.

Görüşmeler katılımcı için uygun olan zamanlara randevu alınarak yapılacaktır. Görüşmelere başlamadan önce katılımcıya araştırmanın amacı, gizliliği konularında açıklayıcı bilgiler verilecektir. Ayrıca, katılımcıya görüşme sürecinde verdikleri bilgilerin gizli kalacağı, elde edilen bilgilerin bu araştırmanın dışında başka bir amaçla kesinlikle kullanılmayacağı belirtilecektir.

Araştırmada kullanılacak yarı yapılandırılmış görüşme formları ekte sunulmuştur.

2.4 Verilerin Analizi

Bu araştırmada, nitel veri toplama tekniklerinden biri olan yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi ile elde edilen veriler, betimsel analiz ve içerik analizi yaklaşımları çerçevesinde çözümlenecektir. Betimsel analiz, elde edilen verilerin önceden belirlenen temalar doğrultusunda düzenlenmesi ve yorumlanması sürecini içermektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu bağlamda, araştırmanın amacı doğrultusunda geliştirilen alt problemlere uygun temalar oluşturularak, katılımcıdan elde edilen veriler bu temalar altında betimlenecektir.

Betimsel analiz sürecinde, görüşmelerden elde edilen ifadeler doğrudan alıntılarla desteklenecek; böylece katılımcının görüşlerinin mümkün olduğunca nesnel biçimde yansıtılması sağlanacaktır. Elde edilen bulgular araştırma sorularına yanıt verecek şekilde sınıflandırılacak, yorumlanacak ve örnek olay bağlamında değerlendirilecektir.

Araştırmanın veri analiz sürecinde ayrıca içerik analizinden yararlanılarak veriler daha derinlemesine çözümlenecektir. İçerik analizi ile katılımcının ifade ettiği düşünceler kodlanacak, ortak ve tekrar eden ifadelerden hareketle temalar ve alt temalar oluşturulacaktır. Bu temalar doğrultusunda, İsmail Hakkı Demirtaş'ın sanat anlayışı, eğitimci yönü ve sanatsal üretimleri bütüncül biçimde değerlendirilecektir.

Nitel veri analizi tabanda üç aşama da gerçekleşir;

- 1) Veri azaltılması; çalışma sonucunda ele geçirilen verilerin basitleştirilmesi;
- 2) Veri gösterimi; verilerin düzenlenmiş durumu;
- 3) Doğrulama; elde edilen sonuçların geçerliliğine bakmak (Miles ve Huberman, 2016).

İçerik analizinde temel amaç, araştırma esnasında toplanan verileri açıklayabilmek için kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). İçerik analizinde veriler genellikle anket, karşılıklı görüşme ya da gözlem yoluyla toplanır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunun geçerliliğini ve güvenilirliğini sağlamak amacıyla bu alanda kendini kanıtlamış uzman fikirlerine başvurularak verilerin analiz durumu kapsamlı şekilde ele alınacaktır. Elde edilen görüşler neticesinde her soru için farklı şekilde kodlamalar oluşturulacaktır. Kodlamalar oluşturulurken verilen cevaptaki vurgulara dikkat edilerek mutlaka uzman yardımlarına başvurulacaktır. Oluşturulan kodlamalar kategorilere göre ayrılarak elde edilen kategoriler görüşlerdeki temel yapıyı belirtecek şekilde oluşturulacak ve uzman yardımına başvurulacaktır. Kategori ve kodlamalar tekrar gözden geçirilip hata olmamasına özen gösterilecektir. Kategori ve kodlamalar oluşturulurken kısa ve öz olmasına dikkat edilecek okuyucunun rahat bir şekilde çalışmayı anlaması amaçlanacaktır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu uygulama aşamasında

tarafsız olmaya özen gösterilecektir. Görüşme formundan elde edilen kodlar ile elde edilen verilerin içerik analizi yapılacaktır.

3. BULGULAR

3.1 Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular: İsmail Hakkı Demirtaş'ın Yaşamı Nasıl Geçmiştir?

3.1.1 İsmail Hakkı Demirtaş'ın Yaşam Öyküsü

1940 yılında Bolu'nun Göynük ilçesinde dünyaya gelen İsmail Hakkı Demirtaş, geleneksel Anadolu kasabası kimliğini taşıyan bu yerleşim yerinde sade, doğayla iç içe bir çocukluk dönemi geçirmiştir. Osmanlı döneminden kalan konakları, camileri, çeşmeleri ve özgün mimari dokusuyla Göynük, yalnızca yaşamsal değil, aynı zamanda estetik ve kültürel açıdan da besleyici bir çevre sunmuştur. Geleneksel ahşap karkas yapılar, cumbalı pencereler, dar sokaklar ve taş döşeli yollarla çevrelenmiş bu kasaba, Demirtaş'ın sanat algısının şekillenmesinde doğal bir arka plan oluşturmuştur (Yıldız & Özsüner, 2020). Göynük'ün 14. yüzyıldan itibaren Osmanlı idaresine geçmesiyle kazandığı tarihi kimlik, yüzyıllar boyunca korunan sivil mimarlık örnekleriyle günümüze ulaşmış, bu da bölgeye ait kültürel sürekliliği pekiştirmiştir (Dikmen & Toruk, 2015). Bu ortam, sanatçının doğaya, geçmişe ve geleneksel değerlere olan duyarlılığını pekiştiren bir zemin hazırlamıştır.

Ayrıca Göynük, tarih boyunca İpek Yolu'nun kuzey geçiş güzergahlarından biri olarak stratejik bir öneme sahip olmuş; bu bağlamda kültürel etkileşimin ve ticaretin uğrak noktalarından biri haline gelmiştir (Kaplan, 2022). Dolayısıyla, Demirtaş'ın erken yaşlarda tanıklık ettiği bu çok katmanlı tarihsel atmosfer, onun sanatında yer alan tarihsel referansların ve toplumsal duyarlılıkların şekillenmesinde etkili olmuştur.

Demirtaş'ın sanatla ilk anlamlı karşılaşması ortaokul yıllarında gerçekleşmiştir. Okulun resim öğretmeni gönüllü olarak derslerine girmiş ve sınıfta Göynük manzarasını resmetmesi, onun sanata olan ilgisini tetiklemiş ve iç dünyasında ilk kıvılcımları uyandırmıştır. Bu erken deneyim, resim sanatına yönelik ilgisini pekiştirirken, öğretmen figürünün yönlendirici etkisini de yaşamında kalıcı kılmıştır. Demirtaş, bu ilginin peşinden giderek Bolu Erkek Öğretmen Okulu'na kabul edilmiş ve burada yatılı olarak eğitim almıştır. Öğretmen Okulu yıllarında ise, dönemin saygın sanat eğitimcilerinden Orhan Bahri Ersoy'un öğrencisi olma şansı yakalamış; Ersoy'un rehberliği ve desteğiyle

sanatsal eğilimlerini bilinçli biçimde geliştirmiştir. Bu süreç sonunda Gazi Eğitim Enstitüsü'ne devam ederek akademik düzeyde sanat eğitimi almış ve böylece sanatçı ve eğitimci kimliğinin temellerini atmıştır.

Demirtaş, sanatın bireyleri dönüştürücü gücüne inanan bir sanatçıdır. “Sanat toplum içindir” anlayışı doğrultusunda üretim yapmış; eserlerinde insan-doğa ilişkisi, toplumsal adaletsizlikler, sınıf farkları ve tarihsel olayları sıkça işlemiştir. 1970’li yıllarda devlet bursuyla Almanya’ya gönderilmiş; burada modern atölye koşulları, disiplinli sanat eğitimi ve canlı model çalışmalarına dayalı güçlü bir sistemle tanışmıştır. Türkiye’ye döndükten sonra Almanya’da öğrendiği taşbaskı gibi teknikleri eğitim verdiği kurumlara taşımış, Bolu ve Burdur’daki okullarda baskı atölyeleri kurmuştur.

Akademik kariyeri boyunca Marmara Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi gibi yükseköğretim kurumlarında görev yapmış; öğrenci odaklı, üretim temelli bir sanat eğitimi anlayışını benimseyerek birçok sanatçı ve sanat eğitimcisi yetişmesinde etkili olmuştur.

3.1.2 Çocukluk ve Gençlik Yılları

İsmail Hakkı Demirtaş, çocukluk ve gençlik dönemlerini samimi ve canlı bir dille anlatmaktadır. Geleneksel bir Anadolu ilçesi olan Bolu’nun Göynük ilçesinde geçen bu yıllar, onun kişiliğini ve sanata yönelişini derinden etkilemiştir. Demirtaş, bu döneme dair anılarını şu sözlerle dile getirmektedir:

“Çocukluğum Göynük’te geçti, evimiz çok küçüktü. Babam ilkokulda hademeydi, sonra akıllı bir adammış demek ki sınava girip tahsildar oldu. Tahsildarlar köylere gidip vergi toplardı. Ata biner giderdi, bir hafta-on beş gün gelmezdi. Bir de kız kardeşim var oda emekli öğretmen. Sanki köyde yaşıyormuşuz gibiydi, ilçeydi ama evimizin altında at vardı. Saman alırken ‘inekte olsun’ dediler, inek de vardı. Hatta kurbanlarda kesmek için koçumuz da olurdu.”

O dönemin yaşam koşullarını aktarırken kırsal kültürün etkilerini ve sade hayatın doğallığını da vurgular:

“Süte, yoğurda para vermezdik. Hatta süt fazla olunca satardık... Kapının önünde kümes hayvanları vardı. Evde mutlaka bir kedi olurdu; kedi olmazsa olmazdı.”

Dönemin zorluklarını yansıtan ve çocukluk anılarını şu sözlerle ifade etmiştir:

“İlkokula yürüyerek giderdik, şimdi olduğu gibi servis falan yoktu. Karda kışta uzun paltolu bir amca bize yolu açardı. O paltıyla yürüdüğü için yol açılırdı, biz de onun izinden okula giderdik. Örneğin kışın kar yağdı ya da çok yağmur var hava kötü eve dönemeyince çarşıdan beyaz ekmek içine helva koyar yerdik. Onu çok iyi hatırlıyorum ama güzel bir çocukluktu. Yazın el arabalarımız vardı kendimiz yapardık. Benim el arabamda devamlı çivi ve çekiç keser olurdu. Ormana gider çırpı getirirdik. Yemekleri annemiz çırpı ile pişirirdi, saç ayağının üzerinde”

Gençlik yıllarındaki yönlendirmeler ise onun eğitim hayatının seyrini değiştirmiştir:

“Ortaokul son sınıfta lise müdürüm dedi ki ‘Seni öğretmen okuluna yazdırdım, şu tarihte sınava gireceksin.’ O tarihte sınava gittik Bolu’ya. Bayağı zorlu sınavlardan geçtik, yatılı okul sınavıydı, herkesi almıyorlardı.”

Bu yönlendirme ile Demirtaş, Bolu Erkek Öğretmen Okulu’nda yatılı eğitime başlamış ve ailesinden ilk kez uzak kalmanın getirdiği duygusal değişim ve sorumluluk duygusunu şu sözlerle ifade etmektedir:

“İlk defa aileden ayrı kalıyorum. Ailesinden uzak kalan bir genç ne yapar? Derslerine sarılır. Arkadaşlık onun için önemli bir konudur ve öyle çalışır. Çalışma azmi... Öğretmen okulunda da rahmetli Orhan Bahri Ersoy diye resim hocamız vardı. Çok değerli bir adamdı ondan da büyük bir ilgi gördüm.”

Bu dönem, bireysel sorumluluk kazanımı ve disiplinli çalışmaya dair ilk alışkanlıkların edinildiği yıllar olmuştur. Aynı zamanda Demirtaş’ın sanatla daha sistemli bir biçimde tanışmasına olanak sağlayan, estetik duyarlılığının temellerini oluşturan önemli bir süreçtir. Bu yılların izleri yalnızca karakterine değil, sanatına da doğrudan yansımıştır.

Demirtaş’ın Göynük’te geçirdiği çocukluk yılları; doğayla iç içe yaşantısı, gözlem gücü ve sade kırsal yaşamın etkileri sayesinde ileride işleyeceği doğa, çevre ve insan temalarının zihinsel altyapısını oluşturmuştur. Sanatçının bu döneme dair imgeleri belleğinde taşıdığı ve yıllar sonra sanatsal ifade biçimine dönüştürdüğü, özellikle çocukluk izlenimlerini taşıyan eserlerinden anlaşılmaktadır.

Resim 3.1. İsmail Hakkı Demirtaş, *Çocukluğumdan*, 1986. Aguatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/3. Sanatçının özel koleksiyonu.

“Çocukluğumdan” adlı bu çalışma, sanatçının geçmişle kurduğu duygusal ve belleksel bağın güçlü bir temsili olarak değerlendirilebilir. Aguatinta tekniğiyle elde edilen yumuşak geçişler, anıların flu, kırılğan ve zamansız doğasını yansıtır. Bu eser yalnızca bireysel bir geçmişin görselleştirilmesi değil, aynı zamanda belleğin sanatsal bir dil aracılığıyla yeniden inşa edildiği şiirsel bir anlatıdır.

3.1.3 Gazi Eğitim Enstitüsü Dönemi

İsmail Hakkı Demirtaş’ın sanat ve eğitim yolculuğunda en belirleyici dönemlerden biri, Gazi Eğitim Enstitüsü’nde aldığı sanat eğitimi ve sonrasında başladığı öğretmenlik yıllarıdır. Gazi’de aldığı sistemli ve uygulamalı sanat eğitimi, onun sanatçı kimliğinin yanı sıra idealist bir eğitimci olarak gelişimine de katkı sağlamıştır. Demirtaş, Gazi Eğitim Enstitüsü’nün dönemin şartlarına göre oldukça donanımlı olduğunu ve eğitimin yoğun disiplin içinde verildiğini şu sözlerle aktarmaktadır:

“Bizim zamanımızda Gazi Eğitim Enstitüsü’ne öğrenci seçilirken hem genel kültür sınavı olurdu hem de yetenek sınavı. Gazi’de üç yıl boyunca her gün sabah desenle başladık. İki saat desen yapmadan başka derse girmezdik.”

Bu disiplinli yapı, onun teknik donanımını geliştirmiş ve desen başta olmak üzere farklı sanatsal alanlarda sağlam bir temel edinmesini sağlamıştır. Atölye kültürü, bireysel gelişimi kadar kolektif üretimi de desteklemiştir.

Fotoğraf 3.1. Demirtaş Gazi Eğitim Enstitüsü kantininde arkadaşlarıyla.
En sağda Ahmet Aydın Kaptan. Sanatçının kişisel arşivinden, 1966.

Öğrencilik yıllarında sanatsal üretim kadar eğitimcilerinden aldığı rehberlik de belirleyici olmuştur. Sanat eğitimi yaklaşımında, o dönemdeki hocalarının etkisi büyüktür:

“Orhan Bahri Ersoy, benim için çok kıymetlidir. Onun yaklaşımı sanatı öğretmekten çok, sanatla düşünmeyi öğretmektir.”

Demirtaş'ın Gazi Eğitim Enstitüsü'nde edindiği desen temelli çalışma alışkanlığı, mezuniyet sonrasında da üretim pratiğinde kendini göstermiştir. Bu teknik birikimin görsel bir yansıması olarak, sanatçının “Kolye” adlı litografi çalışması öne çıkar.

Resim 3.2. İsmail Hakkı Demirtaş, *Kolye*, 1976. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/3.
Sanatçının özel koleksiyonu

Bu çalışma, sanatçının gözlem yeteneğiyle biçimlendirilmiş sade fakat etkili bir anlatım diline sahiptir. Litografi tekniğinin hassas ayrıntılarla uygulandığı kompozisyon, figüratif çözümlemenin yanı sıra grafiksel dengesiyle de dikkat çeker. ‘Kolye’ adlı bu eser, Gazi’de aldığı desen eğitiminin ve disiplinli sanat üretiminin bir yansıması olarak değerlendirilebilir. Kompozisyondaki çizgi duyarlılığı ve nesneye yüklenen simgesel anlam, sanatçının teknik yeterliliğinin yanı sıra düşünsel derinliğini de ortaya koyar.

Özer’e (2009) göre, sanat eğitime ve eğitimcisine öncülük eden Gazi Eğitim Enstitüsü, sanat eğitiminde önemli temellerin atılmasına önayak olmuştur. Mezunları, görev aldıkları yerlerde bu misyonu sürdürerek çeşitli şehirlerde açılan resim-iş eğitimi bölümlerinin kurucuları olmuşlardır.

Gazi’den mezun olduktan sonra Türkiye’nin çeşitli bölgelerinde öğretmen olarak görev yapan Demirtaş, kırsal ve kentsel alanlarda çalışmıştır. Eğitimi sadece şehir merkezlerine değil, Anadolu’nun farklı noktalarına da taşımayı görev bilmiştir:

“Gümüşhane Öğretmen Okulu’na gittim ilk görevime. Orada yatılı okul sistemi vardı. Öğrencilerle birlikte yaşıyor, birlikte öğreniyor, birlikte üretiyorduk.”

Demirtaş, öğretmenliğe bakışını yalnızca mesleki bir pozisyon olarak değil, toplumsal sorumluluğun da bir parçası olarak değerlendirmektedir:

“Bizim öğretmenliğimiz sadece ders anlatmak değildi. Öğrencilerin hayatına dokunmak, onların düşünsel dünyalarını geliştirmekti. Sanatı onların yaşamlarına katmaya çalışıyorduk.”

Bu anlayış, onun öğretmenlik pratiğini şekillendirmiş, özellikle uygulamalı sanat derslerinde öğrencilere aktif katılım ve üretim imkanı sunmuştur. Gazi’den edindiği idealist ve disiplinli sanat eğitimi yaklaşımını görev yaptığı her kuruma taşımaya büyük bir özen göstermiştir.

3.1.4 Almanya Dönemi

İsmail Hakkı Demirtaş’ın sanatsal ve pedagojik gelişiminde önemli bir dönüm noktası, 1970’li yıllarda devlet bursuyla gönderildiği Almanya’da geçirdiği süredir. Bu dönem, onun yalnızca yeni teknikler öğrenmesini değil, aynı zamanda eğitim disiplinine ve sanatın çağdaş boyutlarına dair bakış açısını da derinden etkilemiştir.

Demirtaş, Almanya'daki sanat eğitiminin Türkiye'deki sistemden ne denli farklı olduğunu şu sözlerle açıklamaktadır:

“Orada her branşın ayrı binası vardı. Modelden çalışmaya çok önem verilirdi. Bizde olmayan taşbaskı tekniğini orada öğrendim. Disiplinliyidiler. Çalışma sonunda imza atıyorduk; etütleri tamamlamadan üst sınıfa geçilemiyordu... Öğrenci gelip ‘Bugün seramik çalışmak istiyorum’ diyebiliyordu. Ama her şey kurallara uygun ve çok düzenliydi.” Bu deneyim, onun teknik olarak yalnızca taşbaskı değil, gravür ve aguainta gibi özgün baskı tekniklerinde de derinleşmesini sağlamıştır. Almanya'da ürettiği çalışmalardan biri olan “Ev – Hütte” adlı aguainta ya da karışık teknikle gerçekleştirilmiş eseri, bu dönemin pastoral doğa algısını, renk duyarlılığını ve yüzeysel derinlik etkisini bir araya getirir.

Resim 3.3. İsmail Hakkı Demirtaş, *Ev-Hütte*, 1978. Aguainta veya Karışık Teknik, Kağıt üzerine, 35x40 cm, 4/9. Sanatçının özel koleksiyonu.

Bu eser, Almanya kırsalında gözlemlenen bir manzarayı soyutlamaya yakın bir biçimde yorumlamaktadır. Mavi ve yeşil tonların baskınlığı, doğaya duyulan içsel bağın simgesi olarak okunabilir. Doku ve renk katmanları, Demirtaş'ın teknik ustalığının yanı sıra gözleme dayalı izlenimci yaklaşımını da sergiler.

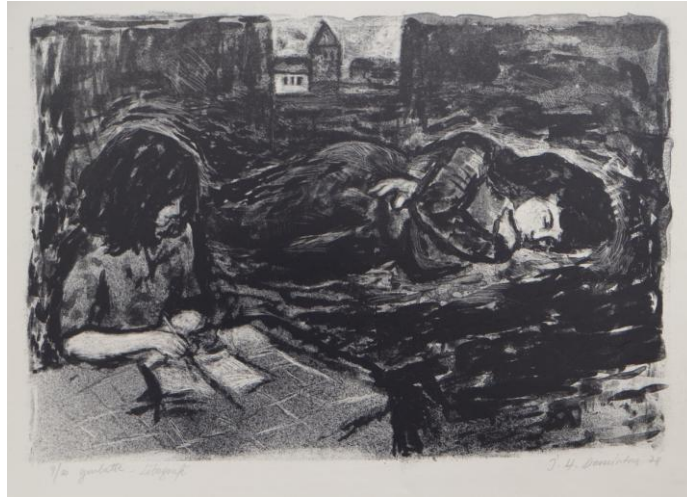
Almanya'da yaşadığı döneme ait bir diğer çalışması ise “Kompozisyon” adlı gravürdür. Bu eser, Demirtaş'ın soyut biçimlerle çalıştığı ender örneklerden biri olması açısından dikkat çeker. Siyah-beyazın keskin zıtlığı içinde katmanlı bir yapı ve çoklu mekân algısı yaratılmıştır.

Resim 3.4. İsmail Hakkı Demirtaş, *Kompozisyon*, 1976. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/6.
Sanatçının özel koleksiyonu

“*Kompozisyon*”, soyutlama ile figüratif belirsizlik arasında kurulan bir dengeye sahiptir. Kazıma izleriyle oluşan çizgisel yoğunluk, içsel çatışma ve düşünsel karmaşayı çağırıştırır. Almanya’daki etüt disiplini ve deneysel özgürlük ortamı, bu eserde biçimsel arayışa dönüşmüştür.

Almanya’da gerçekleştirdiği bir diğer önemli yapıt olan “*Gurbette*” adlı litografı, sanatçının yalnızlık, özlem ve gözlem temalarını yoğun biçimde işlediği çalışmalardan biridir.

Resim 3.5. İsmail Hakkı Demirtaş, *Gurbette*, 1978. Litografı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/20.
Sanatçının özel koleksiyonu.

Bu eserde, karanlık bir mekânda iki figür yer alır: biri masa başında yazı yazmakta, diğeri yerde uyumaktadır. Figürlerin içine kapanık duruşları, göçmenlik ve aidiyet duygusunun kırılğanlığını sembolize eder. Arka plandaki yapıların silik ve uzak görünümü, mekânsal aidiyetsizlik hissini pekiştirir.

“Gurbette”, yalnız teknik başarısıyla değil, tematik derinliğiyle de Demirtaş’ın Almanya döneminin ruh hâlini yansıtan çarpıcı bir örnektir.

Sanatçının Almanya’da öğrendiği taşbaskı ve gravür teknikleri, Türkiye’ye dönüşüyle birlikte sanat eğitimi alanına önemli bir yenilik olarak taşınmıştır. Bu süreci şu sözlerle aktarır:

“Almanya’dan döndüğümde İstanbul’da taşları otobüsle taşıdım. Burdur’a, Bolu’ya taşbaskı presi getirttim. Ama şimdi o presler kullanılmıyor. Öğrenci merak etmeden hiçbir şey öğrenemez.” Demirtaş’ın bu girişimleri, yalnızca bireysel teknik yetkinliğini artırmakla kalmamış, Türkiye’de sanat eğitiminin altyapısına da katkı sağlamıştır. Almanya’da tanık olduğu etüt düzeni, modelden çalışmaya verilen önem ve sistematik yapı onun eğitimci kimliğini de şekillendirmiştir:

“İlk yıl hem kış hem bahar döneminde derslerden sonra ‘akşam etüdü’ dedikleri ikişer saatlik çalışmalar vardı. Modelden. Bu etütlere yalnız öğrenciler değil dışarıdan vatandaşlar da katılabiliyordu. Katılım sonunda imza atıyorduk, belgeliyorduk, yoksa bir üst sınıfa geçemiyorduk. 40 akşam kış döneminde, 30 akşam baharda zorunluydu... Çalışma disiplini çok dikkatimi çekti. Disiplinliyidiler. Eğitim sistemi resim öğretmeni yetiştirmek için değildi, sanatçı yetiştirmek içindi. Öğretmen olmak isteyenler ayrıca formasyon dersleri alıyordu.”

Bu bağlamda Almanya deneyimi, Demirtaş’ın sanata ve eğitime bakışını dönüştürmüş; yalnızca estetik değil, pedagojik yaklaşımda da daha çağdaş ve sistemli bir anlayış geliştirmesine neden olmuştur. Edindiği bilgi ve tecrübeyi Türkiye’ye taşıyarak birçok okulda baskı atölyeleri kurmuş, bu tekniklerin eğitimde yer bulması için çaba göstermiştir.

3.1.5 Olgunluk Yılları

İsmail Hakkı Demirtaş’ın olgunluk yılları, sanat eğitimi ve üretimi alanındaki birikimini pekiştirdiği, öğretmenlik deneyimini çeşitli eğitim kurumlarında sürdürdüğü ve toplumsal ideallerini hayata geçirdiği verimli bir dönemi temsil eder. Bu dönem aynı zamanda Demirtaş’ın geçmiş yaşantısından süzölmüş izlenimleri resme aktardığı, anı ve gözlem temelli çalışmalara ağırlık verdiği bir süreçtir.

Demirtaş, Bolu Erkek Öğretmen Okulu'ndan mezun olduktan sonra ilk görev yeri Bingöl'ün Kiğı ilçesine bağlı Deliktaş köyü olmuştur. Köydeki yetersiz fiziksel koşullar ve öğretmenlik mesleğine dair ilk gözlemleri, onu öğretmenliğin idealist ve sabır isteyen bir meslek olduğuna ikna etmiştir. Bu dönemde Gazi Eğitim Enstitüsü'nün sınavlarına hazırlanan Demirtaş, zorlu şartlara rağmen bu sınavı kazanmış ve eğitim hayatının seyrini kökten değiştirmiştir. Gazi Eğitim Enstitüsü'ndeki yatılı eğitimi, sanatçı kimliğinin şekillenmesinde temel oluşturmuş; grafik ve desen ağırlıklı bir eğitim almıştır. Eğitim sürecinde dönemin önemli sanatçıları olan Mustafa Tömekçe, Adnan Turani ve Turan Erol gibi hocalardan etkilenmiştir.

Demirtaş bu yıllara ait anılarını şu şekilde aktarmaktadır:

“...Çünkü aygaz yoktu. Aygazı ben Bolu öğretmen okulu son sınıfta tanıdım. Bizi onar kişilik gruplar halinde iki aylık bir süre için köylere gönderdiler. Öğretmenliği deneyelim diye. İki ay köyde kaldım. Giderken bize aygaz tüplerini ve ocaklarını verdiler, tarif etiler, bir tanede düdüklü tencere verdiler. Okulda yatıp kalktık, ranzalar götürüldü. Askeri araçlarla bizi köylere taksim ettiler. O zaman ben aygazı gördüm.”

Öğretmen Okulu'ndan mezun olduktan sonra Bingöl'ün Kiğı ilçesine bağlı Deliktaş köyünde öğretmen olarak başlayan Demirtaş, burada üç ay süren sınıf öğretmenliği görevini üstlenmiştir. Köy yaşamının yetersiz fiziksel şartlarını ve orada yaşayan halkı şu şekilde aktarmaktadır:

“Bingöl'ün Deliktaş köyünde şartlar çok kötüydü evlerin tuvaletleri yoktu. Köye 5-6 saatlik yürüyüş ile gidebildim. Dağ yollarından Kiğı'da yanıma lise öğrencisini rehber verdiler, eksik olmasınlar çok iyi insanlar. Katırıma yüklediler bavulumu eşyayı falan köye gittik. Köy, köy değil. Tuvaleti yok, okul samanla doldurulmuş... Fakat şu dikkatimi çekti köy insanı orda çok iyi insanlardı. Atatürk'ü çok seviyorlardı. Dürüst insanlardı ve tok gözlü insanlardı. Vericiydiler sadece alıcı değillerdi. Öğretmene değer veriyorlardı.”

Bu süreçte öğretmenliğin yalnızca bilgi aktarmaktan ibaret olmadığını, aynı zamanda dayanıklılık ve inanç gerektiren bir sorumluluk olduğunu deneyimlemiştir. Bu görevin ardından, büyük bir çabayla hazırlandığı Gazi Eğitim Enstitüsü'nün sınavını kazanarak sanat eğitimi serüvenine resmî olarak adım atmıştır:

“Sınavı kazanmak için o kadar çaba göstermişim ki... Kendimi met etmiş olmayayım, ikinci olarak kazandım Gazi’deki sınavı. Birinci sırada kazanan şu anda İsveç’te yaşıyor. Neden çaba gösterdim? Çünkü Bingöl’ün Kiğı kazasının Deliktaş köyüne gitmek istemiyordum. Oradan geldim sınava. Şartlar çok kötüydü. Tekrar aynı yere dönmek tabi hepimiz insanız zor geldi bana. Tabi geri dönsem sineye çekecektim mecburen.”

1967 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Resim Bölümü’nden mezun olan Demirtaş, burada üç yıl süren yoğun bir eğitim almıştır. Dönemin önde gelen sanatçı-eğitimcileri olan Mustafa Tömekçe, Adnan Turani, Turan Erol gibi hocalardan dersler almış; bu eğitim sürecinde grafik, desen ve özgün baskı gibi alanlara özel ilgi geliştirmiştir.

“Mustafa Tömekçe Türkiye’de en iyi Atatürk büstünü ve maskını yapanlardandır... Aynı zamanda 3 Boyutlu çalışmaların ustasıydı. Onun deseni falan çok güçlüydü. Adnan Turani; daha çok teorik ağırlıklı, Turan Erol, Refik Ekipman, Muhammer Bakır demir işleyen hocamızdı aynı zamanda Türkiye’nin en iyi ağaç baskılarını yapmıştır emekli olduktan sonra ‘Çoban ve Sürüleri’- ‘Hindi’ gibi ağaç baskıları vardır. Bu hocalarımız çok idealist ve sanatçı yönleri güçlü kişilerdi.”

1970’li yılların başında, dönemin Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülen bir devlet bursu programı kapsamında Almanya’ya gönderilmiştir. Bu kapsamda, yurt dışında sanat eğitimi alan öğrencilere Almanya’daki sanat akademilerinde uygulamalı ve çağdaş yaklaşımlarla şekillenen bir eğitim imkânı sunulmuştur (Yılmaz, 2020). Demirtaş da bu burs programı çerçevesinde Almanya’nın Nürnberg kentinde yer alan Güzel Sanatlar Akademisi’nde dört yıl süren kapsamlı bir eğitim almıştır.

Almanya’daki sanat eğitimi ortamı, özellikle baskı tekniklerine yönelik uygulamalı atölye disiplini, canlı modelle çalışma esasına dayalı yapısı ve öğrencilere sunulan teknik olanaklarla öne çıkmaktadır (Öztürk, 2015; Yalçın, 2012). Sanatçının kendi ifadesiyle:

“Akademide modelden bol bir şey yoktu. Bayan model, erkek model... Parası kalmayan öğrenci geliyordu, saati 10 mark’a... Model sanki profesyonel eğitim almış gibi duruyordu. Bizim Gazi’de de model vardı ama sonra kalktı. Çok önemlidir modelden çalışmak çünkü sanatçının doğanın yanında veya doğanın içinde en önemli konusu canlı modelden çalışmaktır.”

Sanat eğitimi alanındaki araştırmalar da bu dönemde Almanya’da eğitim gören Türk sanatçıların, teknik donanım ve disipliner eğitim anlayışı açısından önemli kazanımlar elde ettiğini ortaya koymaktadır (Karakaya, 2018). Demirtaş’ın bu süreçte edindiği sanatsal birikim, yalnızca bireysel üretimini değil, sonrasında Türkiye’de yürüttüğü sanat eğitimi faaliyetlerini de doğrudan etkilemiştir. Almanya’da gözlemlediği sistematik yapı, modelden çalışmaya verilen önem ve malzeme kullanımına dayalı atölye düzeni, onun hem sanat anlayışını hem de öğretim yaklaşımını kalıcı biçimde derinleştirmiştir (Demirtaş, 2009).

Türkiye’ye dönüşünün ardından 1978 yılında, dönemin İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü’nün devamı niteliğinde olan Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümü’ne öğretim görevlisi olarak atanmıştır. Bu kurumda uzun yıllar görev yapmış; 1984 yılında Sanatta Yeterlik, 1986 yılında Doçent, 1995 yılında ise Profesör unvanlarını almıştır. İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü’nün dönüşüm sürecinde etkin rol üstlenen Demirtaş, sanat eğitimi programlarının yeniden yapılandırılmasında aktif görev almış, öğrencilerin yalnızca teknik becerilerini değil aynı zamanda sanatsal bakış açılarını da geliştirmeye odaklanmıştır.

Bu döneme ait olarak, İstanbul’un kültürel belleğini yansıtan iki gravür çalışması, sanatçının kente ve kimliğine duyduğu bağlılığı görselleştirmektedir:

Resim 3.6. İsmail Hakkı Demirtaş, *Güzel İstanbul*, 1991. Aquatinta, Kağıt üzerine, 15x15 cm, EA. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.7. İsmail Hakkı Demirtaş, *Haydarpaşa*, 1987. Gravür, Kağıt üzerine, 15x15 cm 18/50. Sanatçının özel koleksiyonu.

1995 yılında, yeni kurulan Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi'ne atanmış ve burada bölüm başkanlığı görevini yürütmüştür. Eğitim altyapısının gelişmesine katkı sağlamış, özellikle taşbaskı presi gibi uygulamalı atölye donanımlarının kazandırılmasına öncülük etmiştir. Bu dönemde Burdur'un doğasından ve coğrafyasından esinle ürettiği eserlerde, yerel izlenimlerini baskı teknikleriyle aktarmaya devam etmiştir:

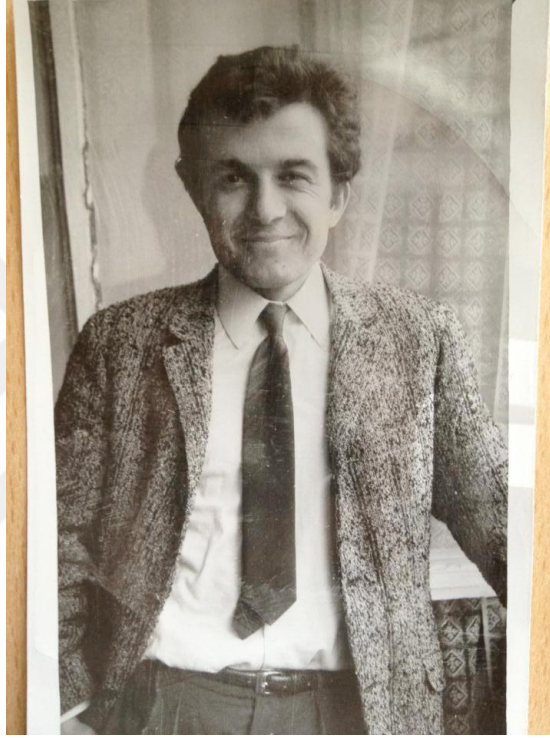
Resim 3.8. İsmail Hakkı Demirtaş, *Burdur'dan*, 2002. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 8/10. Sanatçının özel koleksiyonu

2003 yılında bu kurumdan emekli olan Demirtaş, 2006–2010 yılları arasında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde görev almış; bu süreçte 2007 yılında Dekan Yardımcılığı, 2008–2010 yılları arasında ise Dekanlık görevini üstlenmiştir. Öğrencilerde merak uyandırmanın ve öğrenmeyi teşvik etmenin, eğitimin en temel ilkesi olduğunu benimsemiş; yalnızca bilgi

aktaran bir öğretmen değil, aynı zamanda fiziksel ortamı oluşturan bir eğitimci olarak öne çıkmıştır.

1973 yılında Gümüşhane Yatılı Öğretmen Okulu'nda göreve başlayan Demirtaş, öğretmenin toplum içindeki saygınlığını ve sosyal değerini bu kurumda daha yakından gözlemlemiştir:

“Gümüşhane yatılı öğretmen okulunda görev yapıyordum. Orada öğretmen değerliydi. Şehre indiğim zaman herkes tanırды ve herkes selam verirdi.”

Fotoğraf 3.2. İsmail Hakkı Demirtaş, Gümüşhane Öğretmen Okulu'nda resim öğretmeni olarak görev yaptığı dönemden, 1967. Sanatçının kişisel arşivinden.

Sonrasında Sivas Yıldızeli Pamukpınar Köy Enstitüsü'nde çalışmış, bu mekânda tarihsel bilinç ve sanatsal duyarlılıkla şekillenen bir eğitim ortamında bulunmuştur. Bu döneme ait izlenimlerini yansıttığı eserlerinden biri olan “Sivas'tan” adlı litografi çalışmasında, taş baskı tekniğiyle kırsal yaşamı ve mekâna özgü atmosferi yalın ama etkili bir anlatımla yorumlamıştır. Söz konusu çalışma, sanatçının eğitimcilik pratiğiyle birlikte şekillenen gözlem gücünü ve yerel duyarlılığını da ortaya koymaktadır:

Resim 3.9. İsmail Hakkı Demirtaş, *Sivas'tan*, 1977. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 5/20. Sanatçının özel koleksiyonu

Aynı dönemde yaptığı “*Victor Jara Anısına 1973*” adlı aguatinta çalışmasında Şili darbesinde stadyumda elleri kesilerek katledilen müzisyeni Victor Jara’yı konu edinmiş, böylece sanatı yalnızca estetik bir üretim olarak değil, aynı zamanda bir toplumsal hafıza ve bilinç aktarıcısı olarak konumlandırmıştır. Sanatçı bu süreci şu sözlerle dile getirir:

“1973 yürüyorum okul kampüsünde, Aşık Veysel’in öldüğünü söyledi radyo. Aynı yılda Picasso da ölmüştü... Aynı yıl Şili’de darbe oldu. Bir müzisyeni stadyumda bileklerini kestiler... Hatta onun gravürünü yaptım.”

Bu anlatı, Demirtaş’ın sanat ile toplumsal olaylar arasında doğrudan bir bağ kuran, duyarlı ve sorgulayıcı bir sanatçı kimliğine sahip olduğunu göstermektedir. Kendisinin de vurguladığı gibi: “*Sanat toplum içindir. Bir insan iyi bir sanat eserini gördükten sonra artık aynı insan değildir. Sanat bir bilinç kazandırır.*”

Bu düşünsel yaklaşımın bir ürünü olarak ortaya koyduğu çalışmalardan biri olan aşağıdaki eser, bu bağlamda önemli bir görsel tanıklık niteliği taşır:

Resim 3.10. İsmail Hakkı Demirtaş, *Victor Jara Anısına 1973*, 2018. Aguatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/15. Sanatçının özel koleksiyonu

Olgunluk yılları, Demirtaş'ın yalnızca mesleki gelişim sağladığı bir dönem değil, aynı zamanda sanat, eğitim ve toplumsal sorumluluk arasında denge kurduğu; düşünsel derinliğini ve kültürel mirasını geleceğe taşıma bilinciyle hareket ettiği bir süreçtir.

Bu dönemde sadece mesleki değil, özel yaşamında da önemli bir dönüm noktası yaşanmıştır. Eşiyle tanışması da bu yıllara rastlamaktadır ve anılarına şu sözlerle yansımaktadır:

“Eşim benim İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsünden tanıdığım bildiğim birisiydi. O da benim gibi hemşerim Göynük'lü. Orada tanıştım eşimi çok sevdim. Biz sevgiyle, saygıyla bir yuvayı kurduk. Bugün hâlâ o anlayışla devam ediyoruz.”

Fotoğraf 3.3. İsmail Hakkı Demirtaş, Kızı ve Eşi ile birlikte Basri Erdem'in sergisinden. 2022 Sanatçının kişisel arşivinden.

Fotoğraf 3.4. İsmail Hakkı Demirtaş, Oğlu ile birlikte sergi açılışında. Tarihsiz. Sanatçının kişisel arşivinden.

Bu dönem, İsmail Hakkı Demirtaş'ın yalnızca sanatçı ve eğitimci yönünü değil; aynı zamanda kültürel aktarıma dayanan sorumluluk bilincini, bireysel duyarlılığını ve topluma katkı sunma gayesini bütüncül biçimde yansıtan bir yaşam kesitidir.

3.1.6 Mesleki Deneyimleri ve Görev Aldığı Kurumlar

İsmail Hakkı Demirtaş, sanat ve eğitim hayatı boyunca Türkiye'nin farklı bölgelerinde birçok eğitim kurumunda görev yapmış; her birinde sanatsal üretimi ve eğitim anlayışıyla iz bırakmıştır. 1964 yılında Bolu Erkek İlköğretmen Okulu'ndan mezun olduktan sonra ilk görev yeri olarak Bingöl'ün Kığı ilçesine atanmış, burada kısa bir süre sınıf öğretmenliği yapmıştır. Bu dönemde karşılaştığı zorluklara rağmen mesleğe dair kararlılığını korumuş, Gazi Eğitim Enstitüsü sınavlarına hazırlanarak bu kuruma geçiş yapmıştır.

1967 yılında Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Bölümü'nden mezun olduktan sonra, 1975 yılına dek Türkiye'nin çeşitli illerinde yer alan yatılı öğretmen okullarında Resim-İş Öğretmeni olarak görev yapmıştır. Bu süreçte ilk olarak Gümüşhane Yatılı Öğretmen Okulu'nda çalışmış; ardından Sivas Yıldızeli Pamukpınar Öğretmen Okulu'na atanmıştır. Bu kurumlar, dönemin en nitelikli eğitim kuruluşları arasında yer almakta ve öğretmen yetiştirmede önemli rol oynamaktaydı.

1975-1978 yılları arasında Millî Eğitim Bakanlığı'nın sağladığı devlet bursuyla Almanya'nın Nürnberg kentindeki Güzel Sanatlar Akademisi'nde (Kunstakademie) Resim ve Grafik eğitimi almıştır. Burada gördüğü eğitim, özellikle litografi (taşbaskı) ve modelden çalışma gibi alanlarda derinleşmesini sağlamıştır.

Türkiye'ye dönüşünün ardından 1978 yılında İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsü'ne (daha sonra Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi) öğretim görevlisi olarak atanmış; burada taşbaskı atölyesini kurarak Almanya'daki deneyimlerini eğitim ortamına taşımıştır. 1984 yılında Sanatta Yeterlik derecesini almış, 1986'da Doçent, 1995 yılında ise Profesör unvanına yükselmiştir.

Fotoğraf 3.5. İsmail Hakkı Demirtaş, Atatürk Eğitim Fakültesi'nde meslektaşlarıyla birlikte, 1994. Sanatçının kişisel arşivinden.

Fotoğraf 3.6. İsmail Hakkı Demirtaş, Atatürk Eğitim Fakültesi'nde meslektaşları ve öğrencileriyle birlikte, 1994. Sanatçının kişisel arşivinden.

Fotoğraf 3.7. 1981 yılında çekilmiş fotoğraf; Muammer Öner, Mustafa Gürünlü, Bahattin Odabaşı, Erol Kınalı, Erol Özden, Mehmet Zeki Kuşoğlu, Zehra Çobanlı, Tülin Onat, İsmail Hakkı Demirtaş, Ramiz Aydın, Hatice Aslan Odabaşı, Temel Hamza Bahadır, Nevhiz Tanyeli ve Özdemir Altan ve diğerleri (Ders Belgeliği, 2014). Alıntı: Cankurtaran, N. *Sanat Eğitimi ve Sanatçı Erol Özden'in Yaşamı ve Sanat Eğitimine Katkılarının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, B.A.İ.B.Ü.,

Fotoğraf 3.8. İsmail Hakkı Demirtaş, *İstanbul Kasım Koçak Atölyesi'nde arkadaşlarıyla birlikte*, Tarihsiz. Sanatçının kişisel arşivinden. (2025).

Fotoğraf 3.9. Mustafa Gürünlü, Vural Yıldırım, Nevhiz Tanyeli, Erol Özden, İsmail Hakkı Demirtaş, İsa Başhoğlu ve diğerleri, *Marmara Üniversitesi hatırası (Ders Belgeliği, 2014)*.
Alıntı: Cankurtaran, N. *Sanat Eğitimi ve Sanatçı Erol Özden'in Yaşamı ve Sanat Eğitimine Katkılarının İncelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi, B.A.İ.B.Ü., 2025).

1995-2003 yılları arasında Süleyman Demirel Üniversitesi Burdur Eğitim Fakültesi Resim-İş Eğitimi Bölümü Başkanlığı görevini üstlenmiş; bu süreçte bölümün fiziksel ve akademik yapısının gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır.

Fotoğraf 3.10. İsmail Hakkı Demirtaş, *Burdur Eğitim Fakültesi* 'nde meslektaşlarıyla birlikte, 2002. Sanatçının kişisel arşivinden.

Emekliliğinin ardından 2006-2010 yılları arasında Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü Resim-İş Eğitimi Anabilim Dalı'nda profesör olarak görev yapmıştır. Burada 19/03/2007 - 21/08/2008 tarihleri arasında Dekan Yardımcılığı, 22/08/2008 - 04/06/2020 tarihleri arasında ise Eğitim Fakültesi Dekanlığı görevini yürütmüştür. Aşağıda yer alan görsel, fakültenin dekanlık katında yer alan dekanlar panosundan alınmıştır.

Fotoğraf 3.11. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlar Panosu, Dekanlık Katı, 2025. (Refah, 2025)

Fotoğraf 3.12. Prof. Dr. İsmail Hakkı Demirtaş, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanı* olarak, Dekanlık Katı, 2008–2010. (Refah, 2025).

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Eğitim Fakültesi

Sayı : E-44243253-302.14-2500092734
Konu : Bilgi Talebi (Elif Rabia FERAH)

26.06.2025

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 25.06.2025 tarihli ve E-53422635-302.14-2500091271 sayılı yazınız.

İlgi yazı incelenmiş olup, Fakültemiz Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü emekli öğretim üyelerinden Prof. İsmail Hakkı DEMİRTAŞ, 26.12.2006 tarihinde Fakültemizde göreve başlamış olup, 19.03.2007 - 21.08.2008 tarihleri arasında Dekan Yardımcılığı, 22.08.2008 - 04.06.2020 tarihleri arasında da Eğitim Fakültesi Dekanı olarak görev yapmıştır. Fakültemiz Kurullarında sadece alınan kararlar tutanak altına alınmaktadır.

Bilgilerinizi ve gereğini arz/rica ederim.

Fotoğraf 3.13. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Prof. Dr. İsmail Hakkı Demirtaş'ın görev bilgilerini içeren resmi yazı. 26.06.2025.

Fotoğraf 3.14. İsmail Hakkı Demirtaş, *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğrencileriyle birlikte*, 2009. Sanatçının kişisel arşivinden.

İkinci emekliliğini 2010 yılında alan Demirtaş, 2010-2011 yıllarında İstanbul'da kurulan Yeni Yüzyıl Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde akademik kariyerine kısa bir süre daha devam etmiştir.

Fotoğraf 3.15. İsmail Hakkı Demirtaş, *Emeklilik yıllarından sonra evinde*, 2023. Sanatçının kişisel arşivinden.

Görev yaptığı bu kurumlar aracılığıyla Türkiye’de sanat eğitiminin farklı kademelerinde hizmet vermiş; hem öğretmen yetiştiren kurumlarda hem de üniversite düzeyinde öğrencilerle çalışmıştır. Bu kurumlar, onun sanatçı ve eğitimci kimliğinin gelişiminde önemli duraklar olmuştur.

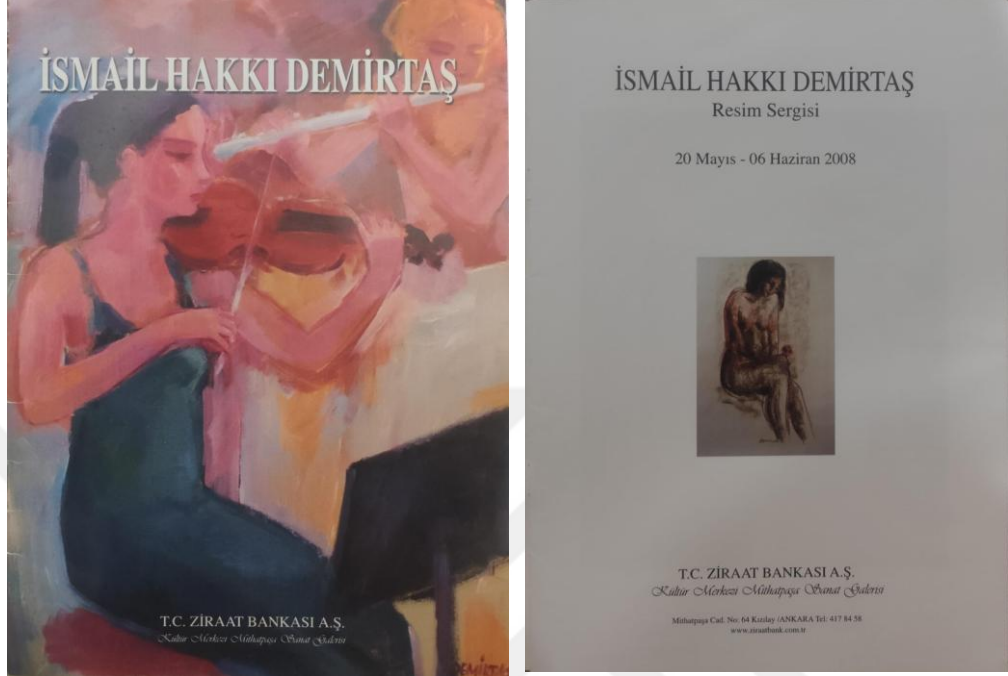
3.1.7 İsmail Hakkı Demirtaş’ın Sergileri ve Aldığı Ödüller

Kişisel Sergileri

İsmail Hakkı Demirtaş, sanat yaşamı boyunca Türkiye’nin birçok ilinde ve yurt dışında kişisel sergiler açmıştır. Sanatçının açtığı başlıca kişisel sergiler şunlardır:

- 1981** - İstanbul, Taksim Sanat Galerisi
- 1983** - Adapazarı, Sakarya Sanat Evi
- 1985** - Bandırma, Bandırma Belediyesi Sanat Galerisi
- 1986** – Diyarbakır, Akbank Sanat Galerisi
- 1989** - Almanya, Weztlar
- 1990** – İstanbul, Masal Sanat Galerisi
- 1990** - Eskişehir, Devlet Güzel Sanatlar Galerisi
- 1993** - Almanya, Frankfurt
- 1996** - Burdur, Devlet Güzel Sanatlar Galerisi
- 1997** - İzmir, Amerikan Kültür Derneği
- 1998** - Denizli, Devlet Güzel Sanatlar Galerisi
- 1999** - Burdur, Akbank Sanat Galerisi
- 2000** – İzmir, Amerikan Kültür Derneği
- 2001** - Diyarbakır, Devlet Güzel Sanatlar Galerisi
- 2003** - Bandırma, Bandırma Belediyesi Sanat Galerisi
- 2004** - Adapazarı, Sakarya Sanat Evi
- 2004** – Eskişehir, Devlet Güzel Sanatlar Galerisi
- 2008** – Almanya, Schwabisch Hall
- 2008** -Ankara, Kültür Merkezi Mithatpaşa Galerisi (20 Mayıs – 6 Haziran)
- 2009** - Bolu, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Kültür Kongre Merkezi

Demirtaş'ın sergi pratiği, yalnızca büyük şehirlerle sınırlı kalmamış; Anadolu'nun çeşitli kentlerine yayılarak sanatın yerelleşmesine ve yaygınlaşmasına katkı sunmuştur.

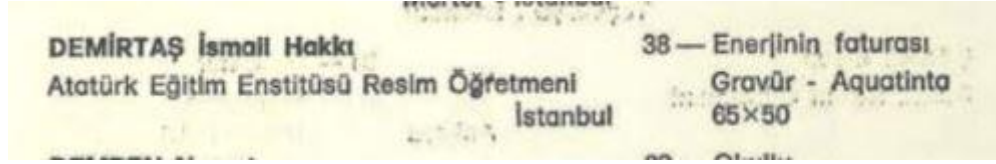
Fotoğraf 3.16. İsmail Hakkı Demirtaş Kişisel Resim Sergisi Katalogu, Demirtaş'ın Kişisel Arşivi (2025). (Refah, 2025)

Devlet Resim ve Heykel Sergileri

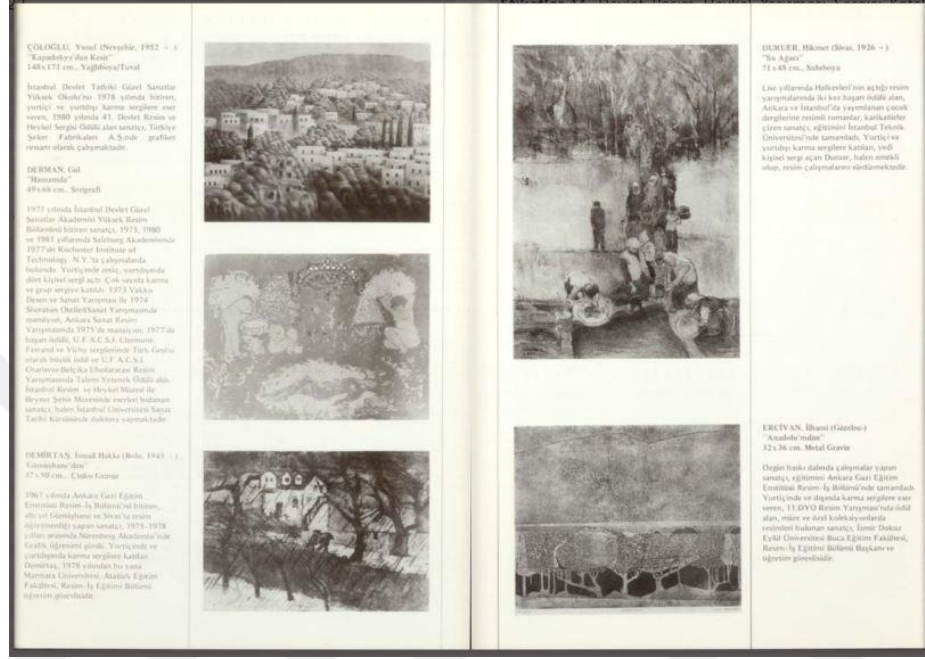
Demirtaş'ın önemli özgün baskı ve gravür eserleri, devlet resim ve heykel sergileri, yarışmaları kapsamında sergilenmiş ve kataloglara alınmıştır:

B-C-Ç		Ç-D-E	
BÜYÜKİŞLEYEN Zehit G.E.E. Resim Öğretmeni Ankara	29 — Bir İspanyolcu yağn- ması üzerine Yağlıboya - Akrilik 143x203	ÇÖLÖĞLÜ Yusuf Kaman Ortaokulu Resim Öğretmeni Kırşehir	36 — Kapadokya'dan Yağlıboya, 85x150
GİMOK Faruk Kalıpcı Sok. 42/12 Teşvikiye - İstanbul	30 — Cam İşçileri Yağlıboya, 100x100	DEMİR Cevat Simittaş 31. Blok 403 Merter - İstanbul	37 — Yabancılara Yağlıboya, 130x90
ÇAKICI İhsan G.E.E. Resim Öğretmeni Ankara	31 — Oc Çınar Yağlıboya, 108,5x140,5	DEMİRTAŞ İsmail Hakkı Atatürk Eğitim Enstitüsü Resim Öğretmeni İstanbul	38 — Enerjinin faturası Gravür - Aquatinta 65x50
ÇETİN Ö. Lütfi Refik Belendir Sok. 83/19 Y. Ayrancı - Ankara	32 — Ayas'ta Başkaf Yağlıboya, 54x88	DEMREN Nusret Güzel Evler Çatalkaya Sok. 42/3 Yenimahalle - Ankara	39 — Okullu Yağlıboya, 100x100
ÇİMEN Bekir Sami İ.E.E. Resim Bölümü İzmir	33 — Cizgi Yüzey Hacim Akrilik, 105x105	DİLBER İnel Valikonağı Cad. 165/6 Nişantaşı - İstanbul	40 — Umur Akrilik, 60x47
ÇOKER Canas Cihangir Sok. Alcağdam Yokuşu 6/3 İstanbul	34 — Rubenali Kolaç 78 Kolaç, 31x44	ERBİL Devrim İ.D.G.S.A. Fındıklı - İstanbul	41 — Kuşlar Yağlıboya, 153x89
ÇOLAKOĞLU Hamiye Miralay Nazımşey Sok. No. 202 Yenimahalle - Ankara	35 — Yansı Taş, 60x40x10	ERDAL Hamit 15. Sok. 55/1 Bahçeşehir - Ankara	42 — Uzay Sirkeli Yağlıboya, 60x70

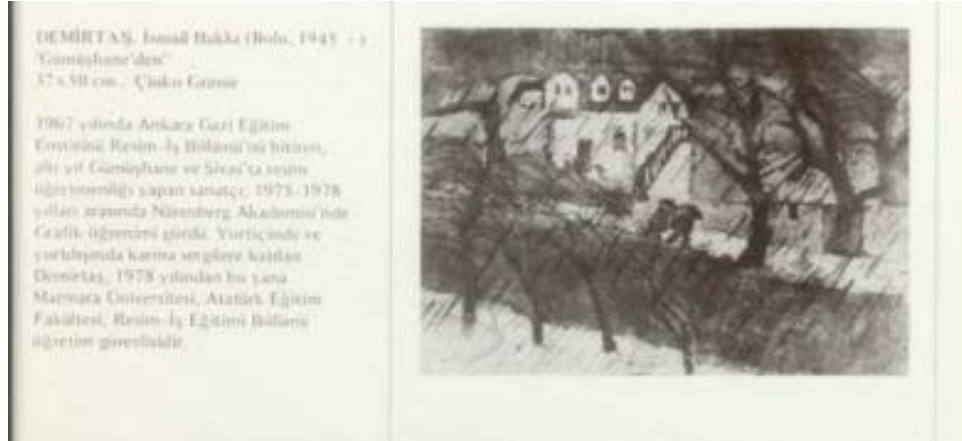
Fotoğraf 3.17. İsmail Hakkı Demirtaş, *Enerjinin Faturası*, Gravür-Aquatinta, 65x50 cm. 40. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Katalogu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1979). (Refah, 2025)

Fotoğraf 3.18. İsmail Hakkı Demirtaş, *Enerjinin Faturası*, Gravür-Aquatinta, 65x50 cm. 40. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1979). (Refah, 2025)

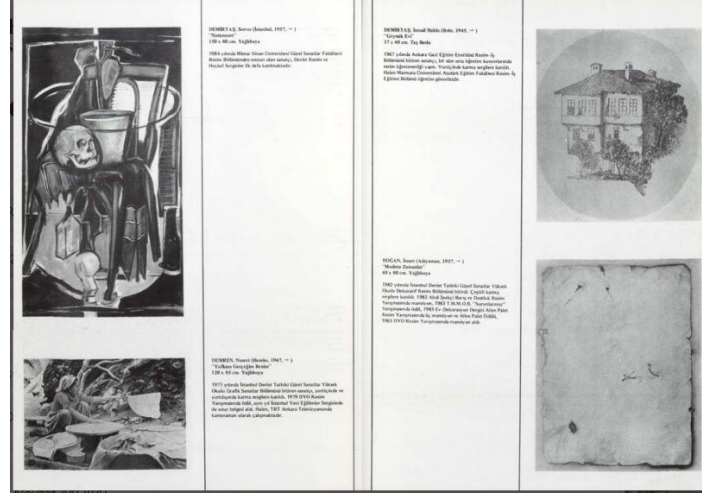

Fotoğraf 3.19. İsmail Hakkı Demirtaş, *Gümüşhane'den*, Çinko Gravür, 37x50 cm. 44. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1983). (Refah, 2025)

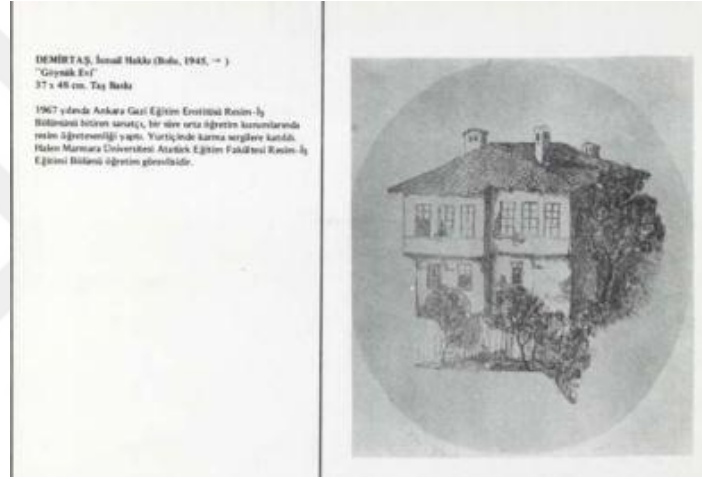

Fotoğraf 3.20. İsmail Hakkı Demirtaş, *Gümüşhane'den*, Çinko Gravür, 37x50 cm. 44. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1983). (Refah, 2025)

Bu belgeler, sanatçının özellikle özgün baskı tekniklerindeki ustalığını ve anlatı derinliğini belgeleyen önemli arşivlerdir.

Fotoğraf 3.21. İsmail Hakkı Demirtaş, *Göynük Evi*, Taş Baskı, 37x48 cm. 45. *Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1984). (Refah, 2025)

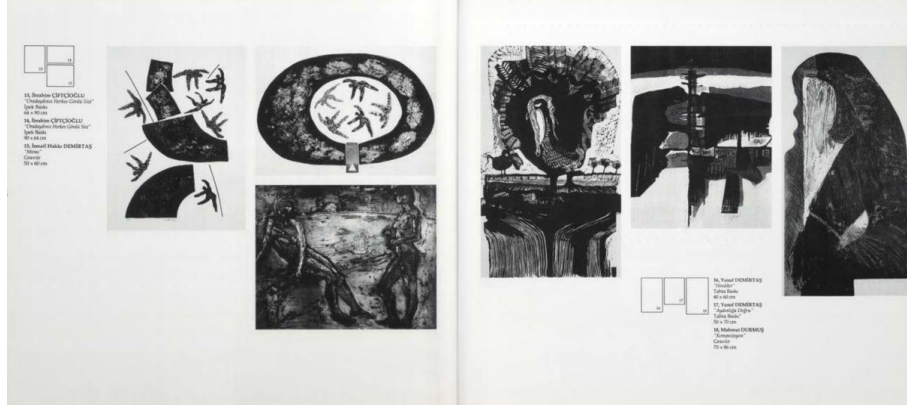

Fotoğraf 3.22. İsmail Hakkı Demirtaş, *Göynük Evi*, Taş Baskı, 37x45 cm. 45. *Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1984). (Refah, 2025)

“Göynük Evi” adlı eser 45. Devlet Resim ve Heykel Yarışması katalogunda yer almaktadır. Katalogda, sanatçının eğitim geçmişi ve görev yaptığı kurumlar da özetlenmiştir.

Fotoğraf 3.23. İsmail Hakkı Demirtaş, *Güneşin Battığı Yere*, Gravür, 50x65 cm. 48. *Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1987). (Refah, 2025)

Fotoğraf 3.24. İsmail Hakkı Demirtaş, *Miras*, Gravür, 50x60 cm. 51. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1990). (Refah, 2025)

Fotoğraf 3.25. İsmail Hakkı Demirtaş, *Miras*, Gravür, 50x60 cm. 51. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, (1990). (Refah, 2025)

Müzelerdeki Eserler

Demirtaş'ın bazı eserleri, İstanbul ve Ankara Devlet Resim ve Heykel Müzesi başta olmak üzere devlet koleksiyonlarında yer almaktadır: “*Güneşin Battığı Gece*” adlı eseri Ankara Devlet Resim ve Heykel müzesinde bulunmaktadır (Envanter: B-0167). Bu eser, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı arşivlerde kayıtlı olup, kamuya açık koleksiyonlarda korunmaktadır.

Eserlerinin devlet müzelerinde yer alması, Demirtaş'ın yalnızca akademik değil, sanatsal düzeyde de kalıcı bir iz bıraktığını göstermektedir.

Aldığı Ödüller

İsmail Hakkı Demirtaş, özellikle desen ve özgün baskı alanındaki başarılarıyla çeşitli ödüllere layık görülmüştür. Bunlar arasında en dikkat çeken ödüllerden biri: METEKSAN Desen Yarışması Ödülüdür.

3.2 İkinci Alt Probleme Yönelik Bulgular: İsmail Hakkı Demirtaş'ın Sanat Anlayışı ve Sanatçı Kimliği Nasıl Şekillenmiştir?

3.2.1 İsmail Hakkı Demirtaş'ın Sanat Anlayışı ve Sanatçı Kişiliği

İsmail Hakkı Demirtaş'ın sanat anlayışı, yaşam öyküsü, eğitimsel geçmişi ve öğretim faaliyetleri ile doğrudan ilişkilidir. Sanat yaşamının temelinde disiplinli bir eğitim süreci ve bireysel üretim pratiği yer almaktadır. Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Eğitimi Bölümünde aldığı eğitim, ona temel sanat disiplini kazandırmakla kalmamış, aynı zamanda eğitimin sanatsal üretimdeki rolüne dair güçlü bir bilinç geliştirmesine olanak tanımıştır. Bu dönemdeki atölye eğitimi ve kuramsal bilgi birikimi, onun ilerleyen yıllarda sanatçı ve sanat eğitmeni kimliğini beslemiştir.

Demirtaş'ın sanat anlayışının gelişiminde, 1975-1978 yılları arasında Almanya Nürnberg Güzel Sanatlar Akademisi'nde aldığı eğitim belirleyici bir etki yaratmıştır. Burada Batı sanatının teknik ve kavramsal yaklaşımlarıyla tanışmış, grafik sanatlar ve özgün baskı teknikleri alanında yoğunlaşmıştır. Bu süreç, onun özellikle litografi ve gravür gibi geleneksel baskı tekniklerine yönelmesinde ve bu alanları Türkiye'de hem sanat üretimi hem de eğitim açısından geliştirmesinde etkili olmuştur. Sanatında görülen teknik ustalık, detaylara verdiği önem ve biçimsel sadelik, bu dönemin izlerini taşır. Bu döneme ilişkin olarak Demirtaş şunları ifade etmiştir:

“Nürnberg’de özgün baskı alanında çok güçlü bir teknik donanım kazandım. Orada öğrendiğim disiplin ve teknik uygulama, benim sanat pratiğime yön verdi. Litografide taşla kurduğum ilişki neredeyse kişisel bir iletişime dönüştü; onun verdiği dirençle ben de biçimsel anlamda daha tutarlı işler üretmeye başladım.”

İsmail Hakkı Demirtaş'ın sanatçı kimliği, yalnızca eser üretimiyle değil; düşünsel derinliği, toplumsal duyarlılığı ve yaşamla kurduğu anlamlı bağ ile şekillenmiştir. Onun sanatçılığı, teknik yetkinliğin ötesinde bir duruş ve sorumluluk bilinci taşır. Demirtaş için sanat, bireysel ifade kadar toplumla iletişim kurmanın da bir aracıdır. Bu anlayışını şu sözlerle özetler:

“Sanatı sanat için değil toplum için yaparım.”

Sanatçı kişiliği, yalnızca estetik değerler üzerinden tanımlanmaz; düşünce, gözlem, sabır ve ahlaki duyarlılık onun üretim anlayışının temel taşlarıdır. Onun

için sanat, yaşanmışlıkların damıtıldığı bir alan; sanatçı ise tanıklık eden, yorumlayan ve topluma ayna tutan kişidir. Sanatsal üretim sürecinde doğayla kurduğu ilişki, gözleme dayalı bir gerçekçilikle birleşir. Çocukluğunu doğa içinde geçirmiş olması, çalışmalarında yalın ama etkileyici bir görsellik yaratmasına imkân sağlamıştır. Figüratif anlatımı tercih eden Demirtaş, anlam taşıyan imgeler üretmeyi önemser.

Sanatında anlatımcı bir yaklaşım benimseyen Demirtaş, gözleme dayalı betimlemelerle birlikte sembolik öğelere de yer vererek izleyiciyi, biçimsel ve düşünsel olarak eserle buluşturur. Bu yaklaşım, onun sanatını yalnızca estetik bir üretim olarak değil, aynı zamanda kültürel bir anlatı olarak da konumlandırır.

Sanatçı olarak en güçlü yönlerinden biri, biçimle içerik arasında kurduğu dengedir. Teknik bilgiye hâkimiyetini, düşünsel bütünlükle birleştirerek sanatına kimlik kazandırmıştır. Gazi Eğitim Enstitüsü ve Almanya’da öğrendiği teknikleri uygularken yalnızca yöntem değil, üretim disiplini ve sanatsal etik de edinmiştir. Ancak bu teknik birikimi hiçbir zaman gösteriş aracı olarak kullanmaz; aksine sadelik ve içerik ön plandadır.

Eserlerinde doğrudan toplumsal meseleleri işlemek yerine, insanın temel duygularına ve yaşamla kurduğu bağa odaklanır. Bu da onun sanatına zamansızlık ve evrensellik kazandırır. Demirtaş’a göre sanat, bireyin iç dünyasını da dönüştürür:

“Bir insan güzel bir sanat eserini gördükten sonra artık aynı insan değildir.”

Eğitimci kimliği, onun sanat anlayışını şekillendiren önemli bir başka etkidir. Sanat eğitiminin yalnızca teknik beceri değil, aynı zamanda düşünsel üretimi de geliştirmesi gerektiğine inanan Demirtaş, öğretim sürecinde öğrencilerine eleştirel düşünme, gözlem ve yorum becerilerini kazandırmayı hedeflemiştir. Bu yönüyle, sanatı bir öğrenme ve sorgulama aracı olarak gören bütüncül bir anlayışa sahiptir.

“Sanat eğitimi, yalnızca fırça tutmak değildir. Öğrenciye gözlem yapmayı, düşündüğünü ifade etmeyi, çevresine başka gözle bakmayı öğretmektir.”

Sanatçılığının bir diğer dikkat çeken yönü ise, üretim sürecinin sürekliliğidir. Emeklilik sonrası da üretime devam etmiş, sanatla olan ilişkisini kesintisiz sürdürmüştür. Bu durum, onun sanatçı kimliğinin bir meslekten çok bir yaşam biçimine dönüştüğünü gösterir. Ayrıca, sanatçı olarak taşıdığı sorumluluğu

yalnızca bireysel düzlemde değil, kolektif bir bilinçle de değerlendirmiştir. Öğrencilerine her zaman sanatçının yalnızca çizim yapan değil, düşünen, sorgulayan ve toplumla ilişkisini sürdüren bir kişi olduğunu vurgulamıştır:

“Sanatçı olmak sadece teknik değil, vicdandır, duyarlılıktır.”

Kısaca İsmail Hakkı Demirtaş’ın sanatçı kişiliği; sade ama anlamlı bir üretim anlayışı, teknik sadelikle birleşen içerik derinliği ve sanatı yaşamla özdeşleştiren bütüncül bir bakış açısı ile karakterize edilmektedir. Sanat onun için bir ifade biçiminden öte; bir yaşam etiği, bir sorumluluk ve bir adanmışlıktır.

3.2.2 İsmail Hakkı Demirtaş’ın Eserlerinin Teknik ve Tematik Sınıflandırılması

3.2.2.1. Teknik Temelli Sınıflandırma

Baskı Resim Çalışmaları

a. Linol Baskı Resim Çalışmaları

İsmail Hakkı Demirtaş’ın linol baskı tekniğiyle gerçekleştirdiği çalışmaları, sanatçının grafik sanatlar alanındaki deneyimini yüzey üzerindeki denge, renk ve boşluk kullanımıyla buluşturduğu önemli örneklerdir. Linolyum, oyma işlemi açısından gravür ve ağaç baskıya benzerlik taşısa da daha yumuşak yapısıyla, sanatçıya figüratif form üzerinde daha serbest hareket etme olanağı sunar. Demirtaş bu olanaktan, hem sade çizgisel anlatımlarda hem de çok renkli çoklu baskı yüzeylerinde ustalıkla yararlanmıştır.

Linol baskı, yüksek baskı grubuna ait bir teknik olup, linolyum plaka üzerine yapılan oyma işlemleriyle oluşturulan negatif yüzeyin mürekkeplenip kağıda üzerine aktarılmasına dayanmaktadır. Bu süreçte sanatçının çizgisel hakimiyeti, formu belirleyici niteliktedir. Demirtaş’ın çalışmaları incelendiğinde, hem tek renkli hem de çok renkli linol baskı örneklerinde teknik çeşitliliğin ve yüzey kontrolünün dikkat çekici olduğu görülmektedir.

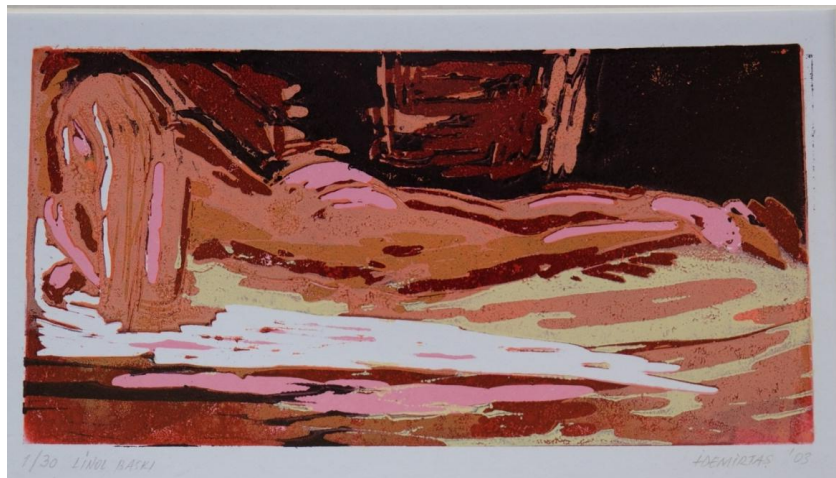
Örneğin “*Güneşin Battığı Yere*” (2020) başlıklı çalışmada, çok renkli linol baskının katmanlı yapısı dikkat çeker. Sarı, kırmızı ve kahverengi gibi sıcak tonların ardışık tabakalar halinde yüzeye uygulanması, geniş ufuklu bir mekan derinliği yaratır. Bu baskıda, figürlerin arka planla ilişkisi baskı sırasında uygulanan üst üste kayıt tekniğiyle başarıyla kurulmuştur. Renk geçişleri net ve temizdir; bu da sanatçının teknik süreci titizlikle yönettiğini göstermektedir.

“Özgürlük” (2023) adlı çalışmada ise tek renkli linol baskının estetik sınırları zorlanmıştır. Oyma işleminin yönsel karakteri, figürün beden hareketiyle bütünlük içindedir. Arka plan ve figür konturları arasında yüksek kontrast yaratılmış; keskin geçişler, dramatik bir yüzey etkisi oluşturmuştur. Bu teknik, baskının hem yapısal hem de duygusal gücünü artırmaktadır.

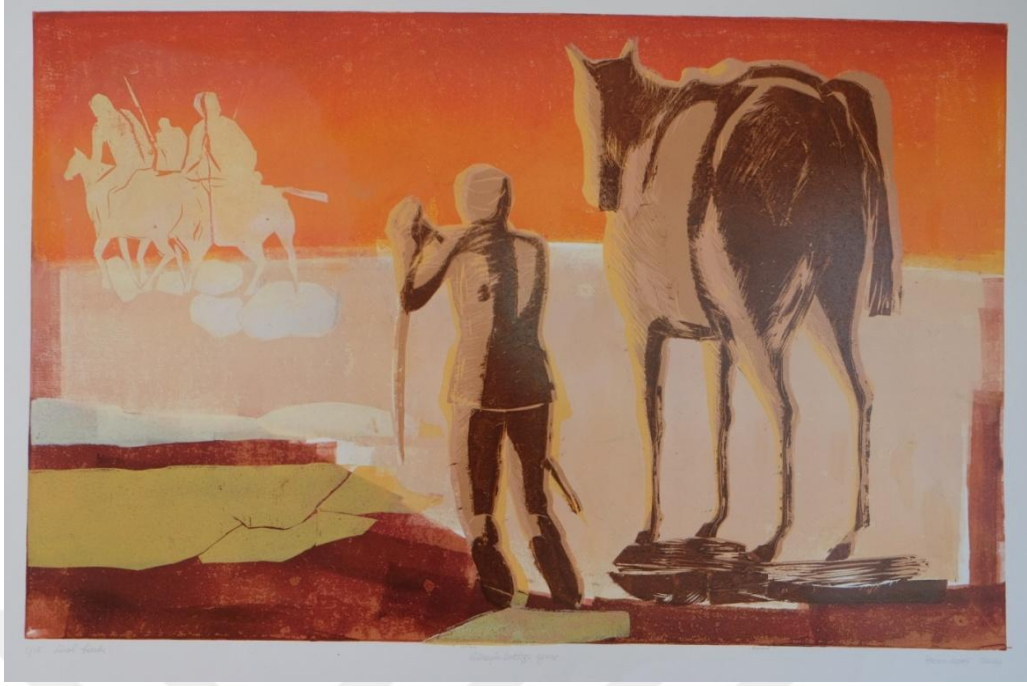
2003 tarihli “İsimsiz” linol baskı çalışması, çoklu renk uygulamasıyla dikkat çeker. Sıcak tonların katmanlar halinde kullanıldığı yüzeyde, açık ve koyu renkler arasındaki geçişler, figürün yatay yerleşimiyle birlikte ritmik bir etki yaratır. Renk bloklarının dağılımı ve baskı kontrolleri, baskının eserde grafik etkisini ve yüzeysel dengeyi koruyacak şekilde düzenlenmiştir.

“Miras” (2004) adlı linol baskı ise çizgi ve renk birlikteliğini başarılı şekilde harmanlamaktadır. Figürün yüzeydeki ifadesi, mor ve mavi tonların geçişleriyle bütünlük kazanmıştır. Özellikle göz çevresi ve yüz detaylarında oyma yönü, duygusal vurguyu teknik uygulamayla pekiştirmiştir. Arka plan ile figür arasında sağlanan kontrast, yüzeyin okunabilirliğini artırırken, detaylarda kayıp yaşanmamasını sağlamıştır.

Genel olarak Demirtaş’ın linol baskı çalışmaları; teknik disiplini, yüzey hakimiyeti ve grafik anlatımı bir araya getiren özgün örneklerdir. Tekniğin olanakları sanatçının elinde sade ama güçlü anlatımlar doğurmuş; çok renkli baskılarda ise boya katmanlarının titiz düzenlenişi ve oyma yönlerinin dengeli kullanımı, eserlere teknik bütünlük kazandırmıştır. Sanatçının linol baskıları, çağdaş Türk grafik sanatında teknik bilinçle estetik duyarlılığın birleştiği özgün örnekler arasında yer almaktadır.

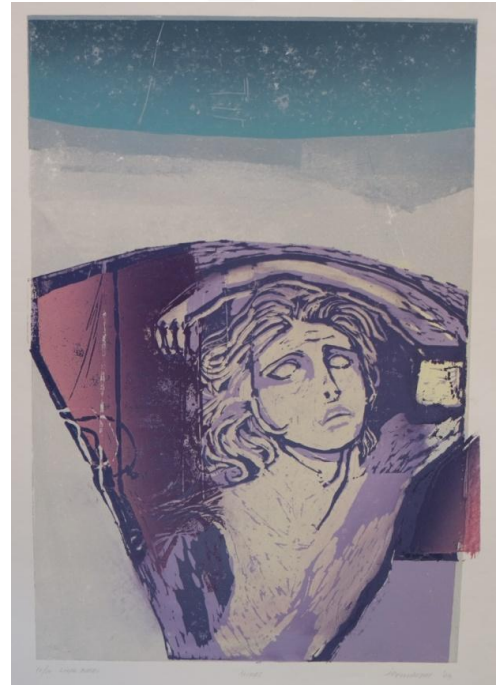
Resim 3.11. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2003. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 25x60 cm, 1/30. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.12. İsmail Hakkı Demirtaş, *Güneşin Battığı Yere*, 2020. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/15. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.13. İsmail Hakkı Demirtaş, *Özgürlük*, 2023. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 70x100 cm, 1/35. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.14. İsmail Hakkı Demirtaş, *Miras*, 2004. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 10/10. Sanatçının özel koleksiyonu.

b. Litografi Baskı Resim Çalışması

İsmail Hakkı Demirtaş'ın litografi tekniğiyle gerçekleştirdiği çalışmaları, sanatçının grafik sanatlara olan yatkınlığını ve baskı disiplini konusundaki teknik yetkinliğini ortaya koyan önemli örneklerdir. Litografi, taş yüzey üzerine yağlı materyallerle yapılan çizimlerin kimyasal işlem ve pres yoluyla kâğıda aktarılmasına dayanan, yüksek hassasiyet gerektiren bir baskı tekniğidir. Sanatçının bu alandaki birikimi, özellikle 1975-1978 yılları arasında Almanya'daki Nürnberg Güzel Sanatlar Akademisi'nde aldığı eğitimin bir sonucudur. Demirtaş, bu süreçte taş baskının tüm teknik aşamalarını (taş hazırlama, yağlı çizim uygulamaları, asitle sabitleme, nem dengesi, mürekkep transferi ve pres baskı işlemleri) doğrudan deneyimleyerek üretimlerini akademik düzeye taşımıştır.

Sanatçının litografi çalışmalarında, ton değerlerinin dengeli dağılımı, yüzeyde oluşturulan hacim etkisi ve çizgisel vurgular dikkat çekicidir. Siyah, gri ve beyazın hakim olduğu bu eserlerde açık-koyu kontrastları, kompozisyonun derinlik ve hacim kazanmasında belirleyici bir rol üstlenmektedir. Örneğin, “*Trende*” (1982) başlıklı eserde, taş yüzeye yapılan yoğun taramalar ve kısa yönlü çizgi hareketleriyle trenin iç mekânı betimlenirken, figürlerin kıyafet dokularında belirgin bir dış yapı etkisi oluşturulmuştur. Ayakta duran figür ile oturan figürler arasındaki mesafe ve konum farklılıkları, çizgisel perspektifin litografi yüzeyde başarılı biçimde uygulanmasıyla elde edilmiştir.

Benzer biçimde, “*Düşünceler – Gedanken*” (1983) adlı çalışmada, figüratif anlatım ile litografinin dokusal olanakları bütünleştirilmiştir. Kadın figür, çevresindeki soyut biçimlerin içine yedirilmiş bir biçimde verilmiş; baskı kalıbındaki taramalar ve sürüş yönü, mekansal boşluk duygusunu güçlendirmiştir. Ton geçişleri ile vurgulanan bu mekan, hem figürün iç kapanıklığını hem de yüzeyin hacmini başarılı şekilde yansıtmaktadır.

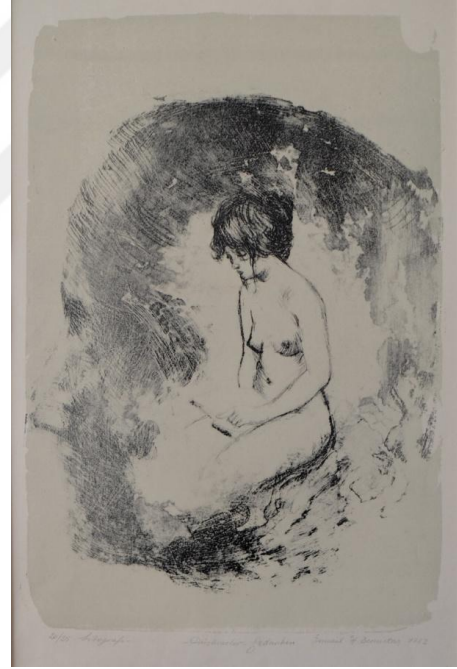
“*Miras*” (2002) adlı çok figürlü litografi çalışmasında ise sanatçı, litografinin renkli varyasyonlarına yönelmiş; mor ve mavi tonların üst üste baskılanmasıyla derinlik duygusu artırılmıştır. Bu çok katmanlı yüzey etkisi, litografi tekniğinin geleneksel siyah-beyaz anlayışının ötesine geçerek, çağdaş yorumlarla zenginleştirildiğini göstermektedir. Figürlerin beden hatları ve mekanla kurdukları ilişki, çizgisel çözümlemeler ve şeffaf geçişlerle aktarılmıştır.

Son olarak, 2002 tarihli “İsimsiz” adlı litografi eser, monokrom bir renk düzeniyle, çizgi yönlerinin hacim yaratma potansiyelini kullanmaktadır. Figürün bedenine uygulanan kısa-yönlü çizgiler, ışık-gölge dağılımını başarıyla sağlayarak üç boyutlu bir etki yaratmıştır. Kompozisyonun sade yapısı, litografinin kontrollü ve titiz uygulama gerektiren doğasına uygun olarak yapılandırılmıştır.

Demirtaş’ın litografi üretimleri, geleneksel teknik altyapıyı çağdaş yorumlarla bütünleştirerek, baskı disiplininin estetik boyutlarını ortaya koymaktadır. Her bir eser, yalnızca anlatı değil; aynı zamanda litografi tekniğinin yüzey üzerindeki uygulama olanaklarını da sergilemektedir. Bu bağlamda sanatçının litografi çalışmaları, hem teknik başarı hem de grafik dil açısından bütünlüklü ve tutarlı örnekler sunmaktadır.

Resim 3.15. İsmail Hakkı Demirtaş, *Trende*, 1982. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/17. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.16. İsmail Hakkı Demirtaş, *Düşünceler-Gedanken*, 1983. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 20/25. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.17. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2002. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 9/23.
Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.18. İsmail Hakkı Demirtaş, *Miras*, 2002. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/10.
Sanatçının özel koleksiyonu

c. Aquatinta Baskı Çalışmaları

İsmail Hakkı Demirtaş'ın aquatinta baskı tekniğiyle gerçekleştirdiği çalışmaları, yüzeyde ton zenginliğini ön plana çıkaran ve klasik gravür teknikleri arasında önemli bir yere sahip olan aquatintanın sunduğu olanakların ustaca kullanımıyla dikkat çekmektedir. Aquatinta, metal levha üzerine zift tozu serpilip reçineyle sabitlenerek yapılan bir derin baskı tekniğidir. Asitle müdahale edilen

bu yüzey, farklı yoğunluktaki tonların yüzeye aktarılmasına imkan tanır. Demirtaş, bu teknik süreçleri baskı disiplinine olan hakimiyetiyle birleştirerek, figüratif anlatımını derinlikli ve atmosferik bir düzlemde yapılandırmaktadır.

Sanatçının “Dev” (2020) adlı çalışması, aquatintanın sunduğu yüzeysel zenginliğin en etkileyici örneklerinden biridir. Kağıt yüzeyine aktarılan siyah ve gri tonlar, geniş yüzeylerdeki geçişlerle baskının atmosferini belirlemektedir. Figürün anatomik yapısı çizgisel değil, ton alanlarının farklılaşmasıyla tanımlanmıştır. Zemin ile figür arasındaki ilişki, baskının derinlikli yapısı içinde dikkatle kurulmuş; özellikle figürün oturduğu nesnenin perspektifi ve çizgi yoğunluğu teknik uygulamanın başarısını göstermektedir.

“İsimsiz” (1986) adlı çalışma ise daha sade bir yüzey üzerinde tek figürlü ve tek yönlü ışık etkisinin ön planda olduğu bir aquatinta çalışmasıdır. Figürün sırtı izleyiciye dönüktür; ancak elbise yüzeyindeki ton geçişleri, arka planın homojen karanlığıyla kontrast oluşturarak figürü belirgin kılar. Bu çalışmada aquatinta tekniğinin yumuşak geçiş sağlayan doğası, duyuşsal bir yüzey etkisine dönüşmüş; levha üzerindeki asitleme süreci homojen ve kontrollü biçimde uygulanmıştır.

“Miras III” (1991) adlı eserde ise figür, antik mimari mekanla birlikte kurgulanmıştır. Arka planda yer alan yapı öğeleri ve nesneler, aquatinta tekniğinin tonla tanımlama yeteneği sayesinde net çizgiler olmaksızın ayırt edilebilir hale gelmiştir. Figürün beden hatları, baskı sırasında elde edilen siyahın yoğunluğu ve ara tonların etkisiyle belirginleştirilmiştir. Yüzeydeki ışık-gölge geçişleri, yalnızca asitle farklı sürelerde müdahale edilen bölgeler sayesinde değil, aynı zamanda baskı sırasında uygulanan mürekkep yoğunluğuyla da oluşturulmuştur.

Demirtaş’ın aquatinta baskıları, yalnızca teknik bilginin ürünü değil; aynı zamanda bu tekniği ifadeci bir yüzey estetiği olarak ele alan bir sanat anlayışının sonucudur. Sanatçı, figürü ve mekanı belirgin konturlarla değil, tonlama ve lekesele değerlerle inşa ederek, aquatinta tekniğinin doğasına uygun özgün işler ortaya koymuştur. Bu çalışmalar, derin baskı teknikleri içinde yer alan aquatinta tekniğinin çağdaş uygulamalarına örnek oluşturmakta ve Demirtaş’ın grafik sanatlardaki teknik çeşitliliğini açıkça sergilemektedir.

Resim 3.19. İsmail Hakkı Demirtaş, *Dev*, 2020. Aquatinta, Kağıt üzerine, 50x70 cm, 1/9. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.20. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 1986. Aquatinta, Kağıt üzerine, 25x30 cm, 1/20. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.21. İsmail Hakkı Demirtaş, *Miras III*, 1991. Aquatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/6. Sanatçının özel koleksiyonu

d. Gravür Baskı Resim Çalışmaları

İsmail Hakkı Demirtaş'ın gravür tekniğiyle gerçekleştirdiği çalışmaları, klasik derin baskı yöntemlerinden biri olan gravürün yüzeysel inceliklerini etkin biçimde kullandığı nitelikli örnekler arasında yer almaktadır. Gravür, metal levha

üzerine çelik uçlu kalem veya asit yardımıyla doğrudan müdahale edilerek yapılan çizimlerin, mürekkep ile doyunlaştırılarak kağıda yüksek baskı basıncıyla aktarılması esasına dayanır. Bu teknik; çizginin gücü, yüzey derinliği, tonlama ve kazıma izlerinin tümüyle kontrol altında tutulmasını gerektiren bir süreçtir.

Sanatçının “*Miras II*” (2003) adlı çalışması, gravür tekniğinin çok katmanlı ve çoklu yüzey kullanımıyla zenginleştirildiği özgün bir örnektir. Eser üç bölmeli bir kompozisyon yapısına sahiptir: üstte kahverengi baskılı çizim bandı, ortada siyah tonlu figüratif sahne, yanlarda ise mavi renkli soyut dokular yer alır. Bu çok parçalı yüzey düzenlemesi, gravür tekniğinde ayrı levhalarla ya da çoklu asitleme işlemleriyle elde edilebilecek nitelikte bir teknik çeşitlilik sergilemektedir. Ortadaki figür, derin kazıma izleri ve yüzey tonlamalarıyla oluşturulmuş; özellikle gövde çevresindeki kazıma yönleri, ışık-gölge etkisini güçlendirmiştir.

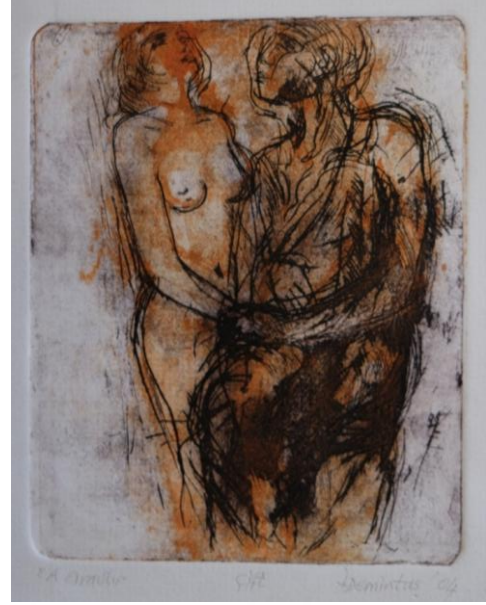
“*Enerjinin Faturası*” (1988) adlı eserde ise sanatçı, figüratif alanı minimal çevresel öğelerle sınırlı bir yüzeyde işlerken, kırmızımsı tonun hakimiyetinde geniş bir negatif alan kullanımıyla kompozisyonu yapılandırmıştır. Gravür tekniğinde bu tür geniş açık alanlar, genellikle yüzeyin koruma altına alınarak asitle minimum müdahale edilmesiyle elde edilir. Figürün uzandığı zemin, kazıma izlerinin yönü ve derinliği ile tonlama kazanmıştır; arka plandaki dairesel biçim ve yapılar ise daha yüzeysel çizimlerle tanımlanmıştır.

“*Çift*” (2004) adlı gravür çalışması, kontur belirginliği açısından çizgisel baskı anlayışının güçlü bir örneğidir. Kırmızımsı ve siyah tonların birlikte uygulandığı bu çalışmada, figürlerin formu çizgiyle net biçimde inşa edilmiştir. Gravürün klasik sert kazıma çizgileri, figürlerde hareket hissi yaratırken; renk alanlarının baskı sonrası mürekkep yayılımıyla elde edildiği izlenmektedir. Yüzeyin bazı bölgelerinde zemin mürekkebiyle birlikte hafif lekesele etkiler oluşmuş; bu da gravürün doğal dokusal sonuçlarından biridir.

Demirtaş’ın gravür tekniğiyle gerçekleştirdiği bu üç eser, sanatçının baskı resimdeki ustalığını, teknik denge ve yüzey hakimiyetiyle açık biçimde ortaya koymaktadır. Gerek çizgisel kontrol gerekse ton dağılımı açısından bu çalışmalar, klasik gravür tekniklerinin çağdaş yorumlarını barındırmakta; hem yapısal sadelik hem de çok katmanlı yüzey etkileri açısından özgün örnekler sunmaktadır.

Resim 3.22. İsmail Hakkı Demirtaş, *Miras II*, 2003. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/15. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.23. İsmail Hakkı Demirtaş, *Çift*, 2004. Gavür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, EA. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.24. İsmail Hakkı Demirtaş, *Enerjinin Faturası*, 1988. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, EA. Sanatçının özel koleksiyonu.

e. Ağaç Baskı Çalışmaları

İsmail Hakkı Demirtaş'ın ağaç baskı çalışmaları, yüzey dokusunun belirginliği, renk uygulamasındaki katmanlı yapı ve figüratif anlatımdaki sadeleştirme ile öne çıkmaktadır. Ağaç baskı, yüzeyin yüksek bölümlerinin mürekkeplenerek kağıt yüzeyine basılması esasına dayanır ve linol baskıya benzer şekilde yüksek baskı grubunda yer alır. Ancak ağaç baskının farklı olarak kendine

özgü lif dokusu, sanatçının ifade biçimine bir yandan sınırlayıcı bir yandan da zenginleştirici özellikler katar. Demirtaş'ın bu teknikle oluşturduğu yapıtlar, özellikle yüzeyin doğal dokusunu kompozisyonun bir parçası haline getirmesi bakımından dikkate değerdir.

“*Haydarpaşa*” (2004) adlı çalışması, çok katmanlı renk uygulamasıyla derinlikli bir atmosfer yaratmaktadır. Eserde yer alan mimari yapı, siluet formunda arka planda yer almakta; öndeki tekne ise açık mavi tonlar ve geniş alan baskılarıyla tanımlanmıştır. Renkler, ayrı plakalar üzerinden katman katman uygulanmış; baskı sırasında elde edilen geçirgenlik, suyun yüzeyinde ışık yansımaları etkisi yaratmıştır. Bu kontrol, sanatçının ağaç baskı tekniğine hakimiyetini ve özellikle üst üste baskı (register) konusunda deneyimini göstermektedir.

“*Beraber*” (2018) adlı ağaç baskı, figüratif bir kompozisyonu dramatik ışık-gölge ilişkisi içerisinde sunar. Siyah, bordo ve sarının geçişli kullanımına dayalı bu çalışmada, baskı yüzeyine yapılan oyma işlemleri figürün konturunu belirginleştirirken; arka planın yüzey dokusu ise doğrudan ağaç liflerinden kaynaklanan çizgisel bir doku sunar. Bu teknik, figür ile zemin arasında güçlü bir kontrast kurarken, yüzeydeki canlılık hissini artırmıştır. Oyma yönlerinin hareketi ve mürekkep yoğunluğu, figürdeki dinamizmi destekler niteliktedir.

“*Çift*” (2005) adlı çalışmada ise sadeleştirilmiş formlar ve soyutlamaya yakın bir kompozisyon anlayışı dikkat çeker. Baskıda kullanılan kırmızı ve sarı tonlar, figürün sınırlarını netleştirirken; arka planın desenli yapısı, yüzeye ritmik bir yapı kazandırmıştır. Bu tür bir yüzey organizasyonu, ağaç baskının sınırlı ama etkili teknik imkanlarının başarılı bir şekilde değerlendirilmesine işaret eder. Oyma izlerinin figürle kurduğu ilişki, ışığın hangi yönlerden geldiğini dolaylı olarak ifade ederken, yüzeydeki yoğun mürekkep dağılımı baskının fiziksel karakterini görünür kılar.

Demirtaş'ın ağaç baskı tekniğiyle gerçekleştirdiği bu çalışmalar, yüzey hissini kompozisyonun anlatısal gücüyle birleştirdiği özgün örneklerdir. Teknik açıdan oyma yönleri, renklerin sıralı uygulaması ve yüzey dokusunun kompozisyon içinde kullanımı; sanatçının bu klasik teknikten çağdaş biçimde yararlandığını ortaya koymaktadır.

Resim 3.25. İsmail Hakkı Demirtaş, *Haydarpaşa*, 2004. Ağaç Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 16/17. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.26. İsmail Hakkı Demirtaş, *Beraber*, 2018. Renkli Ağaç Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 14/15. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.27. İsmail Hakkı Demirtaş, *Çift*, 2005. Ağaç Baskı, Kağıt üzerine, 25x35 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

f. Soğuk Kazı ve Kuru Kazı Baskı Çalışmaları

Soğuk kazı ve kuru kazı teknikleri, baskı resim sanatında metal levha üzerine doğrudan fiziksel müdahaleyle yapılan çizimlerin, mürekkep uygulaması ve baskı yoluyla kağıt yüzeyine aktarılmasına dayanan klasik derin baskı yöntemleridir. Bu teknikte, gravürden farklı olarak asit kullanılmaz; çizim

tamamen çelik uçlu iğneler, sivri uçlar veya kesici aletlerle yapılır. Oyulan çizgilerin kenarlarında oluşan metal çapaklar, baskı sırasında karakteristik yumuşaklıkta ve kadifemsi dokuda çizgiler üretir. Bu özellik, Demirtaş'ın çalışmalarında belirgin biçimde gözlemlenmektedir.

Sanatçının “*Miras III*” (2010) adlı çalışması, figürün çevresindeki mekansal düzenlemenin çizgisel bir yapı üzerinden kurulduğu bir örnektir. Figür, arka planla bütünleşmeyen biçimde öne çıkar; çizgiler yönsele olarak tarama tekniğine yakındır. Özellikle zemindeki ve gövdedeki çizgi yoğunluğu, figürü hem belirginleştirir hem de yüzeyin doluluk hissini artırır. Soğuk kazı tekniğine özgü çapaklı çizgiler, gölgeli bölgelerde yumuşaklık yaratırken, net hatlı konturlar bu teknikle bilerek dengelenmiştir.

“*Virtüöz*” (2011) adlı çalışmada, figür daha dramatik bir ışık-gölge kompozisyonu içinde ele alınmıştır. Kuru kazı tekniğiyle oluşturulan çizgiler, özellikle figürün üst bedeninde güçlü konturlarla tanımlanmıştır. Çalgı çalan figürün çevresindeki dairesel yüzey örgüsü, iğneyle çizilmiş sık taramalarla elde edilmiş; bu bölgedeki çapak izleri, baskı sırasında ton zenginliği sağlayarak hacim duygusunu artırmıştır. Yüzeydeki çizgisel yönler, hem ritmik hem de anlatımcı bir düzen içinde organize edilmiştir.

“*Çılgın Türkler*” (2017) adlı çalışmada ise üç figürlü sahne oldukça hareketli ve yoğun bir yüzey yapısıyla kurulmuştur. Bu eserde kuru kazı tekniğinin sertliğinden ziyade, çapaklı çizgilerin yüzeyde bıraktığı dokusal etkiler daha baskındır. Figürlerin giysilerinde, arka plandaki ağaçlar veya dalgaların çizimlerinde kullanılan çapraz taramalar, yüzeye hem doku hem de ışık-gölge dengesi kazandırmıştır. Geniş tarama alanları ve keskin konturlar, baskı işlemi sırasında mürekkebin kontrollü tutulması sayesinde belirginliğini korumuştur.

Demirtaş'ın soğuk ve kuru kazı tekniğiyle gerçekleştirdiği bu eserler, klasik baskı disiplini içinde yer alan bu yöntemlerin çağdaş yorumlarını ortaya koymaktadır. Çizgilerin yönü, yoğunluğu, derinliği ve oluşturulan çapakların yüzeye etkisi, sanatçının teknik hâkimiyetinin bir göstergesi olarak dikkat çekmektedir. Her bir çalışmada çizgisel anlatım, sadece betimleyici değil; aynı zamanda hacimsel ve duyuşsal bir niteliğe kavuşmuştur.

Resim 3.28. İsmail Hakkı Demirtaş, *Miras III*, 2010. Soğuk Kazı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/14. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.29. İsmail Hakkı Demirtaş, *Virtüöz*, 2011. Soğuk Kazı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/10. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.30. İsmail Hakkı Demirtaş, *Çılgın Türkler*, 2017. Kuru Kazı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 7/10. Sanatçının özel koleksiyonu

Tuval Üzerine Resim Çalışmaları

İsmail Hakkı Demirtaş'ın tuval üzerine akrilik boya ile gerçekleştirdiği resimler, sanatçının figüratif anlatımı ile yüzey düzenleme becerisini birleştirdiği güçlü teknik örnekler arasında yer alır. Akrilik boya, hızlı kuruma süresi, katman oluşturma imkanı ve pigment yoğunluğu nedeniyle modern resim uygulamalarında sıkça tercih edilen bir malzemedir. Demirtaş, bu malzemeyi özellikle geniş yüzeylerde ifade zenginliği oluşturmak amacıyla kullanmakta;

fırça darbesiyle yüzeyde oluşturduğu dinamizm sayesinde görsel ritim elde etmektedir.

“Süvari” (2019) adlı çalışmasında, sanatçı geniş boyutlu yüzeyi yatay bir kurgu içinde değerlendirmiştir. Figür ve hayvan formu, geniş fırça darbeleriyle oluşturulmuş; renk geçişleri doğrudan karışım değil, yan yana uygulanan katmanlar şeklindedir. Özellikle arka planda yer alan atlı grup, daha flu ve silik biçimde betimlenmiş; bu durum ön plandaki süvari figürünü daha baskın kılmak amacıyla uygulanmıştır. Akrilik boyanın opak özelliği sayesinde zemine yapılan müdahalelerle figür öne çıkarılmıştır.

2021 tarihli “İsimsiz” çalışmada, figür arka plandaki manzara ile net bir ayırım içinde verilmiş; yüzeydeki fırça dokuları kompozisyonun bütününe yayılmıştır. Kadın figürün çevresi, geometrik biçimlerde sadeleştirilmiş mimari unsurlarla çevrelenmiştir. Renklerin sınırları sert geçişlerle değil, yarı geçirgen akrilik katmanlarla belirlenmiştir. Yüzeyde kullanılan mat doku, boyanın direkt uygulanış biçimiyle ilişkilidir. Zeminde görülen halı desenleri ise ince uçlu fırça uygulamalarıyla detaylandırılmış; bu detaylar eserin yüzeysel çeşitliliğini artırmıştır.

2022 tarihli diğer “İsimsiz” çalışmada ise figüratif hareket daha belirgin hale getirilmiş, kompozisyon güçlü bir diyagonal düzenleme içinde kurulmuştur. Akrilik boyanın kalın uygulanışı, özellikle figürlerin çevresinde hacim etkisi yaratmakta kullanılmıştır. Renk blokları, sert ayrımlarla değil; palet bıçağı ya da geniş fırça yardımıyla yüzeye yedirilerek geçişler sağlanmıştır. Fırça yönlerinin birbirine paralel olmayışı, eserin genelindeki hareketliliği güçlendirmiştir. Renk seçiminde pastel tonlara yönelinmiş; bu, kompozisyonun arka planıyla figürler arasında bir atmosfer dengesi kurulmuştur.

Demirtaş’ın akrilik boya kullanımı, yüzeyde katmanlı etki oluşturma, kompozisyonun hacimsel yapısını destekleme ve renk geçişlerini kontrollü biçimde sağlama yönünden başarılıdır. Tuval yüzeyindeki izler, fırçanın doğrudan yönüyle ilişkili olarak izleyiciye resmin oluş sürecini sezdirir. Bu eserler, sanatçının figüratif resim anlayışında akrilik tekniğini yorumlayışının çağdaş ve teknik boyutunu güçlü biçimde yansıtmaktadır.

Resim 3.31. İsmail Hakkı Demirtaş, *Süvari*, 2019. Akrilik Boya, tuval üzerine, 150x200 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.32. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2021. Akrilik Boya, tuval üzerine, 170x200 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.33. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2022. Akrilik Boya, tuval üzerine, 100x100 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Desen ve Çizim Uygulamaları

İsmail Hakkı Demirtaş'ın desen çalışmaları, figüratif anlatım ile çizgi ekonomisinin dengeli bir bileşiminden oluşur. Kara kalem, sanatçının formu doğrudan ve yalın biçimde inşa ettiği temel ifade araçlarından biridir. Bu teknik, özellikle model çalışmaları, anatomik yapıların gözlenmesi ve kompozisyon tasarımı açısından temel bir aşama olarak değerlendirilir. Demirtaş'ın desenlerinde çizgisel hakimiyet, tonal denge ve kompozisyon bütünlüğü dikkat çekici düzeydedir.

“*Keman Çalan Kadınlar*” (1986) başlıklı çizim, çift figürlü bir kompozisyonu aynı ritim içinde birleştirir. Çizgiler, hem figürlerin konturlarını hem de yüzey hareketlerini tanımlamak amacıyla yönsel ve paralel biçimde uygulanmıştır. Özellikle müzikal hareketin ifadesi, keman tutuşundaki el pozisyonları ve dirsek açılarındaki doğal görünüm ile elde edilmiştir. Figürlerin birbirine yakın konumlanması ve çizgi kalınlıklarının geçişleri, yüzeydeki derinlik algısını güçlendirmiştir.

“*Okuyan Model*” (1978) adlı çalışmada, tek figürlü uzanmış pozisyon oldukça dinamik bir çizgi akışıyla sunulmuştur. Figürün yerle temas ettiği noktalar, özellikle el ve ayak çevresinde koyulaşan çizgilerle vurgulanmıştır. Arka planın neredeyse hiç tanımlanmadığı bu çalışmada, kompozisyonun bütünü

yalnızca figürün beden hareketi üzerinden kurulmuştur. Sanatçının çizgi yönlerine hakimiyeti, özellikle omurga hattı ve bacak arasındaki eğri çizgilerde belirgin hale gelmiştir. Hafif taramalarla desteklenen gölge geçişleri, kağıdın boşluğuna zarar vermeden mekan etkisi yaratmaktadır.

2019 tarihli “İsimsiz” çizim, müzikal enstrüman ile figür ilişkisinin dramatik bir ifade ile sunulduğu bir çalışmadır. Kadın figür, dikey pozisyonda oturmakta ve kemanı yukarı doğru kaldırmaktadır. Bu çizimde, figür ile çevre arasında belirgin bir kontur sınırı bulunurken, iç gölgeler daha çok çizgi yönüyle ve doku etkisiyle oluşturulmuştur. Özellikle bacak ve kol bölgelerinde çizgi yoğunluğu arttırılmış; arka planın düzlemi ise yönsüz taramalarla nötr bir alan haline getirilmiştir. Işık-gölge dengesi, ton geçişleri olmaksızın çizgi ritmiyle sağlanmıştır.

Demirtaş’ın kara kalem desenleri, hem teknik yeterlilik hem de figüratif sadelik açısından güçlü örneklerdir. Bu çalışmalar, çizgiyle form inşa etmenin yanı sıra, figürün psikolojik ifadesini aktaran araçlar olarak da değerlendirilebilir. Teknik açıdan bakıldığında, çizgi yönü, vuruş hızı, çizgi kalınlığı ve boşluk kullanımı gibi tüm unsurlar; sanatçının desen anlayışındaki bütünlüğü ve disiplini yansıtmaktadır.

Resim 3.34. İsmail Hakkı Demirtaş, *Keman Çalan Kadınlar*, 1986. Kara kalem, Kağıt üzerine, 25,5x27,5 cm. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.35. İsmail Hakkı Demirtaş, *Okuyan Model*, 1978. Kara kalem, Kağıt üzerine, 45,5x36 cm. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.36. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2019. Kara kalem, Kağıt üzerine, 35x50 cm.
Sanatçının özel koleksiyonu

Sulu Boya Çalışmaları

İsmail Hakkı Demirtaş'ın sulu boya çalışmaları, sanatçının renk, ışık ve lekesele anlatım konusundaki ustalığını gözler önüne sermektedir. Bu teknik, doğası gereği hızlı ve kararlı müdahale gerektirdiğinden, Demirtaş'ın gözlem gücünü ve kompozisyon becerisini doğrudan dışavurduğu bir ifade alanı olarak öne çıkmaktadır. Onun sulu boya yapıtlarında akıcı fırça darbeleri, figüratif soyutlama ve pastel tonlamalar dikkati çekmektedir.

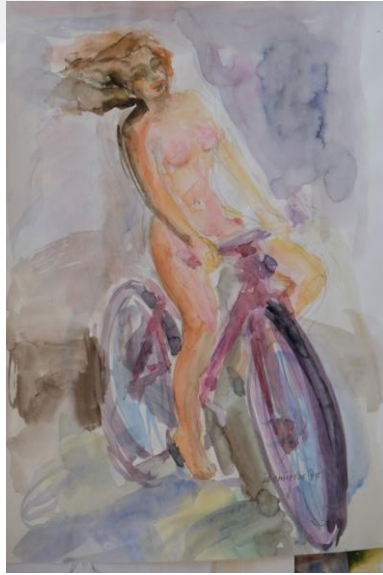
Demirtaş, 1990'lı yıllardan itibaren figüratif anlatımı sulu boya tekniğiyle sadeleştirerek, kadın bedeninin plastik değerini özgürlük, hareket ve ışık ile ilişkilendirir. “*İsimsiz*” (1994) adlı yapıtında bisiklet üzerinde betimlenen kadın figürü, özgürlük temasını simgelerken; yumuşak geçişlerle boyanmış arka plan, hareketin dinamizmini destekler. Bu yapıt, lekesele anlatımın figüratif formu bozmadan nasıl kullanılabileceğine dair etkileyici bir örnek sunar.

Benzer biçimde, “*İsimsiz*” (tarihsiz) adlı kadın figürlü diğer bir çalışmasında, sanatçı renk paletinde daha sıcak tonlara yönelerek figürün içsel duygusunu dışavurur. Sulu boyanın yarı saydam yapısı, bu eser özelinde duygu geçişlerini beden yüzeyinde göstermeye olanak tanır. Leke ile formun bütünleşmesi, figürün yalnızlığını ve dinginliğini ön plana çıkarmaktadır.

Demirtaş'ın "*İsimsiz*" 1977 tarihli çalışmasında ise peyzaj teması öne çıkmaktadır. Mimari detayların belirsizliğe bırakıldığı bu eserde, sanatçı atmosferik bir anlatı dili kurar. Suluboyanın seyreltik yapısı, yapıların dokuya dönüşmesini sağlarken, izleyiciyi doğrudan gözlem ortamına taşımaktadır. Ağaç gövdesiyle bölünmüş kadraj, natüralist kurgudan uzaklaşarak görsel ritmi belirler.

Son olarak, "*İsimsiz*" (2012) tarihli müzik temalı çalışmasında figürler hem saydam hem de geçirgen lekelerle betimlenmiştir. Bu yapıt, figür-kompozisyon bütünlüğünün ritmik düzlemde kurulduğu bir örnek niteliğindedir. Sanatçının sulu boya ile oluşturduğu müzikal sahne, ritmin ve hareketin görsel karşılığını göstermektedir.

Demirtaş'ın sulu boya çalışmalarında teknik olarak öne çıkan unsurlar; saydam boya katmanlarının birbiri üzerine lekesele geçişlerle uygulanması, figüratif formun akıcı biçimde çizilmesi ve kompozisyonda dengeye dayalı bir açıklık sağlamasıdır. Sulu boyanın doğasından kaynaklanan belirsizlikler, sanatçının kontrolüyle biçimlenmiş ve estetik bir anlatı aracı haline getirilmiştir.

Resim 3.37. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 1994. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.38. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, Belirsiz. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.39. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 1977. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.40. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2012. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu

Heykel ve Rölyef Çalışmaları

İsmail Hakkı Demirtaş'ın sanatsal pratiği, yalnızca iki boyutlu yüzey çalışmalarına değil; aynı zamanda üç boyutlu anlatım biçimlerine de uzanarak heykel ve rölyef gibi plastik sanat alanlarında da ifadesini bulmuştur. Bu çalışmalar, sanatçının form, hacim, doku ve tarihsel anlatım arasında kurduğu özgün ilişkilerle dikkat çeker.

Sanatçının en bilinen kamusal heykellerinden biri olan “*Kaymakam Hurşit Bey Heykeli*” (2019), Göynük'ün tarihsel belleğine gönderme yapan anıtsal bir çalışmadır. 96. Cumhuriyet yılı anısına, Göynük'ün simgesel yapılarından biri olan Zafer Kulesi'nin önüne konumlandırılan bu heykel, dönemin kaymakamı Hurşit Bey'in onurlandırılması amacıyla hazırlanmıştır. Göynük'ün yöresel toprağından elde edilen malzeme ile kalıbı oluşturulan heykel, hem yerel malzemenin hem de figüratif anıtsallığın bir arada kullanıldığı özgün bir örnektir. Sanatçı, figürün duruşunda kararlılık ve saygınlık izlenimi uyandıran bir kompozisyon oluşturmuş; mekanla bütünleşen anıtsal bir görünüm elde etmiştir.

Resim 3.41. İsmail Hakkı Demirtaş, *Kaymakam Hurşit Bey Heykeli*, 2019. Döküm, Yöresel toprak kalıp üzerine bronz boya uygulaması, Anıtsal boyut (yaklaşık 180 cm). Göynük Zafer Kulesi önü, Göynük Belediyesi Koleksiyonu.

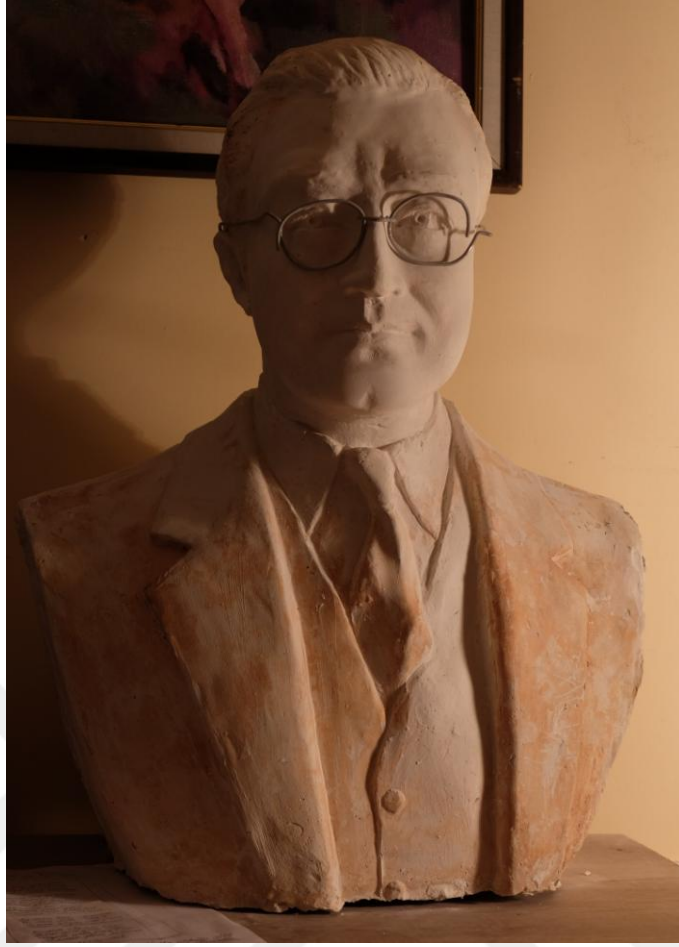

Resim 3.42. İsmail Hakkı Demirtaş, *Kaymakam Hurşit Bey Heykeli*, 2019. Döküm, Yöresel toprak kalıp üzerine bronz boya uygulaması, Anıtsal boyut (yaklaşık 180 cm). Göynük Zafer Kulesi önü, Göynük Belediyesi Koleksiyonu.

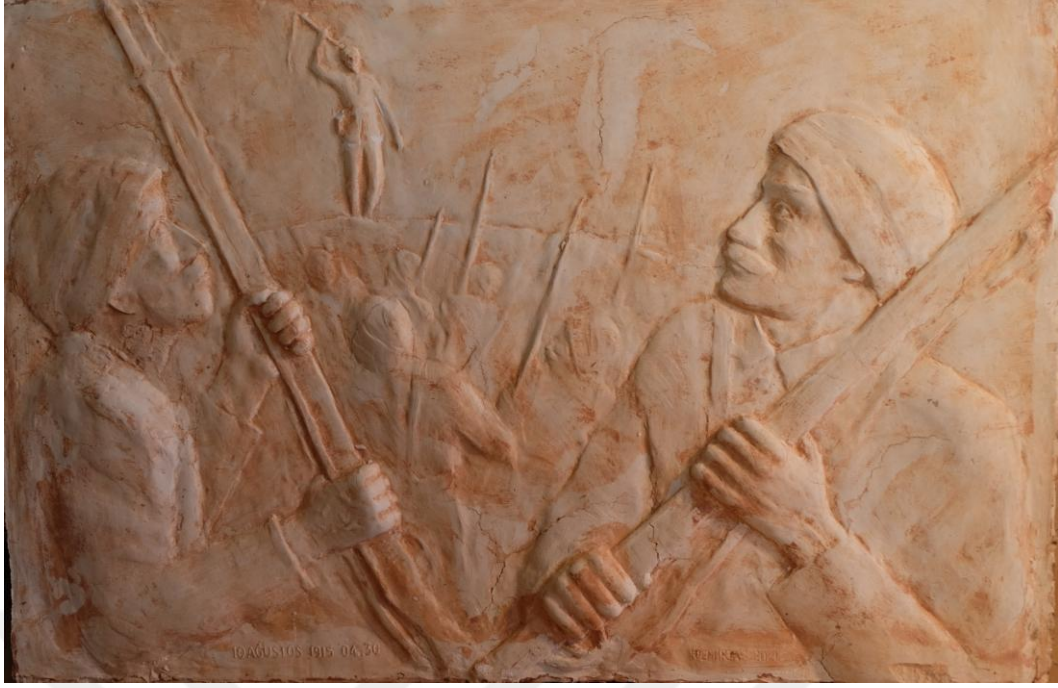
Resim 3.43. İsmail Hakkı Demirtaş, *Kaymakam Hurşit Bey Heykeli*, 2019. Döküm, Yöresel toprak kalıp üzerine bronz boya uygulaması, Anıtsal boyut (yaklaşık 180 cm). Demirtaş Döküm Yaparken.

İkinci çalışma, şair, yazar ve edebiyatçı olan “*Sabahattin Ali*”nin bir büst çalışmasıdır. Sanatçı bu eserde, bireysel portre üzerinden bir saygınlık ve duruluk ifadesi oluşturmuştur. Alçı malzeme ile hazırlanmış olan bu çalışma, detaylı yüz hatları, gözlük detayları ve ceket yakalarıyla figürün entelektüel karakterine gönderme yapmaktadır. Heykelin statik duruşuna rağmen yumuşak geçişli form modellemesi, figürün doğal ve gerçekçi görünmesini sağlamaktadır.

Resim 3.44. İsmail Hakkı Demirtaş, *Sabahattin Ali*, (Tarih bilinmiyor). Modelaj, Alçı, Büst ölçüsü (yaklaşık 60x40x25 cm). Sanatçının atölyesi, özel koleksiyon.

Sanatçının rölyef tekniğinde gerçekleştirdiği çalışmalardan biri olan “*Çılgın Türkler*” (Tarihsiz) adlı eser ise anlatı yoğunluğu ve kompozisyon kurgusu açısından dikkat çekicidir. Üç figürden oluşan bu kompozisyon, Kurtuluş Savaşı dönemine gönderme yapan bir sahne düzenlemesi içerir. Yüzey üzerinde yüksek kabartma tekniğiyle işlenen figürler, samimi bir sohbet anına odaklanmakta; arka plandaki soyut kabartmalar ise savaşın kaotik doğasına göndermede bulunmaktadır. Rölyef yüzeyinde tercih edilen sıcak toprak tonları, ifadenin daha içten ve doğal hissedilmesini sağlamaktadır. Bu eser, hem tarihsel temsiliyet hem de teknik ustalık açısından sanatçının figüratif anlatım dilini güçlü bir şekilde yansıtır.

Resim 3.45. İsmail Hakkı Demirtaş, *Çılgın Türkler*, (Tarih bilinmiyor). Rölyef, Alçı üzerine doğal toprak boya, 70x100 cm. Sanatçının atölyesi, özel koleksiyon.

Demirtaş'ın heykel ve rölyef çalışmalarında dikkat çeken teknik unsurlar; modelajla form oluşturma, yöresel malzeme kullanımına duyarlılık, anıtsal ölçekteki denge arayışı ve figüratif anlatımı soyut estetikle birleştirme çabasıdır. Özellikle rölyef yüzeylerdeki kazıma izleri ve yüzey dokusu, sanatçının elinin izini açıkça taşımakta; bu da eserleri hem teknik hem de duygusal yönden zenginleştirmektedir.

3.2.2.2. Tematik Temelli Sınıflandırma

Bu bölümde, İsmail Hakkı Demirtaş'ın sanat üretimleri, teknik yönlerinin ötesine geçerek içeriksel ve tematik bağlamları üzerinden değerlendirilmektedir. Eserlerin yalnızca biçimsel özellikleri değil, taşıdıkları anlam dünyaları, sanatçının yaşamsal deneyimleriyle kurdukları ilişkiler ve çağrışımsal derinlikleri dikkate alınarak incelenmiştir. Bulgular bölümünde yer alan sanatsal, pedagojik ve toplumsal arka plan doğrultusunda yapılandırılan bu analizler, Demirtaş'ın sanatını daha kapsamlı ve çok katmanlı bir perspektiften kavramaya olanak tanımaktadır. Tematik temelli sınıflandırma, sanatçının üretimlerinde öne çıkan dört ana tema üzerinden sunulmuştur: doğa temelli peyzaj anlatıları, insan ve figüratif imgeler, toplumsal bellek ve tarihsel yansımalar ile içsel duygular ve zihinsel derinlik.

Doğa Temalı Peyzaj Çalışmaları

İsmail Hakkı Demirtaş'ın doğa temalı sanatsal üretimleri, yalnızca betimleyici peyzajlar sunmanın ötesine geçerek, onun yaşam deneyimlerinden süzülen coğrafi, duygusal ve tarihsel katmanların estetik düzlemde yeniden inşasını mümkün kılmaktadır. "*Göynük'te Kış*", "*Nürnberg'te Kış*", "*Haydarpaşa*" ve "*Göl*" gibi örneklerde, doğa bir çevresel unsurdan çok, bireysel belleğin, mekansal aidiyetin ve ruhsal etkileşimin temsili hâline gelmektedir. Bu eserlerde doğaya dair temsil, yalnızca dış dünyaya ilişkin bir gözlem değil, içsel anlamların yüklendiği metaforik bir düzlem olarak karşımıza çıkarmaktadır. Özellikle "*Nürnberg'te Kış*", sanatçının yurtdışında yaşadığı kültürel farklılık ve içe yönelim deneyimlerini doğa imgeleriyle bütünleştirerek, mekânın psikolojik boyutunu açığa çıkarmaktadır.

Demirtaş'ın sanat pratiğinde doğa, teknik ustalık ile duygu yoğunluğu arasında kurulan ince bir dengede biçimlenmektedir. Gazi Eğitim Enstitüsü'nde kazanılan gözlem temelli eğitim anlayışı ile Almanya'daki akademik süreçte içselleştirilen disiplinli atölye kültürü, onun peyzaj kompozisyonlarında hem içerik hem biçim açısından bütünlüklü bir yapı ortaya koymasına olanak tanımıştır. Bu doğrultuda, "*Haydarpaşa*" gibi yapıtlar yalnızca mimari bir yapının temsili değil, aynı zamanda toplumsal hafızanın bireysel imgeler aracılığıyla yeniden kurgulanmasıdır.

"İsimsiz" olarak üretilmiş suluboya peyzajlar ile ağaç baskı, linol baskı ve diğer baskı teknikleriyle gerçekleştirilen çalışmalar, belirli bir coğrafi bağlama doğrudan referans vermemelerine karşın, sanatçının iç dünyasında şekillenen doğa imgesinin birer yansıması niteliğindedir. Bu tür eserlerde yalınlık, renklerin doğallığı ve kompozisyonlardaki dinginlik, gözlemden çok içsel sezgiye dayanan bir doğa anlatısını görünür kılmaktadır. Sanatçının doğaya yönelimi, bir görsel temsilin ötesinde, zihinsel bir sığınak, kişisel bir arınma mekânı olarak da değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, Demirtaş'ın doğa temelli yapıtları yalnızca dış gerçekliği yansıtmamaktadır; aynı zamanda bireyin içsel evreni ile çevresel bağlam arasındaki etkileşimi derinlikli biçimde ele alan, çok katmanlı anlatılar sunmaktadır. Bu eserlerde doğa, gözlemlenen bir manzara değil; yaşanmışlıkların, özlemlerin ve zihinsel imgelerin ortak paydasında anlam kazanan bir estetik deneyim alanı haline gelmektedir.

Resim 3.46. İsmail Hakkı Demirtaş, *Göl*, 1991. Renkli Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 8/8.
Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.47. İsmail Hakkı Demirtaş, *Göynük'te Kış*, 1983. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/4.
Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.48. İsmail Hakkı Demirtaş, *Nürnberg'te Kış*, 2003. Ağaç Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/15. Sanatçının özel koleksiyonu

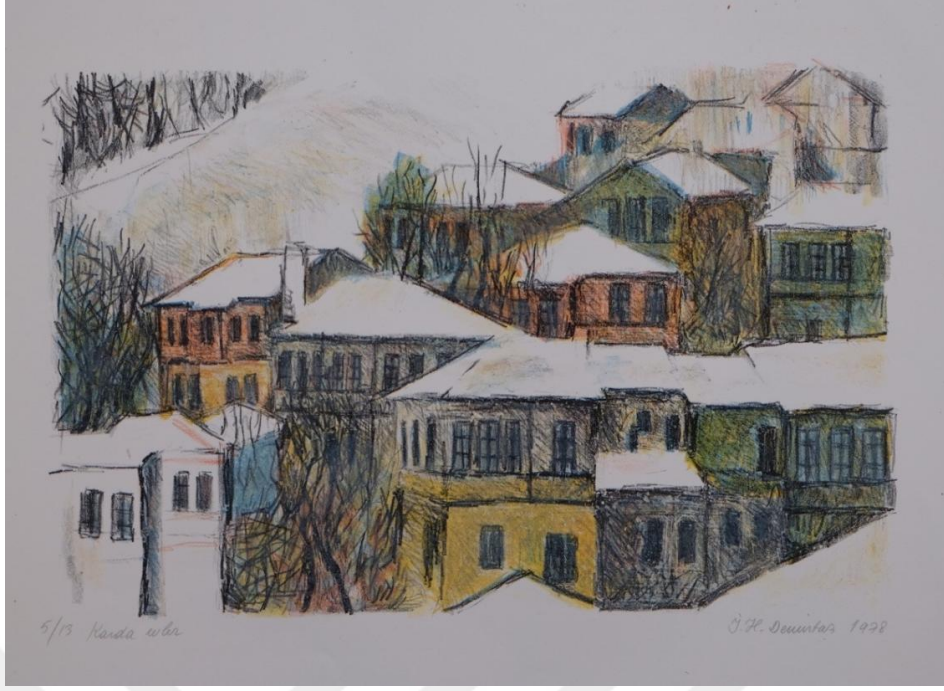
Resim 3.49. İsmail Hakkı Demirtaş, *Haydarpaşa*, 1985. Aquatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/5. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.50. İsmail Hakkı Demirtaş, *Çevre*, 1989. Aquatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/11. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.51. İsmail Hakkı Demirtaş, *Güneşin Battığı Yere*, 1992. Renkli Aquatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 8/14. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.52. İsmail Hakkı Demirtaş, *Karda Evler*, 1978. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 5/13. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.53. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2014. Akrilik Boya, tuval üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.54. İsmail Hakkı Demirtaş, *Asırlıklar*, 1986. Aquatinta, Kağıt üzerine, 35x60 cm, 2/6. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.55. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, Bilinmiyor. Litografi, Kağıt üzerine, 15x25 cm. Sanatçının özel koleksiyonu

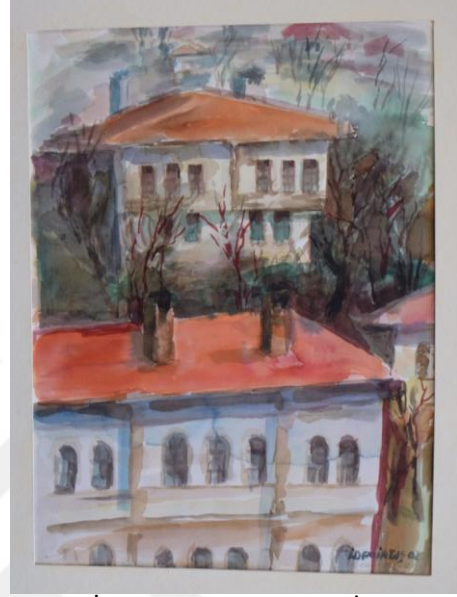
Resim 3.56. İsmail Hakkı Demirtaş, *Eski Ev*, 1984. Litografi, Kağıt üzerine, 15x25 cm, 9/12. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.57. İsmail Hakkı Demirtaş, *Kış*, 2002. Ağaç Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/8. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.58. İsmail Hakkı Demirtaş, *Gürcüler Evi-Göynük*, 2004. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 16/19. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.59. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimli*, 2002. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.60. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimli*, Belirsiz. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.61. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimli*, 1987. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.62. İsmail Hakkı Demirtaş, *Gölde Sabah*, 2013. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 20/27. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.63. İsmail Hakkı Demirtaş, *Yayla*, 2009. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 25/37. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.64. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2020. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x45 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.65. İsmail Hakkı Demirtaş, *Göynük Zafer Kulesi*, 2018. Renkli Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/29. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.66. İsmail Hakkı Demirtaş, *Zafer Kulesi*, 2019. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 5/11. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.67. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2015. Akrilik Boya, tuval üzerine, 50x700 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.68. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2019. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm.
Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.69. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2019. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm.
Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.70. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2001. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm.
Sanatçının özel koleksiyonu

İnsan ve Figüratif Anlatım

İsmail Hakkı Demirtaş'ın figüratif içerikli yapıtları, insan figürünü yalnızca biçimsel bir öge olarak değil, aynı zamanda duygusal ve düşünsel katmanlarla örülü bir anlatım alanı olarak değerlendirir. “*Modelden*”, “*Nü*”, “*Ressam ve Modeli*”, “*Uyum*” ve “*Çift*” gibi eserlerde, bedenın temsili; bireyin ruhsal halleri, ilişki biçimleri ve varoluşsal sorgulamalarıyla iç içe geçmektedir. Özellikle kadın figürlerine yer verilen kompozisyonlarda, sanatçının bakış açısı, çoğunlukla figürü bir özne olarak merkeze alır; bu figürlerde ifadenin dinginliği ile içsel derinlik arasında kurulan denge dikkat çekmektedir.

“İsimsiz” olarak üretilmiş figüratif çalışmalarda da benzer bir atmosferin hakim olduğu görülmektedir. Söz konusu eserlerde, pozların doğallığı ve mekanın yalınlığı, izleyiciye figürün yalnızca fiziksel bir temsilden ibaret olmadığını hissettirmektedir. Figür, zaman zaman düşünceye dalmış, bazen bir diğer figürle temas halinde ya da kendine dönük bir halde betimlenerek; izleyicide empati ve sezgiye dayalı bir algılama biçimi yaratmaktadır. Bu yaklaşım, sanatçının insan temsiline dair düşünsel yaklaşımının yalnızca bireysel değil, aynı zamanda temalar arası bir süreklilik taşıdığını göstermektedir.

Figüratif yapıtlarda kullanılan teknik çeşitlilik de dikkat çeker. Suluboya, baskı ya da tuval üzerine gerçekleştirilen bu çalışmalar, içeriksel vurguyu biçimsel farklılıklarla desteklemektedir. Kompozisyonlardaki sadelik, çizgisel akışkanlık ya da leke kullanımındaki duyarlılık, figürün bir anlatı unsuru olarak resim yüzeyine yerleşmesini sağlar. Tematik olarak diğer sınıflandırmalarla da örtüşebilen bu yapıtlar, kimi zaman doğa ile figürün bir arada bulunduğu kompozisyonlarda olduğu gibi, anlam geçişlerine ve tema içi etkileşimlere açık bir yapıdadır.

Sonuç olarak, Demirtaş'ın insan ve figür eksenli üretimleri, içerdiği sezgisel, duygusal ve biçimsel öğeler aracılığıyla sadece bir tür değil, temalar arası bir geçiş alanı olarak da değerlendirilebilir. Figür, sanatçının görsel anlatım dilinde tekil bir motiften çok, tematik sürekliliğin taşıyıcısı olarak öne çıkmaktadır.

Resim 3.71. İsmail Hakkı Demirtaş, *Modelden*, 2003. Ağaç Baskı, Kağıt üzerine, 25x35 cm, 3/10. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.72. İsmail Hakkı Demirtaş, *Nü*, 1997. Gravür(Yumuşak Vernik), Kağıt üzerine, 35x50 cm 3/3. Sanatçının özel koleksiyonu

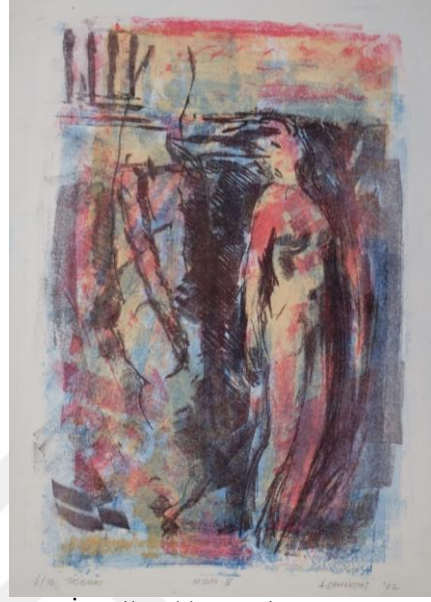
Resim 3.73. İsmail Hakkı Demirtaş, *Ressam ve Modeli*, 1990. Aguatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 4/10. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.74. İsmail Hakkı Demirtaş, *Çift*, 2005. Litogafi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 4/16. Sanatçının özel koleksiyonu

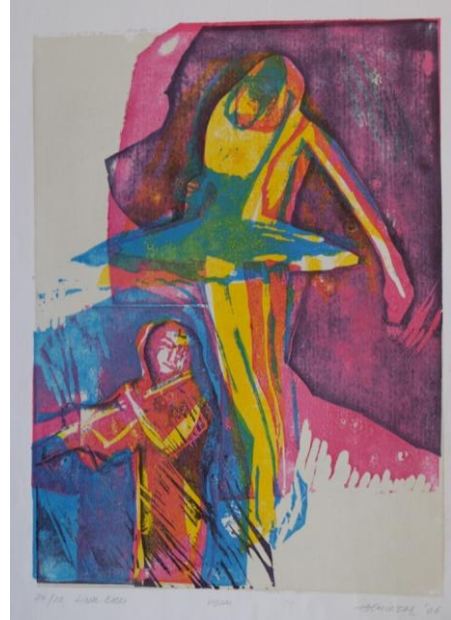
Resim 3.75. İsmail Hakkı Demirtaş, *Model*, 2002. Litografi, Kağıt üzerine, 25x35 cm, 5/8. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.76. İsmail Hakkı Demirtaş, *Miras II*, 2002. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 6/12. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.77. İsmail Hakkı Demirtaş, *Uyum*, 2006. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 15/22. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.78. İsmail Hakkı Demirtaş, *Uyum*, 2006. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 20/22. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.79. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 1996. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.80. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, Belirsiz. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu

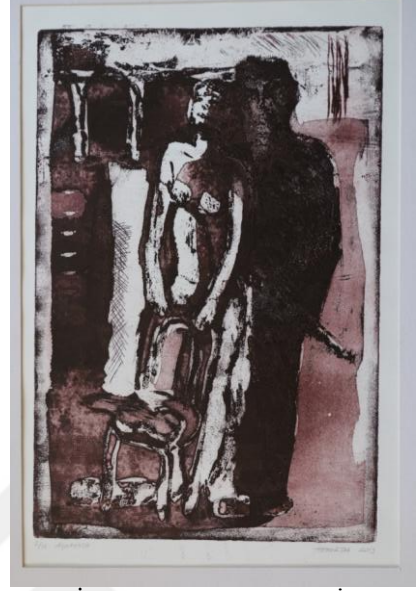
Resim 3.81. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 1996. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.82. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 1996. Lavi Tekniği, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu

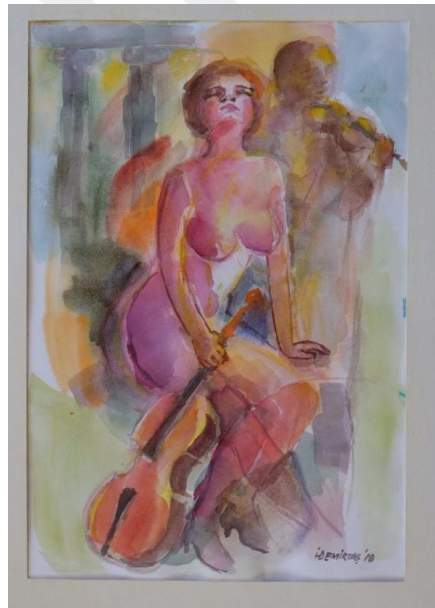
Resim 3.83. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2005. Aguatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/2. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.84. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2013. Aguatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/15. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.85. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2003. Ağaç Baskı, Kağıt üzerine, 25x35 cm, 8/16. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.86. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2018. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.87. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2007. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.88. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2007. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

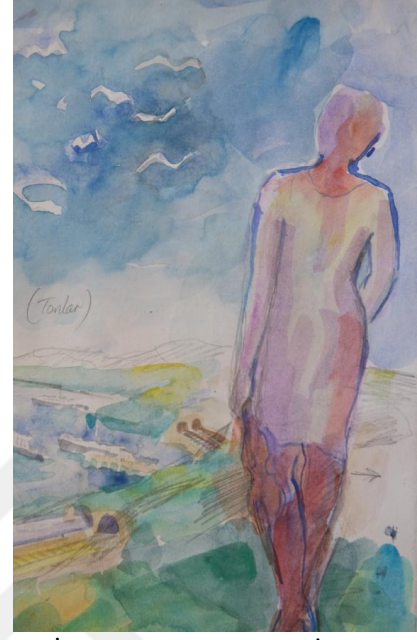
Resim 3.89. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2007. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.90. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2015. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.91. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2006. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu

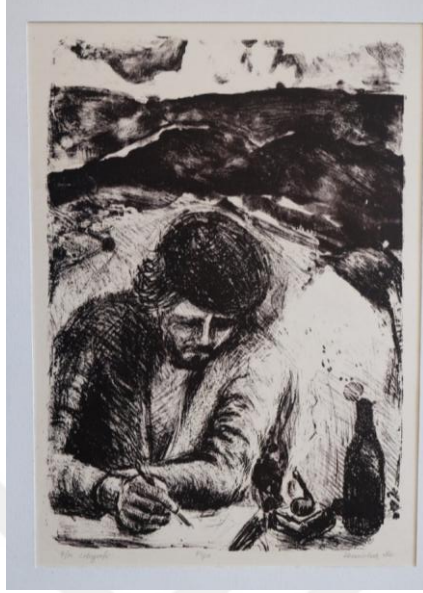
Resim 3.92. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, Belirsiz. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.93. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2021. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.94. İsmail Hakkı Demirtaş, *Zehra*, 1983. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 24/26. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.95. İsmail Hakkı Demirtaş, *Pipo*, 1982. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 7/10. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.96. İsmail Hakkı Demirtaş, *Dün ve Bugün*, 2002. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 7/10. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.97. İsmail Hakkı Demirtaş, *Miras*, 2002. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 6/18. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.98. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2002. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 9/23. Sanatçının özel koleksiyonu

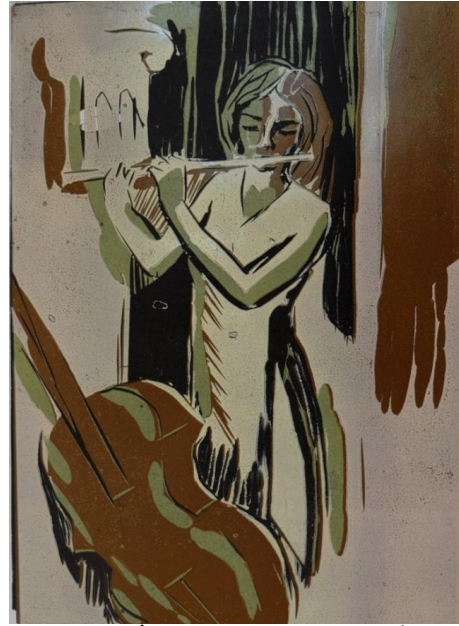
Resim 3.99. İsmail Hakkı Demirtaş, *Virtüöz*, 2016. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 5/10. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.100. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2002. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/8. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.101. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, Bilinmiyor. Litografi, Kağıt üzerine, 25x25 cm, Bilinmiyor. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.102. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2023. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 50x70 cm, 1/16. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.103. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2023. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 50x70 cm, 13/30. Sanatçının özel koleksiyonu

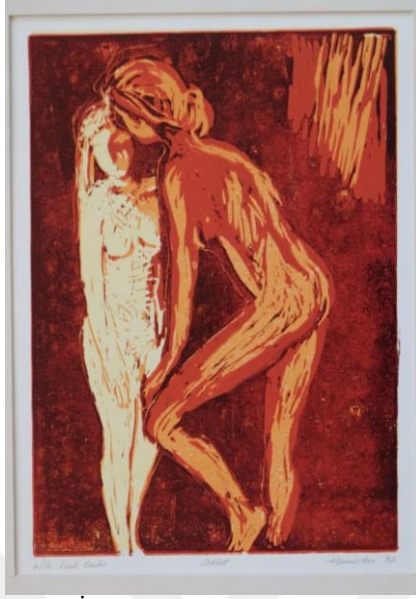
Resim 3.104. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2023. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 50x70 cm, 10/95. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.105. İsmail Hakkı Demirtaş, *Her Zaman Sanat*, 2020. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/23. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.106. İsmail Hakkı Demirtaş, *Başkaldırı*, 2020. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/16. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.107. İsmail Hakkı Demirtaş, *Sohbet*, 2002. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 4/16. Sanatçının özel koleksiyonu

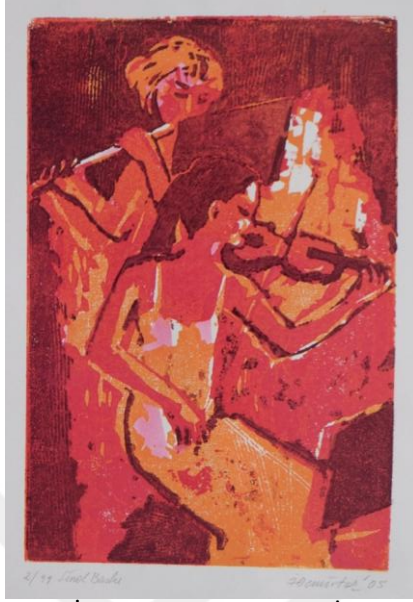
Resim 3.108. İsmail Hakkı Demirtaş, *Çift*, 2020. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/9. Sanatçının özel koleksiyonu

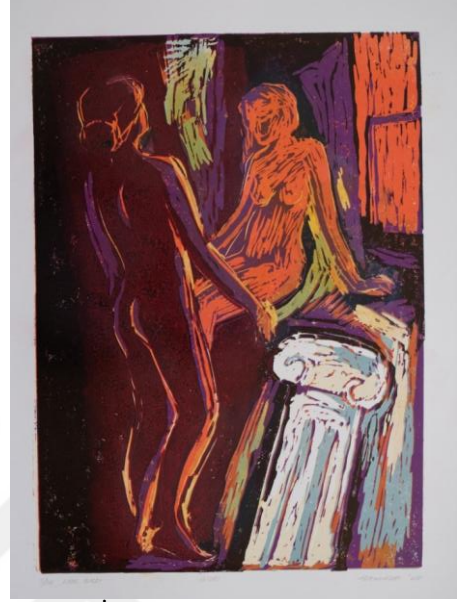
Resim 3.109. İsmail Hakkı Demirtaş, *Mola*, 2020. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/9. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.110. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimli*, 2015. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 13/17. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.111. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2005. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/99. Sanatçının özel koleksiyonu

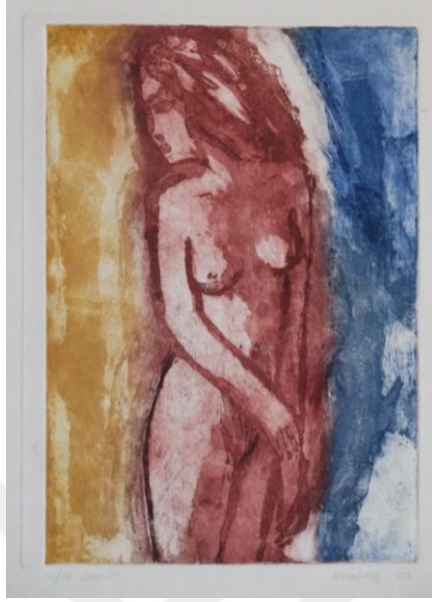
Resim 3.112. İsmail Hakkı Demirtaş, *Miras*, 2003. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/20. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.113. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2007. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x70 cm, 12/31. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.114. İsmail Hakkı Demirtaş, *Balkonda*, 2004. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/30. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.115. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2003. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 12/12. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.116. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2005. Renkli Gravür, Kağıt üzerine, 25x45 cm, 14/20. Sanatçının özel koleksiyonu

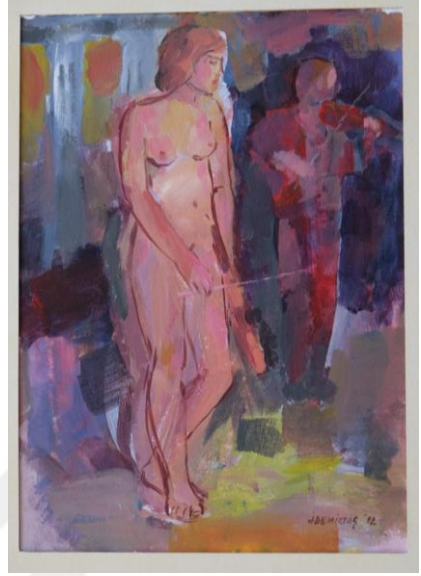
Resim 3.117. İsmail Hakkı Demirtaş, *Çelişki*, 1989. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/3. Sanatçının özel koleksiyonu

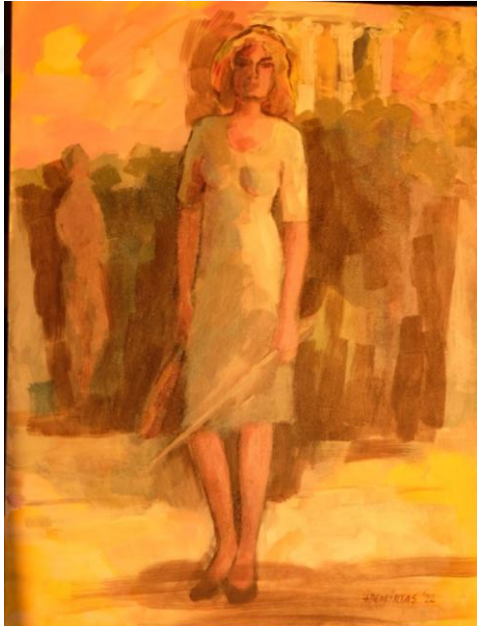
Resim 3.118. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2014. Soğuk Kazı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, EA. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.119. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2014. Soğuk Kazı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/7. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.120. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2012. Akrilik Boya, Kağıt üzerine, 50x70 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.121. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2022. Akrilik Boya, tuval üzerine, 150x200 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.122. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2015. Akrilik Boya, tuval üzerine, 70x100 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.123. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2014. Akrilik Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm.
Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.124. İsmail Hakkı Demirtaş, *Okuyan Kız*, 1976. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 7/16.
Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.125. İsmail Hakkı Demirtaş, *Çelişki*, 1992. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/8.
Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.126. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2021. Akrilik Boya, tuval üzerine, 150x200 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.127. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2023. Akrilik Boya, tuval üzerine, 180x200 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.128. İsmail Hakkı Demirtaş, *Uykuda*, 1985. Aguatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 4/6. Sanatçının özel koleksiyonu

Toplumsal Bellek ve Tarihsel Yansımalar

Demirtaş'ın üretiminde toplumsal bellek, tarihsel olaylar ve politik göndermelerle iç içe geçmiş temaların, figüratif ve sembolik anlatımlarla harmanlandığı gözlemlenmektedir. “*Victor Jara Anısına*”, “*Enerjinin Faturası*”, “*Çılgın Türkler*” gibi yapıtlar, yalnızca toplumsal gerçeklikleri sorgulamakla kalmaz; aynı zamanda sanatçının bireysel algısıyla şekillenen figüratif yapıların temsili aracılığıyla çok katmanlı bir anlatı evreni oluşturmaktadır. Özellikle “*Çılgın Türkler*” adlı çalışmada, ulusal direnişe dair göndermeler figürlerin çatışmacı duruşlarıyla pekiştirilirken; bu figüratif düzenlemenin, sanatçının diğer insan temalı eserleriyle kurduğu görsel paralellikler dikkat çekicidir. Benzer şekilde “*Miras*” adlı seri oluşturan yapıtları, geçmişe yönelik bir saygı duruşunun figüratif anlatımla nasıl harmanlandığını düşündürmektedir. Bu tür yapıtlarda figür, sadece bireysel değil, aynı zamanda kolektif bir hafızanın taşıyıcısı olarak da işlev görmektedir.

Toplumsal belleğe gönderme yapan yapıtlar yalnızca bir teknikle sınırlı kalmaksızın, farklı ifade araçlarıyla yorumlanmıştır. Gravür, soğuk kazı ve litografi gibi baskı teknikleri bu temalara sertlik ve tarihsel derinlik kazandırırken; yine baskı tekniğiyle gerçekleştirilmiş olan “*Tren*” ya da “*Trende*” adlı eserlerde ise bireyin hareket halindeki toplumsal deneyimi, mekan ve figür üzerinden aktarılmakta, bu kez baskının teknik olanaklarıyla ifade bulan farklı bir gerilim ve durağanlık hissi vermektedir. “*Düğün*” adlı çalışmada ise bireysel ve toplumsal olanın kesiştiği bir ritüel anı, figüratif anlatımın dinamizmiyle sunularak, toplumsal belleğin gündelik yaşamdaki yansımalarına gönderme yapılmaktadır.

Bu yapıtların önemli bir yönü, temalar arası geçişkenlik ile teknik çeşitliliğin birlikte kullanılmasıdır. Örneğin, figüratif anlatımlar ile doğa temsillerinin bir arada yer aldığı “*Enerjinin Faturası*”, yalnızca çevresel eleştiriye değil; aynı zamanda insan-doğa-toplum bağlamında bir sorgulamayı da gündeme getirmektedir. Bu yönüyle, doğa temelli peyzaj anlatılarıyla ve figüratif temalarla örtüşen bir yapı sunmaktadır. Benzer şekilde “*Miras*” ya da “*Düğün*” adlı çalışmalar da yalnızca figür odaklı değil; aynı zamanda ritüel, zaman ve mekân ilişkilerini doğrudan ya da dolaylı biçimde içinde barındıran yapısıyla çoklu tematik okumalara açıktır.

Bu doğrultuda, Demirtaş'ın eserleri yalnızca politik ya da tarihsel duruşların dışavurumu değil; aynı zamanda teknik çeşitliliğin ve tematik geçişlerin bir ifadesi olarak da değerlendirilebilir. Figür, mekan, doğa ve tarih gibi ögeler; sanatçının elinde çoğu zaman keskin sınırlarla ayrılmayan, birbirine nüfuz eden tematik bir bütünlüğün parçaları olarak ele alınmıştır. Temalar arasında çizilen bu geçişli yapı, Demirtaş'ın sanatsal yaklaşımında içeriksel sürekliliğin ve biçimsel esnekliğin önemli bir göstergesi olarak okunabilir.

Resim 3.129. İsmail Hakkı Demirtaş, *Şu Çılgın Türkler*, 2008. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/5. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.130. İsmail Hakkı Demirtaş, *Onlar*, 2004. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/15. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.131. İsmail Hakkı Demirtaş, *10 Ağustos Öncesi*, 2020. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 50x70 cm, 2/10. Sanatçının özel koleksiyonu

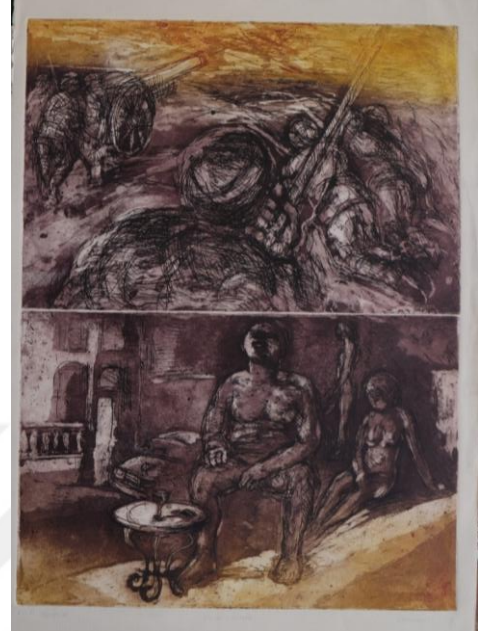
Resim 3.132. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2020. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 50x70 cm, Bilinmiyor. Sanatçının özel koleksiyonu

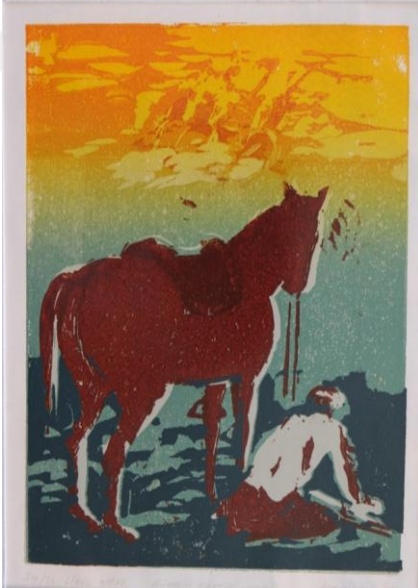
Resim 3.133. İsmail Hakkı Demirtaş, *Güneşin Battığı Yer*, 1987. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 16/20. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.134. İsmail Hakkı Demirtaş, *O ve Bizler*, 1991. Gravür, Kağıt üzerine, 35x60 cm, 1/8. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.135. İsmail Hakkı Demirtaş, *Onlar, Bizler...*, 2004. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/5. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.136. İsmail Hakkı Demirtaş, *Güneşin Battığı Yere*, 2005. Linol Baskı, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 34/36. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.137. İsmail Hakkı Demirtaş, *Miras II*, 1991. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 6/6. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.138. İsmail Hakkı Demirtaş, *Miras*, 1990. Aguatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/3.
Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.139. İsmail Hakkı Demirtaş, *Miras*, 1992. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/10.
Sanatçının özel koleksiyonu

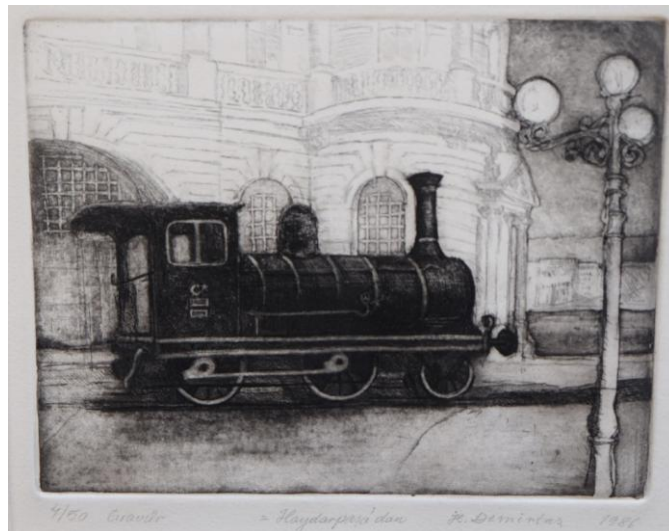
Resim 3.140. İsmail Hakkı Demirtaş, *Miras*, 1994. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/10.
Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.141. İsmail Hakkı Demirtaş, *Miras*, 1991. Gravür, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/10. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.142. İsmail Hakkı Demirtaş, *Trende*, 1989. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/3. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.143. İsmail Hakkı Demirtaş, *Haydarpaşa'dan*, 1986. Gravür, Kağıt üzerine, 25x35 cm, 4/50. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.144. İsmail Hakkı Demirtaş, *İki Çocuk*, 1978. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 3/4.
Sanatçının özel koleksiyonu

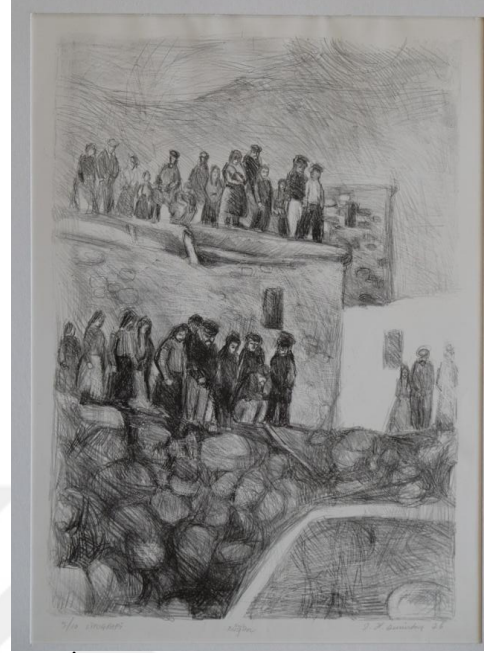
Resim 3.145. İsmail Hakkı Demirtaş, *Denge*, 1979. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/3.
Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.146. İsmail Hakkı Demirtaş, *Trenden*, 1982. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 2/15.
Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.147. İsmail Hakkı Demirtaş, *Lamba Şişeleri İle Köye Dönüş*, 1981. Renkli Aguatinta, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 1/4. Sanatçının özel koleksiyonu

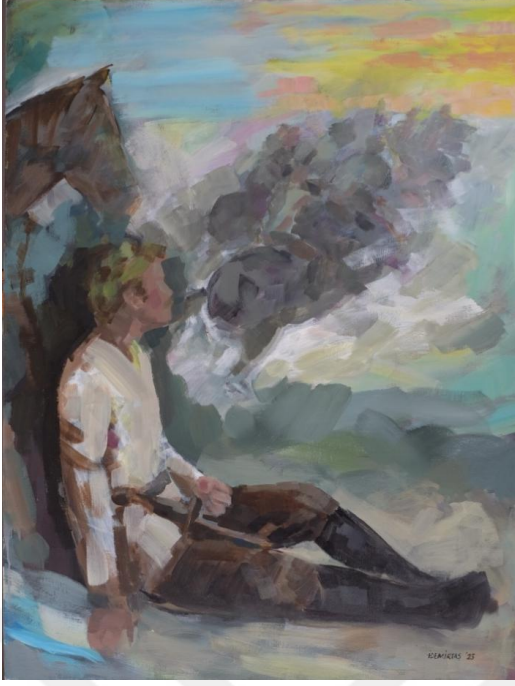
Resim 3.148. İsmail Hakkı Demirtaş, *Düğün*, 1976. Litografi, Kağıt üzerine, 35x50 cm, 5/10. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.149. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2017. Sulu Boya, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.150. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz, Belirsiz*. Lavi Tekniği, Kağıt üzerine, 35x50 cm. Sanatçının özel koleksiyonu

Resim 3.151. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2023. Akrilik Boya, tuval üzerine, 150x200 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

Resim 3.152. İsmail Hakkı Demirtaş, *İsimsiz*, 2019. Akrilik Boya, tuval üzerine, 150x200 cm. Sanatçının özel koleksiyonu.

3.3 Üçüncü Alt Probleme Yönelik Bulgular: İsmail Hakkı Demirtaş'ın Eğitimci Yönü Hangi Özelliklerle Öne Çıkmaktadır?

3.3.1 İsmail Hakkı Demirtaş'ın Eğitimci Kişiliği

İsmail Hakkı Demirtaş, yalnızca sanat üreten bir figür değil, aynı zamanda idealist ve dönüştürücü bir eğitimcidir. Onun eğitim anlayışı, öğrenci merkezli, uygulamalı ve değer temelli bir zemine oturur. Eğitime bakışı yalnızca bilgi aktarmakla sınırlı değildir; aynı zamanda öğrencilerin kişisel ve sanatsal gelişimini desteklemek üzerine kuruludur.

Eğitimcilik mesleğini bir yaşam biçimi olarak benimseyen Demirtaş, bu yönünü şu sözlerle ifade eder:

“Bizim öğretmenliğimiz sadece ders anlatmak değildi. Öğrencilerin hayatına dokunmak, onların düşünsel dünyalarını geliştirmektir. Sanatı onların yaşamlarına katmaya çalışıyorduk.” Bu söylem, onun öğretmenlik mesleğine yaklaşımını oldukça net bir biçimde yansıtmaktadır. Öğrencilerini yalnızca teknik becerilerle değil, aynı zamanda düşünsel ve duygusal yönlerden de geliştirmeye çalışmıştır. Öğrencinin bireysel merakı ve çabası, onun eğitim anlayışında merkezi bir rol oynar:

“Öğrenci merak etmeden hiçbir şey öğrenemez. Hoca sadece yön verir. Asıl olan öğrencinin kendini geliştirmesidir.”

Demirtaş’ın eğitime dair en çok vurguladığı unsurlardan biri de *“uygulamalı eğitimin”* vazgeçilmezliğidir. Sanat eğitiminin teoriden ibaret olmaması gerektiğini, öğrencinin atölyede üretim yaparak öğrenmesi gerektiğini savunur:

“Eskiden uygulamalı derslerin saati çok fazlaydı. Şimdi atölye saatleri azaltıldı, sanat eğitimi giderek teorikleşti. O yüzden öğrenciler yeterince üretmiyorlar.”

Demirtaş için üretmek kadar üretmeyi öğretmek de sanatın bir parçasıdır. Bu nedenle öğrencileriyle birlikte çalışmış, onların da üretim sürecine aktif katılım göstermelerini sağlamıştır:

“Onlar resim yaparken biz de yapardık. Öğrenciler hocalarını üretirken görmeli.”

Eğitimin yalnızca okul duvarları içinde kalan bir süreç olmadığını düşünen Demirtaş, bu idealist yaklaşımı şu cümleleriyle özetlemektedir:

“Bizim dönemimizde öğretmenler çok idealistti. Yazın tatilde sahile gitmezdik, atölyede çalışırdık. Öğrencilerimize örnek olurduk. Onlar resim yaparken biz de yapardık.”

Bu anlayış, Demirtaş’ın eğitimde model olma ve birlikte üretme fikrine ne kadar değer verdiğini gösterir. Eğitimci olarak yalnızca gözlemleyen değil, öğrencisiyle birlikte çalışan, paylaştan ve örnek olan bir öğretmen profilidir.

Ayrıca, Türkiye’deki sanat eğitimi sistemine yönelik eleştirileri de onun eğitimci kimliğinin bir parçasıdır. Özellikle öğretmen okullarının ve eğitim enstitülerinin kapatılmasını büyük bir kayıp olarak değerlendirmektedir:

“En kaliteli öğretmenler o enstitülerde yetişti. Ne yazık ki şimdi üniversiteler yeteri kadar kaliteli öğretmen yetiştiremiyor.”

Bu eleştiri, onun yalnızca bireysel bir öğretmen olarak değil, eğitim sistemine dair yapısal bir farkındalık taşıyan, çözüm ve öneri geliştire, düşünsel derinliği olan bir eğitimci olduğunu da göstermektedir.

a. İsmail Hakkı Demirtaş'ın Sanat Eğitime Katkıları

İsmail Hakkı Demirtaş, sanat eğitimi alanına yalnızca bir öğretmen ya da akademisyen olarak değil; aynı zamanda sistematik düşünen, üretken ve dönüştürücü bir sanat eğitimcisi olarak önemli katkılar sunmuştur. Gerek öğretmen okullarında, gerekse üniversite düzeyinde verdiği dersler, onun sanatı bir eğitim aracı olarak ele alan bütüncül bakış açısının yansımalarını taşımaktadır.

Demirtaş'ın sanat eğitimine katkıları, üç temel ekseninde değerlendirilebilir: *“uygulamalı eğitime verdiği önem, öğrenci merkezli yaklaşımı ve sanat eğitiminin toplumsal işlevine dair farkındalığı”*.

Her şeyden önce, onun sanat eğitimi anlayışı, atölye temelli, uygulamalı ve üretim odaklı bir yapıyı esas alır. Eğitim sürecinin yalnızca kuramsal bilgi aktarımıyla sınırlı kalmaması gerektiğini vurgulayan Demirtaş, sanatın öğrenilmesinin üretimle mümkün olacağını savunmuştur. Bu bağlamda öğrencileriyle birlikte üretim yapan, onları sürecin bir parçası haline getiren bir eğitici profili çizer.

“Onlar resim yaparken biz de yapardık. Öğrenciler hocalarını üretirken görmeli.”

Demirtaş'ın öğretim yaklaşımında öğrencinin bireysel ilgisi, merakı ve yaratıcı çabası temel alınır. Bilgiyi hazır bir biçimde sunmak yerine, yönlendiren, rehberlik eden bir öğretici rolü benimsemiştir. Öğrenciye sorumluluk veren, onu sanatla düşünmeye ve üretmeye teşvik eden bu anlayış, çağdaş sanat eğitimi ilkeleriyle örtüşmektedir:

“Öğrenci merak etmeden hiçbir şey öğrenemez. Hoca sadece yön verir. Asıl olan öğrencinin kendini geliştirmesidir.”

Sanat eğitiminin ahlaki ve toplumsal yönüne de özel bir önem atfeden Demirtaş, sanatın bireyi dönüştüren, duyarlılık geliştiren ve yaşamla bağ kurmasını sağlayan bir alan olduğuna inanır. Bu nedenle eğitimciliğini yalnızca teknik aktarım olarak değil, bir yaşam örneği olarak görür. Onun ifadesiyle:

“Sanatçı olmak sadece teknik değil, vicdandır, duyarlılıktır.”

Demirtaş, eğitim sürecini okul sınırlarının ötesinde, bir yaşam biçimi olarak değerlendirmiştir. Yaz tatillerinde bile üretim yapmaya devam eden, öğrencileriyle bire bir ilgilenen ve onları izleyen değil, birlikte çalışan bir öğretmen profili sergilemiştir. Bu anlamda *“üreten eğitmen”* modelinin örneklerinden biri olmuştur.

Demirtaş'ın sanat eğitimine sunduğu somut katkılardan biri de litografi (taş baskı) atölyelerinin yeniden canlandırılması olmuştur. Almanya Nürnberg Güzel Sanatlar Akademisi'ndeki eğitimi sırasında edindiği teknik bilgi ve deneyimi Türkiye'ye taşıyarak, Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'nde özgün baskı atölyelerinin kurulmasında aktif rol almıştır. Sanat eğitiminde taş baskı tekniğini Türkiye'de yeniden görünür kılmak adına büyük çaba harcamış, bunun için gerekli ekipmanların sağlanmasına öncülük etmiştir.

“Litografi taşını Almanya'dan getirdim. Taş baskı presini de yurtdışından temin ettim. Türkiye'de bu teknik unutulmak üzereydi, biz yeniden kazandırdık.”

Bu girişimiyle yalnızca teknik bir araç sunmamış, aynı zamanda özgün baskının eğitim programlarında yer almasını sağlamış ve pek çok öğrencinin bu alanda yetişmesine öncülük etmiştir. Bu katkısı, sanat eğitimi tarihinde geleneksel tekniklerin yeniden eğitimsel bağlamda kullanıma kazandırılması açısından büyük önem taşımaktadır.

İsmail Hakkı Demirtaş'ın sanat eğitimine katkıları yalnızca bireysel düzeyde değil; aynı zamanda kurumsal düzeyde de etkilidir. Marmara Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi gibi kurumlarda aktif görev almış; bölüm başkanlığı, dekan yardımcılığı ve dekanlık gibi idari sorumluluklar üstlenmiştir. Bu görevleri sırasında eğitim programlarının geliştirilmesi, atölye altyapılarının iyileştirilmesi ve nitelikli öğretim kadrosunun oluşturulması gibi çok sayıda yapısal katkı sunmuştur.

Bu görevleri sırasında eğitim programlarının geliştirilmesi, atölye altyapılarının iyileştirilmesi ve nitelikli öğretim kadrosunun oluşturulması gibi çok sayıda yapısal katkı sunmuştur. Bu görevleri sırasında eğitim programlarının geliştirilmesi, atölye altyapılarının iyileştirilmesi ve nitelikli öğretim kadrosunun oluşturulması gibi çok sayıda yapısal katkı sunmuştur.

Demirtaş, tüm bu çabalarının yanı sıra, Türkiye'de öğretmen yetiştirme sistemindeki dönüşümlere dair eleştirel görüşlerini de dile getirmiştir. Özellikle Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde dekanlık yaptığı dönemde katıldığı bir fakülte toplantısında, öğretmenlik mesleğinin uygulamadan koparılmasına yönelik eleştirisini şu sözlerle ifade etmiştir:

“Eğitim bilimleri bölümü kuruldu, öğretmenlik mesleği bitirildi.”

Bu çarpıcı ifade, onun öğretmenlik mesleğinin giderek teorikleştiği, uygulama odaklı eğitimin geri plana atıldığı bir yapıya evrilmesini eleştirdiğini göstermektedir. Demirtaş'a göre, sanat eğitimi de dahil olmak üzere öğretmenlik, yalnızca bilgi aktarımı değil; üretim, gözlem ve birlikte öğrenme süreçleriyle anlam kazanan bir meslektir.

Gerek akademik sorumlulukları gerekse eğitsel yaklaşımlarıyla, sanat eğitiminde üretkenliği, düşünsel derinliği ve uygulamalı öğrenmeyi ön plana çıkaran bir anlayışın temsilcisidir. Onun katkıları yalnızca belirli bir kuşağın sanat eğitimine değil, sanat eğitiminin genel yönelimine ve niteliğine yön veren uzun soluklu bir emeğin ifadesidir.

4. TARTIŞMA

Çalışmanın dördüncü bölümünde, "Tartışma" başlığı altında araştırmada izlenen nitel yöntem doğrultusunda elde edilen bulgular değerlendirilmiş; Prof. Dr. İsmail Hakkı Demirtaş'ın sanatçı ve sanat eğitimcisi kimliğine ilişkin ulaşılan veriler, sanat eğitimi literatürü ışığında yorumlanmıştır. Nitel araştırma desenine uygun olarak yürütülen içerik analizleri, gerçekleştirilen görüşmeler ve eser incelemeleri çerçevesinde, Demirtaş'ın bireysel deneyimlerinden hareketle Türk sanat eğitimi sistemine sunduğu çok boyutlu katkılar sistematik biçimde irdelenmiştir.

Bu bağlamda, çağdaş Türk resim sanatında önemli bir yere sahip olan ve sanatçı ile sanat eğitimcisi kimliğini bir arada taşıyan Prof. Dr. İsmail Hakkı Demirtaş'ın yaşam öyküsü, sanat anlayışı, eğitimci yönü ve sanatsal üretim süreçleri kapsamlı bir biçimde ele alınmıştır. Araştırma bulguları doğrultusunda, Prof. Dr. Demirtaş'ın hem bireysel sanat pratiği hem de Türkiye'deki sanat eğitiminin gelişimine sağladığı katkılar geniş bir perspektifle değerlendirilmiştir.

Nitel araştırma desenine dayalı olarak yapılandırılan bu çalışma, sanatçı-eğitimci figürünün Türk sanat eğitimi literatüründeki konumuna dair önemli veriler sunmakta; bireysel bir yaşam öyküsünden hareketle Türkiye'de sanat eğitiminin tarihsel, pedagojik ve kurumsal dönüşümünü çok katmanlı biçimde tartışma imkanı sağlamaktadır.

1. İsmail Hakkı Demirtaş'ın yaşamı nasıl geçmiştir?

İsmail Hakkı Demirtaş'ın yaşam öyküsü incelendiğinde, Cumhuriyet dönemi sanat eğitiminin evrimiyle doğrudan ilişkilendirilebilecek örnek bir sanatçı-öğretmen profilini yansıtmaktadır. 1945 yılında Bolu'nun Göynük ilçesinde dünyaya gelen Demirtaş, geleneksel Anadolu kasabası atmosferinde, doğayla iç içe ve sade bir çocukluk dönemi geçirmiştir. Erken yaşta sanata karşı ilgi duymaya başlamış; bu ilgi, onu öğretmen okuluna yönlendirmiş ve ardından Gazi Eğitim Enstitüsü'nde aldığı sistemli sanat eğitimiyle pekiştirmiştir. Benzer şekilde, sanat eğitimcilerinin çoğunlukla çocukluk yıllarından itibaren sanata ilgi duyan bireyler arasından çıktığı, bu ilginin akademik ve mesleki kariyerlerine yön verdiği belirtilmektedir (Wilson, 2004). Bu eğitim süreci, onun hem bireysel sanat anlayışının hem de eğitimci kimliğinin temellerini atmıştır.

Gazi geleneğinin disiplinli ve uygulamalı yapısı, Demirtaş'ın sanata yaklaşımında belirleyici bir rol oynamış, onu hem üretken bir sanatçı hem de idealist bir öğretmen olarak biçimlendirmiştir. Söz konusu bulgu, Güler (2023) ve Baysal (2020) gibi araştırmacıların Gazi Eğitim Enstitüsü mezunlarının sanat eğitimine katkılarına ilişkin çalışmalarıyla da örtüşmektedir. Öğrencilik yıllarında şekillenen bu yaklaşım, sonraki meslek yaşamında da etkisini sürdürmüştür; Türkiye'nin farklı bölgelerinde öğretmenlik yaparak Anadolu'nun kültürel çeşitliliğini yakından gözlemleme ve bu gözlemleri sanatına yansıtma fırsatı bulmuştur. Bu bağlamda Gazi Eğitim Enstitüsü yalnızca bir öğretmen yetiştirme kurumu değil, aynı zamanda sanat eğitimi anlayışının şekillendiği kurucu bir merkez olarak değerlendirilmelidir.

1975-1978 yılları arasında Almanya'da, Nürnberg Güzel Sanatlar Akademisi'nde aldığı eğitim, Demirtaş'ın sanatsal görüşünü uluslararası bir boyuta taşımış; özellikle baskı tekniklerindeki yetkinliğini artırarak üretim çeşitliliğini zenginleştirmiştir. Yurt dışındaki bu deneyim, hem teknik donanım hem de pedagojik bakış açısı açısından ona önemli kazanımlar sağlamıştır.

Sanatçının Marmara Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi gibi kurumsal yapılarda üstlendiği görevler, onun yalnızca bireysel üretimle sınırlı kalmadığını; aynı zamanda kurumsal yapılanmaların gelişimine katkı sunan bir figür olduğunu göstermektedir. Özellikle Bolu'da yürüttüğü çalışmalar, öğrenci merkezli atölye anlayışı, sanat etkinlikleri ve yönetsel sorumluluklarıyla sanat eğitiminin yerel düzeyde kurumsallaşmasına önemli katkılar sağlamıştır.

Demirtaş'ın yaşamı, yalnızca kişisel bir sanat yolculuğu değil; aynı zamanda Türkiye'de sanat eğitime gönül vermiş, bu alanda dönüşüm yaratan bir öğretmen kuşağının temsilidir. Onun yaşamı boyunca sergilediği üretkenlik, çok yönlülük ve eğitime olan bağlılık, sanat eğitimi alanındaki araştırmalara model oluşturabilecek niteliktedir.

2. İsmail Hakkı Demirtaş'ın sanat anlayışı ve sanatçı kimliği nasıl şekillenmiştir?

İsmail Hakkı Demirtaş'ın sanat anlayışı, figüratif anlatım diliyle şekillenen; bireysel, toplumsal ve tarihsel göndermeleri içeren çok katmanlı bir üretim pratiğine dayanmaktadır. Sanatçının eserlerinde sıkça rastlanan doğa-insan ilişkisi, kültürel kimlik, bireysel bellek ve toplumsal hafıza temaları, onun içsel

dünyasıyla yaşadığı çevre arasında duyarlı bir etkileşim kurduğunu ortaya koyar. Bu temalar aracılığıyla Demirtaş, eserlerini yalnızca estetik nesneler değil; aynı zamanda düşünsel ve tarihsel okumaya açık anlatılar olarak kurgular.

Sanatçı kimliği ile öğretmen kişiliği arasındaki karşılıklı etkileşim, Demirtaş'ın sanatsal üretimlerinde açıkça gözlemlenmektedir. Özellikle desen ve özgün baskı çalışmalarında bu çift yönlü kimlik belirginleşmekte; eğitsel duyarlılık, sanatsal ifade biçimlerine doğrudan yansımaktadır. Erdoğan (2018) tarafından yapılan çalışmada da belirtildiği gibi, sanatçı-öğretmenlerin pedagojik sorumlulukları, onların sanatsal üretim süreçlerini biçimlendirmektedir. Demirtaş'ın üretim pratiğinde bu durum; disiplinli, gözlem temelli ve toplumsal duyarlılığı yüksek bir yaklaşım olarak kendini göstermektedir.

a. İsmail Hakkı Demirtaş'ın Sanat Eserlerinde Görülen Tema ve Teknikler

Demirtaş'ın sanatsal üretimi, tematik derinliği ve teknik çeşitliliğiyle dikkat çekmektedir. Figüratif anlatım, onun sanatının temelini oluştururken; doğa-insan ilişkisi, kültürel kimlik, bireysel bellek ve toplumsal tarih gibi katmanlı temalar, sanatçının düşünsel yönelimini yansıtmaktadır. Bu tematik yapı, eserlerini yalnızca görsel bir deneyim değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel bir söylem alanı haline getirir.

Teknik açıdan bakıldığında, sanatçının Almanya Nürnberg Güzel Sanatlar Akademisi'nde aldığı eğitim önemli bir dönüm noktasıdır. Bu eğitim süreci, yalnızca teknik becerilerini değil; aynı zamanda disiplinler düşünme biçimini de geliştirerek Demirtaş'ın özgün baskı tekniklerine yönelmesini sağlamıştır. Litografi, linol, gravür, aquatinta, soğuk kazı ve kuru kazı gibi farklı baskı tekniklerini ustalıkla kullanan sanatçı, bu teknikleri yalnızca biçimsel çeşitlilik için değil; anlatım derinliğini güçlendiren kavramsal araçlar olarak da değerlendirmiştir.

Demirtaş'ın bu yönü, Atar (2021) ve Yüceer (2020) gibi araştırmacıların sanat eğitimcilerinin teknik donanım ile ifade zenginliği arasındaki ilişkiye dair vurgularıyla da örtüşmektedir. Sanatçının çok katmanlı teknik kullanımı, hem bireysel yaratıcılığının hem de öğretmen kimliğinin yansımasıdır. Bu bağlamda, Demirtaş'ın eserleri yalnızca sanat nesnesi olarak değil, aynı zamanda sanat eğitimi sürecinde pedagojik örnek niteliği taşıyan kaynaklar olarak değerlendirilebilir.

3. İsmail Hakkı Demirtaş'ın eğitimci yönü hangi özelliklerle öne çıkmaktadır?

İsmail Hakkı Demirtaş'ın eğitimci yönü, uygulamaya dayalı öğretim anlayışı, öğrenci merkezli yaklaşımı ve sanatın dönüştürücü gücüne olan inancıyla öne çıkmaktadır. Sanat eğitiminin yalnızca teknik beceri aktarımıyla sınırlı olmadığını savunan Demirtaş, öğrencilerin düşünsel gelişimlerini ve estetik duyarlılıklarını beslemeyi öncelikli bir hedef olarak benimsemiştir. Özellikle atölye pratiğini merkeze alan öğretim yaklaşımı, onun rehberlik eden bir figür olarak öğrencilerle kurduğu ilişkiyi güçlendirmiştir. Sabırlı, destekleyici ve yaratıcı düşünceyi teşvik eden tutumu, birçok öğrencisi ve meslektaşı tarafından vurgulanan önemli bir özelliği olarak dikkat çekmektedir. Bu yönüyle Demirtaş, yalnızca bilgi aktaran bir öğretmen değil; öğrencilerinin potansiyellerini keşfetmelerine rehberlik eden ilham verici bir eğitimcidir.

a. İsmail Hakkı Demirtaş'ın sanat eğitimine katkıları nelerdir?

İsmail Hakkı Demirtaş'ın sanat eğitimine katkıları, hem bireysel hem de kurumsal düzeyde çok yönlü bir etki alanı oluşturmuştur. Gazi Eğitim Enstitüsü geleneğinden gelen bir sanat eğitimcisi olarak, uygulamalı sanat eğitiminin temel ilkelerini farklı kurumlara taşımış ve bu kurumlarda öğrenci merkezli öğretim ortamları inşa etmiştir. Araştırma kapsamında yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler, Demirtaş'ın öğrenci merkezli bir eğitim anlayışına sahip olduğunu; atölye uygulamalarını eğitimin merkezine konumlandığını ve bireysel yönlendirmelerle öğrenciye özgün bir ifade dili kazandırmayı hedeflediğini ortaya koymuştur. Sanat eğitiminde uygulamalı sürecin önemi, Demirtaş'ın pedagojik yaklaşımının temel taşı oluşturmaktadır. Bu bulgu, Aksoy'un (2022) sanatçı-öğretmen figürlerinin öğrenci üzerindeki etkilerine ilişkin bulgularıyla da örtüşmektedir. Özellikle bire bir yürütülen atölye çalışmaları, öğrencinin sanatsal gelişimini doğrudan etkileyen özgün öğrenme ortamları olarak değerlendirilmektedir.

Marmara Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi gibi kurumlarda sürdürdüğü akademik görevler boyunca, sanat eğitiminin niteliğini artırmaya yönelik yapısal ve pedagojik katkılarda da bulunmuştur. Özellikle Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde yürüttüğü atölye dersleri, sergi organizasyonları ve proje temelli çalışmalar, öğrencilerin aktif katılımını teşvik eden örnek uygulamalardır. Demirtaş'ın bu

katkıları, hem sanat eğitimi anlayışının yaygınlaşmasını hem de geleceğin sanat öğretmenlerinin yetişmesinde kalıcı etkiler bırakmıştır.

Sonuç olarak, bu araştırma bulguları, İsmail Hakkı Demirtaş'ın sanatçı ve eğitimci kimliğinin bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini; bireysel üretimin eğitsel anlayışla, kurumsal katkıların yüzeysel bir incelemeden çıkararak, temel unsurlarını ortaya koyan bir analiz sunmaktadır.

Bulgular, Demirtaş'ın yalnızca bir sanat üreticisi ya da eğitim uygulayıcısı değil; aynı zamanda sanat eğitiminin kuramsal, pedagojik ve estetik boyutlarını bir arada taşıyan bütüncül bir figür olarak Türk sanat eğitimi literatüründe özel bir yer edinmiştir. Bu yönüyle, sanat eğitimi alanında yapılacak yeni araştırmalarda, sanatçı-öğretmen kimliğinin çok katmanlı yapısını anlamaya ve aktarmaya dönük çalışmalara daha fazla yer verilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

5.1. Sonuç

Bu araştırma, Prof. Dr. İsmail Hakkı Demirtaş'ın sanatçı ve sanat eğitimcisi kimliğini çok boyutlu bir yaklaşımla ele alarak, onun yaşamı, sanatsal üretimi ve sanat eğitimine sunduğu katkıları kapsamlı biçimde değerlendirmeyi amaçlamıştır. Nitel araştırma desenine uygun olarak yürütülen bu çalışmada, bireysel yaşam öyküsü, akademik kariyeri, sanatsal üretimleri ve eğitici yaklaşımı detaylı olarak incelenmiş; sanatçının Türk sanat eğitimi literatüründeki yeri pedagojik, estetik ve kurumsal boyutlarıyla ortaya konmuştur.

Demirtaş'ın sanat anlayışı, figüratif anlatım diliyle örülü; bireysel, toplumsal ve tarihsel temalarla zenginleşen çok katmanlı bir yapı sergilemektedir. Doğa-insan ilişkisi, kültürel kimlik, bireysel bellek ve toplumsal hafıza gibi temalar, onun eserlerinde dikkat çekici bir biçimde yer almaktadır. Özellikle Almanya'daki Nürnberg Güzel Sanatlar Akademisi'nde aldığı eğitim, Demirtaş'ın teknik becerilerini geliştirerek, özgün baskı tekniklerine yönelmesini sağlamış; litografî, linol, gravür, aquatinta, soğuk kazı ve kuru kazı gibi teknikleri sanatsal anlatımının güçlü birer aracı haline getirmiştir.

Eğitimci yönüyle de ön plana çıkan Demirtaş, sanat eğitiminde uygulamalı öğretim yöntemini temel almış; öğrenci merkezli bir yaklaşım benimseyerek öğrencilerinin sanatsal ve düşünsel gelişimlerini öncelemiştir. Marmara Üniversitesi, Süleyman Demirel Üniversitesi ve özellikle Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde yürüttüğü akademik görevlerle, sanat eğitiminin yerel düzeyde kurumsallaşmasına katkıda bulunmuş; öğrenci atölyeleri, sergi organizasyonları ve proje tabanlı çalışmalarıyla örnek bir eğitim modeli geliştirmiştir.

Demirtaş'ın yaşamı boyunca sergilediği üretkenlik, disiplin ve eğitime adanmışlık, onu yalnızca bireysel düzeyde değil; aynı zamanda kurumsal yapılar içinde de dönüştürücü bir figür haline getirmiştir. Onun eğitim anlayışı, sanatsal üretimle eğitsel işlevi bir araya getiren özgün bir sentez oluşturmuş; Türkiye'de sanat eğitiminin tarihsel gelişimi içinde örnek alınabilecek bir model sunmuştur.

Sonuç olarak, Prof. Dr. İsmail Hakkı Demirtaş'ın yaşamı ve üretimleri, yalnızca bireysel bir sanat pratiği değil; aynı zamanda bir sanat eğitimi paradigması olarak değerlendirilmektedir. Bu yönüyle Demirtaş, sanat eğitimi alanında yapılacak yeni araştırmalarda çok boyutlu sanatçı-eğitimci kimliğini

anlamaya ve yeniden yorumlamaya olanak tanıyan önemli bir örnek teşkil etmektedir.

5.2. Öneriler

1. Prof. Dr. İsmail Hakkı Demirtaş gibi sanatçı-eğitimcilerin yaşam öyküleri, sanatsal üretimleri ve eğitim anlayışları üzerine yapılacak akademik çalışmaların artırılması, Türk sanat eğitimi literatürünü zenginleştirecektir.
2. Demirtaş'ın uygulamaya dayalı öğretim modeli üzerine atölye çalışmaları ve uygulamalı seminerler düzenlenerek, sanat eğitimi alanında güncel örnekler sunulabilir.
3. Prof. Dr. İsmail Hakkı Demirtaş'ın özgün baskı teknikleri üzerine atölye çalışmaları düzenlenebilir.
4. Sanatçının özgün baskı tekniklerine dair üretimlerinin yapıt inceleme yöntemleriyle analiz edildiği disiplinlerarası çalışmalar, eğitim fakülteleri ve güzel sanatlar enstitülerinde kaynak olarak değerlendirilebilir.
5. Sanat eğitime katkıları ve eğitici yönü, eğitim politikaları ve sanat pedagojisi alanında daha kapsamlı projelere konu edilebilir.
6. Demirtaş'ın Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'ndeki faaliyetleri, bölgesel düzeyde sanat eğitiminin yapısal gelişimi ve akademik kültürün zenginleşmesi bağlamında özgün bir inceleme alanı olarak değerlendirilebilir.
7. Bu araştırma yöntemi, farklı dönem ve disiplinlerden sanatçı-eğitimciler için de uygulanarak, Türk sanat eğitiminin tarihsel gelişimi daha bütüncül biçimde analiz edilebilir.

KAYNAKLAR

- Adar, G. (2006). *Türk Resim Sanatı'nın gelişimi içerisinde ressam Söbütay Özer'in yeri ve eserlerinin üslup açısından değerlendirilmesi* (Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi). YÖK Tez Merkezi.
- Aksoy, E. (2022). *Sanat eğitiminde eğitimcinin sanatçı kimliği: Kuram ve uygulama üzerinden bir inceleme* (Yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi). YÖK Tez Merkezi.
- Akyüz, Y. (2007). *Türk eğitim tarihi (M.Ö.1000 - M.S. 2007)*. Pegem A Yayıncılık.
- Arslan, M. (2010). İsmail Hakkı Baltacıoğlu ve eğitim anlayışı. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(2), 335-358.
- Arslan, M. (2010). İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nun eğitim felsefesi ve Türkiye'deki etkileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 186, 44-58.
- Artut, K. (2006). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri*. Anı Yayıncılık.
- Baltacıoğlu, İ. H. (1933). *İçtimai mektep*. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- BAİBÜ GSF. (2019). *Prof. Dr. Hakkı Engin Giderer – Öğretim Üyesi Bilgisi*. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi. <https://gsf.ibu.edu.tr>
- Baysal, D. (2020). *Sanat eğitiminde usta-çırak ilişkisinin izleri: GEE ve Marmara örneği* (Yüksek lisans tezi, Trakya Üniversitesi). YÖK Tez Merkezi.
- Bogdan, R. C., & Biklen, S. K. (1992). *Qualitative research for education: An introduction to theory and methods* (2nd ed.). Allyn and Bacon.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Pegem Akademi.
- Cankurtaran, N. (2014). *Marmara Üniversitesi hatırası: Mustafa Gürünlü, Vural Yıldırım, Nevhiz Tanyeli, Erol Özden, İsmail Hakkı Demirtaş, İsa Başlıoğlu ve diğerleri* [Fotoğraf]. Nuriye Cankurtaran'ın yüksek lisans tezinden alınmıştır.(2025)
- Çetin, T., & Arslan, A. (2018). Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümlerinde uygulanan ders programlarının karşılaştırılması: Gazi Üniversitesi ve Abant İzzet Baysal Üniversitesi örneği. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(10), 48-63.
- Coşkun, H. (2007). Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş bölümü ders programlarının incelenmesi. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 9(1), 45-57.
- Demirci, E. (2014). Gazi Eğitim Enstitüsü mezunlarının Türk sanat eğitimine katkıları. *Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Dergisi*, 18(2), 51-67.
- Demirtaş, İ. H. (1967). *Gümüşhane Öğretmen Okulu'nda Resim Öğretmenliği yaparken öğrencileriyle birlikte* [Fotoğraf]. Sanatçının kişisel arşivi.
- Demirtaş, İ. H. (1994). *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi'nde meslektaşları ve öğrencileriyle birlikte* [Fotoğraf]. Sanatçının kişisel arşivi.

- Demirtaş, İ. H. (2002). *Burdur Eğitim Fakültesi'nde meslektaşlarıyla birlikte* [Fotoğraf]. Sanatçının kişisel arşivi.
- Demirtaş, İ. H. (2009). *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi'nde öğrencileriyle birlikte* [Fotoğraf]. Sanatçının kişisel arşivi.
- Demirtaş, İ. H. (2009). *Gazi Eğitim Enstitüsü: Anılar ve belgeler ışığında bir dönem*. İ. H. Demirtaş kişisel arşivi (yayınlanmamış çalışma).
- Dikmen, Ç. B., & Toruk, F. (2015). Geleneksel Göynük evlerinin mekânsal yapısı ve koruma önerileri. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17(1), 99–128. <https://doi.org/10.5578/JSS.8550>
- Dursun, M. (2022). *Sanat eğitimcisi ve ressam Aydın Ayan'ın resimlerine estetik bir yaklaşım* (Yüksek lisans tezi, Anadolu Üniversitesi). YÖK Tez Merkezi.
- Efland, A. (2002). *Art and cognition: Integrating the visual arts in the curriculum*. Teachers College Press.
- Eisner, E.W. (2002). *The arts and the creation of mind*. Yale University Press.
- Erdoğan, M. (2018). *Sanat eğitimcisi kimliği üzerine bir analiz: Türkiye'deki örnek olaylar* (Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi). YÖK Tez Merkezi.
- Erinç, S. (2003). Türkiye'de sanat eğitimi politikaları üzerine bir değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 13(1), 55–66.
- Erinç, S. (2011). Sanatın toplum üzerindeki etkileri. *Sanat Kuramları Dergisi*, 4(2), 25–42.
- Erinç, S. (2011). Sanatın toplumsal işlevi üzerine düşünceler. *Sanat ve Toplum Dergisi*, 8(2), 55–64.
- Ersoy, A. (2002). Kültürel kimlik ve sanat. *Görsel Kültür Araştırmaları*, 1(1), 12–28.
- Ersoy, A. (2002). *Sanat eğitimi ve çağdaş sanat*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Etike, M. (1991). *Gazi Eğitim Enstitüsü'nün tarihi ve gelişimi*. Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Freedman, K. (2003). *Teaching visual culture: Curriculum, aesthetics, and the social life of art*. Teachers College Press.
- Fischer, E. (2005). *Sanatın gerekliliği* (S. Önal, Çev.). Doruk Yayınları.
- Gazi Üniversitesi Yayınları. (1996). *Gazi Üniversitesi'nin tarihi gelişimi ve fakülte kronolojisi*. Ankara: GÜ Basımevi.
- Gombrich, E. H. (1992). *Sanatın öyküsü* (B. Güçlü, Çev.). Remzi Kitabevi.
- Gençaydın, N. (1990). Sanat eğitimi ve çağdaş yaklaşımlar. *Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 1(1), 45–52.
- Güler, Z. (2023). *Gazi Eğitim Enstitüsü'nde Resim-İş Eğitimi ve sanat öğretmenlerinin rolü* (Doktora tezi, Gazi Üniversitesi). YÖK Tez Merkezi.

- Gürbüz, M. (2011). Sanat eğitimi programlarında kuramsal ve uygulamalı derslerin dengesi üzerine bir değerlendirme. *Sanat Eğitimi Dergisi*, 3(2), 22–31.
- Gürbüz, M. (2011). Sanat eğitimi programlarının karşılaştırmalı analizi: BAİBÜ örneği. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 7(2), 123–135.
- Hatfield, T., Montana, V., & Deffenbaugh, C. (2006). Artist-teacher identities in contemporary art education. *Art Education*, 59(3), 44–50.
- Karakaya, M. (2018). Almanya’da Sanat Eğitimi Alan Türk Sanatçılarının Gravür Çalışmalarına Katkısı. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, 6(1), 55–68.
- Karabağ, D. (2014). *Sanatçı ve eğitimci olarak Zafer Gençaydın* (Yüksek lisans tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi). YÖK Tez Merkezi.
- Karakuş, S. (2021). *Türk resim sanatında eğitimcilerin üretim biçimleri* (Yüksek lisans tezi, Selçuk Üniversitesi). YÖK Tez Merkezi.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler, teknikler* (16. baskı). Nobel Yayın Dağıtım.
- Kaplan, H. (2022). Göynük’te kültürel miras, kültürel mekân ve kentin folklorik açıdan sürdürülebilirliği. *II. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu* [Bildiri].
- Kaya, G. (2015). Bolu’nun doğal dokusunun sanat eğitime etkisi. *Bolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 59–75.
- Kaya, A. (2015). Doğal çevrenin sanat eğitimi sürecine etkisi: Bolu örneği. *Abant Sanat Dergisi*, 1(1), 56–65.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanat eğitimi: Kuramlar ve yöntemler*. Pegem A Yayıncılık.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). Görsel sanatlar eğitiminde kuram ve uygulama. *Eğitim ve Bilim*, 27(123), 3–13.
- Kırıçoğlu, O. T. (2004). Sanat eğitimi tarihi ve Türkiye’deki gelişimi. *Sanat ve Eğitim Dergisi*, 2(1), 1–13.
- Köse, M. (2019). *Çağdaş Türk sanatında eğitmen sanatçıların rolü ve algısı* (Yüksek lisans tezi, Mersin Üniversitesi). YÖK Tez Merkezi.
- Kültür Ajanda. (2022, Aralık). Prof. Dr. Hakkı Engin Giderer ile “Çocuk Kalmak” üzerine. <https://www.kulturaajanda.com/giderer-cocuk-kalmak-sergisi/>
- Özsoy, V. (2005a). Sanat eğitiminin temelleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(1), 19–30.
- Öztürk, M. (1998). *Türkiye’de sanat eğitiminin tarihsel gelişimi*. Gazi Üniversitesi Yayınları.
- Öztürk, M. (2017). Sanat eğitiminde görsel okuryazarlık. *Görsel Sanatlar Eğitimi Dergisi*, 9(1), 33–47.
- Öztürk, M. (2018). Yaratıcı sanat eğitimi kuram ve uygulamaları. *Sanat Kuramları Dergisi*, 3(1), 25–39.
- Öztürk, M. (2019). Sanat eğitiminde sanatçı-eğitimci kimliği üzerine düşünceler. *Güzel Sanatlar Eğitimi Sempozyumu Bildirileri*.

- Pekmezci, H. (2015). Özgün baskı alanında deneysel uygulamalar: Hasan Pekmezci'nin alana katkıları. *Sanat Eğitimi Sempozyumu Bildirileri*, 85–90.
- San, İ. (2003). *Sanat eğitimi: Kavramlar, kuramlar, yöntemler*. Ütopya Yayınları.
- Sönmez, V. (2006). *Program geliştirmede öğretmen el kitabı* (7. baskı). Anı Yayıncılık.
- Sönmez, V. (2006). *Cumhuriyet dönemi eğitim politikaları ve felsefesi*. Anı Yayıncılık.
- Szekely, G. (1978). The art teacher as a working artist. *Art Education*, 31(2), 4–7.
- Tekcan, S. S. (2012). *Sanat eğitiminde sanatçı-eğitimci deneyimleri*. Akademi Yayıncılık.
- Tekcan, S. S. (2012). *Bir sanatçının öğretmenlikle başlayan yolculuğu*. Röportaj: Türkiye Sanatçılar Birliği Yayınları, İstanbul.
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı. (1979). 40. Devlet Resim ve Heykel Yarışması Sergisi Kataloğu [Katalog kesiti]. Fotoğraflanmış belge, Elif Rabia Refah arşivi.
- Turanî, A. (2001). *Sanat ve sanat eğitimcisi Adnan Turanî*. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Uçan, A. (1990). Sanat eğitimi ve toplum. *Milli Eğitim Dergisi*, 106, 13–20.
- Uçan, A. (1996). *Sanat eğitimi üzerine makaleler*. Anı Yayıncılık.
- Uçan, A. (1996). *Sanat eğitimi kavramı ve Türkiye’de sanat eğitiminin gelişimi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Uzuner, Y. (1999). Nitel araştırma yöntemleri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 25–30.
- Üniversite Tanıtım Kataloğu. (2020). *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi resmi tanıtım belgesi*. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Basımevi.
- Winner, E., Goldstein, T. R., & Vincent-Lancrin, S. (2013). *Art for art's sake? The impact of arts education*. OECD Publishing.
- Yalçın, N. (2012). Avrupa’da Sanat Akademileri ve Türk Öğrenciler. *Gazi Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Dergisi*, 10(2), 87–99.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, E. (2011). Sanatçı-eğitimci kimliğinin sanat eğitimi süreçlerine katkısı. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 36(161), 234–249.
- Yıldız, E. (2013). Türkiye’de sanat eğitimi ve tarihsel gelişimi. *Sanat ve Eğitim Dergisi*, 5(2), 45–67.
- Yıldız, F. (2013). Gazi Eğitim Enstitüsü Resim-İş Bölümü mezunlarının sanatsal üretimlerine katkıları. *Türk Sanat Eğitimi Dergisi*, 5(2), 99–117.
- Yılmaz, E. (2020). 1970’li Yıllarda Devlet Burslarıyla Yurt Dışında Sanat Eğitimi. *Türk Eğitim Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 43–61

Yıldız, G. (2013). Çağdaş sanat eğitimi ve eleştirel düşünme. *Uluslararası Sanat Eğitimi Sempozyumu Bildirileri*, 2(1), 47–55.

Yıldız, Ş. Ö., & Özsüner, A. (2020). Bolu Göynük'te Türk devri mimarisi. *Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(2), 342–377.

YÖK. (2023). *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Tanıtım Kataloğu*.
<https://www.yok.gov.tr/>

YÖK (Yükseköğretim Kurulu). (2023). *Üniversiteler ve programlar listesi*.
<https://yokatlas.yok.gov.tr/>

Göynüklüler. (t.y.). *Göynük Zafer Abidesi*. <https://www.goynukluler.com/goynuk-zafer-abidesi/>

EKLER

EK-1 Etik Kurul Onay Belgesi

Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Sosyal Bilimlerde İnsan Araştırmaları Etik Kurulu

Elif Rabia Refah
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü
Resim-İş Eğitimi

Sayın Elif Rabia Refah,

“SANATÇI VE SANAT EĞİTİMCİSİ İSMAİL HAKKI DEMİRTAŞ’IN YAŞAMI, EĞİTİMCİ YÖNÜ VE ESERLERİNİN İNCELENMESİ” adlı İnsan Araştırmaları Etik Kuruluna yapmış olduğunuz başvurunuz (Protokol NO. 2025/320) kurulumuzun 03.05.2025 tarihli ve 2025/04 toplantısında değerlendirilerek etik olarak **uygun bulunmuştur**. Bilgilerinize sunarız.

Prof. Dr. Hamit COŞKUN (Başkan)

EK-2 İsmail Hakkı Demirtaş ile Görüşme Formu

Bölüm I : Kişisel Bilgi Formu

1. Ad-Soyad:

İsmail Hakkı Demirtaş

2. Doğum yılı / yeri:

21/10/1945, Göynük-Bolu

3. İkamet Ettiğiniz Yer:

Ankara

4. Eğitim durumunuz:

Lisans ()

Yüksek Lisans ()

Doktora ()

Diğer () (**Prof. Dr.**)

5. Görev Yaptığınız Kurumlar ve Görev Süreniz: (Yılı ve sırası ile):

Marmara Üniversitesi, 1978-1995

Burdur Eğitim Fakültesi, 1995-2003

Bolu İzzet Baysal Üniversitesi, 2006-2011

6. Emeklilik Yılı:

2011

Bölüm II : Yaşam Öyküsü ve Sanata Yönelim Süreci

1. Doğduğunuz ve büyüdüğünüz ortamdan bahseder misiniz?

Bolu'nun Göynük ilçesinde doğdum. İlkokul ve ortaokulu orada okuduktan sonra Bolu Öğretmen Okulu'nun sınavını kazanarak, Bolu Öğretmen Okulu'nu bitirdim. Ortaokulda çok iyi bir resim öğretmenimiz vardı. bizim yanımızda, sınıfta resim yapardı. Ben onun resim yaptığını görünce imrendim ve resim yapma hevesi başladı. Sonra öğretmen okulu bitirdikten sonra Gazi Eğitim Enstitüsü yetenek sınavlarını kazanarak, Gazi Eğitim Enstitüsü resim bölümünü bitirdim.

2. Sanata ilk ne zaman ve nasıl tanıştınız? Bu ilgiliyi fark ettiğiniz anı veya süreci paylaşır mısınız?

Ortaokul öğretmenimiz ilkokulda yetenekli ilkokul öğrencilerine resim dersi vermeye gelirdi. Dolayısıyla ben aynı resim öğretmeninden tam 5 yıl ders aldım. Hiç ücret almadan gelirdi, idealist bir öğretmendi.

Evet. Sonra müzik öğretmenimiz de çok iyiydi. Ortaokul çok önemli. Müzik öğretmenimiz de çok iyiydi. Piyano çalardı. Piyano da klasik müzik çalardı. Benim ilgimi çekti. Bir gün ortaokuldayım. Evimizin küçük bahçesinde oturuyorum. Cumartesi günleri Ankara Radyosu'nda zaten başka radyo yoktu. Klasik batı sanat müziği vardı. Cumartesi günleri. Bir saatlik program. Spiker, şimdi dedi, Rodrigo'nun klasik gitar konçertosunu dinleyeceksiniz. Ben bir saat o konçerto'yu dinledim.

Rodrigo, Türklerin, İspanyolların aşık veyselidir. Yani gözleri görmüyordu. Rodrigo'nun gözleri hiç görmüyordu. Sanırım 5-6 yıl önce öldü. O sayede ben klasik müzikle tanıştım. Klasik müzikten başka şimdi hayatta başka müzik dinlemem.

3. Çocukluk ya da gençlik döneminizde sizi sanata yönlendiren özel bir kişi, kurum, sergi gibi etkinlikler, öğretmen ya da sanatçı oldu mu?

Ortaokul öğretmenim.

4. Aileniz ve yakın çevrenizin sanat eğitimi alma kararınıza bakışı nasıldı?

Kararları kendim verdim. Benim en büyük destekçim devletti. Yani devlet beni tam 6 yıl yatılı okuttu. 3 yıl öğretmen okulu, 3 yıl gazi eğitimi enstitüsü, rektörlük binası. Bizim hem resim atölyelerimiz hem de yatakhane olarak kullanılıyordu rektörlük binası. Sonra o rektörlük binası oldu maalesef. Mimar Kemalettin'in o meşhur eserini bozdular. Rektörlük binası olarak kullandılar.

5. Profesyonel anlamda sanata yönelmeye nasıl ve ne zaman karar verdiniz?

Bizi profesyonel anlamda sanatçı olmaktan ziyade profesyonel anlamda eğitimci olarak yetiştirdiler. Ama biz, daha doğrusu ben ve pek çok arkadaşım, görev yaptığımız süre boyunca hem öğrenci yetiştirdik hem bir yandan da boş zamanlarımızda sanatla uğraştık. Yani öyle sahil kenarlarına gidip de yazlıklarda falan kalmadık, hep çalıştık.

Sanat bölümü okumak aklımda değildi. Öğretmen okulu bitirdikten sonra köylerde öğretmenlik söz konusuydu. Tabi araştırdık o yıllarda, araştırdık. Üniversitelere gidemiyorduk biz. Öğretmen okulu çıkışlı olarak bizi üniversitelere almıyorlardı. Sadece eğitim enstitülerine alıyorlardı. Şimdi artık olmayan o eğitim enstitüleri. Ama en kaliteli öğretmenler o enstitülerde yetişti. Ne yazık ki şimdi üniversitelerde yeteri kadar kaliteli öğretmen yetiştiremiyor üniversiteler.

O yüzden zaten eğitim akademisi kurmak istiyorlar. Tekrar o eğitim enstitüleri dönemine geri dönmek istiyorlar ama dönemiyorlar. Çünkü kapattılar. Öğretme okulunu da kapattılar. Tıpkı köy enstitüsünü kapattıkları gibi. Eğitim enstitüsünü de kapattılar. Öğretme okulu bitirdikten sonra Bingöl'ün Kığı kazası'nın bir köyüne tayini çıkınca araştırdım. Hangi eğitim enstitüsüne gidebilirim diye araştırdım.

Gazi eğitim enstitüsü tabi şu anda liseyi bitirmiş tüm öğrenciler Ankara, İstanbul'u, Eskişehir'i düşünüyorlardı. Ben de Ankara'yı düşündüm. Sınavlara girdim ve 3 yılda resim öğretmeni olmak için okudum. Resim öğretmeni olduktan sonra kura çekiyorsunuz, öyle istediğim yeşil yere gitmek istiyorum yok. Kura

çekiyorsunuz, sizi doğuda bir yerlere gönderiyorlar. Ben de Gümüşhane'ye gittim. Kurayla, her şeye kurayla. Askerliğe geldim, tekrar kura çektim. Bu sefer Sivas.

Pamukpınar Öğretmen Okulu, eski köy enstitüsü. Oraya gittim.

6. Sanat yolculuğunuzda sizi etkileyen dönüm noktaları nelerdir?

Dönüm noktaları. Gazi Eğitim yetenek sınavını kazanmak. Kazanmasaydım bin görüntüye kazansın, Deliktaş köyüne tekrar öğretmen olarak dönecektim. Su yok, elektrik zaten yok köyde. Ondan sonra öğretmen şeyini, öğretmen odası, müdür odasına, okulun müdür odasına saman, ot doldurmuşlar. Ot çok olur oralarda, ot yeşil. Ot doldurmuşlar. Bundan kaç yıl önce 64 çok kötü şartlarda yaşanan bir köy.

7. Sanat üretiminde sizi motive eden temel duygu ve düşünceler nelerdir?

Motive eden şeyler sanatçı yaşadığı ortamı, yaşadığı sorunları, hislerini, duygularını iki veya üç boyutlu olarak ifade etmek ister.

Beni motive eden şeyler de daha çok önceleri doğa, sonra da figüre ağırlık verdiğim için insanın sorunu, yaşam sorunu, insanın sorunu, yani şöyle özetle toparlayabilirim. İnsan ve doğasının, insan ve içinde yaşadığı doğanın sorunları, insanın doğaya saygı duyması gerektiğini, hem de çok fazla saygı duyması gerektiğini eserlerimde vermeye çalıştım. Bir de Sınıfsal farkların en aza indirgenmesi konusunda. Bunlar kimisi kitaplarla, bilimsel kitaplarla anlatır. Ben de resimlerimle anlatmaya çalıştım.

8. Sanat eğitimi süreci sizin sanata bakışınızı nasıl şekillendirdi?

Tabii sanat tarihini öğreniyorsunuz. Yeni sanatçılar tanıyorsunuz. Sanatla beraber felsefeye de dalıyorsunuz. Felsefenin ne kadar önemli olduğunu görüyorsunuz. Felsefeye dalınca dogmatik fikirleriniz yok oluyor. Atabiliyor muyum? Ta çocukluğumuzdan beri getirdiğimiz bir sürü dogmatik fikir yok oluyor. Yabancı sanat kitaplarını, o yıllarda tabi internet falan yok, Ama Gazi'nin çok güzel bir kütüphanesi vardı. Orada yabancı sanat kitapları vardı.

Yabancı sanat kitaplarından yabancı sanatçıların eserlerini inceliyorsunuz. Yıllar sonra, tabi bu çok hoş bir duygu oluyor, yıllar sonra Paris'te o eserlerin

orijinallerini görünce çok ayrı bir zevk ilk defa görmüş olmuyorsunuz ama orijinalini görmek size çok ayrı bir haz veriyor. O sanat eseri hakkındaki çerçevenizi pekiştiriyor.

9. İlk serginizi açtığınızda ya da eserlerinizin bir koleksiyona kabul edildiğini öğrendiğinizde ne hissettiniz? Bu koleksiyon ya da diğer koleksiyonlara toplamda kaç eserini kabul edilmiştir?

Tabii insan çok seviniyor. Gazi Eğitim Enstitüsü son sınıfta bir kız arkadaşımın resminin yağlı boya portresini yaptım. Gümüşhane'ye tayinimi çıktı, gittim. Gittim. İlk resim satışım öyle oldu. Devlet Resim Heykel Müzesi'nden, İstanbul Devlet Resim Heykel Müzesi'nden bir mektup aldım. İşte, Genç Kız Portresi isimli eseriniz 1000 lira üzerinden.

850 lira, bilmem ne indirimiyle 850 lira alınacaktır. Kabul ediyor musunuz? Tabii o zaman maaş bile 850 değil. Belki de maaşın 2 misli. Hatırlayabildiğim kadarıyla. Tamam dedim, olur. Hem resmen müze de olur. Şimdi resmen müze de ama depolardaymış. Daha sonraki yıllarda da Ankara Resim Heykel Müzesi benim gravürümü aldı. Bir gravürüm de herhalde oradadır. Tabii Almanya'da yaptığım sergilerde bir iki resim satışı yapıldı, oldu. Başka da Türkiye'de açtığım sergilerde pek resim satışı olmadı.

10. Sanatsal üretim sürecinizde toplumsal, kültürel ya da ekonomik koşulların bir etkisi oldu mu? Etkilediyse nasıl etkiledi bahseder misiniz?

Tabii yani sanat aslında sanat eseri üretmek ekonomik bir şey istiyor. Güç istiyor. Yani şimdi meşhur şarkıcılar, ünlü kişiler tuvalin üzerine boyayı sürüyorlar. Ressam olduk diyorlar. Hatta bir bayan geçti televizyonda çok yorulmuş sarışın bir bayan bayağı resim yapmaya falan başlamıştı ama bu ne derece sanat olur onu artık bilemem.

Tabii yani sanatçıyı motive eden çevresidir. Eğer Almanya'da bir bina görevlisi sizin dosyanızdaki gravürleri görüp de ne güzel gravürler bunlar Bay Demirtaş diyorsa ve Türkiye'de üniversite öğrencisi bile gravürünün ne olduğunu bilmiyorsa, üniversiteli bile bilmiyorsa hangisi daha iyi motive, hangi ülkede daha iyi motive olunuyor Almanya'da daha çok motive olunuyor. Yani Tabii

sorunlarını çözmüş ülkelerde. Sorunlarını çözmek için kullandıkları en büyük anahtar sanat.

11. Sanata ve sanat eğitimine dair başka eklemek istedikleriniz var mı? Varsa nelerdir?

Okullarımızda ilk ve orta derece okullarımızda sanat eğitimi çok önemlidir. Bu konu özellikle göz ardı edilmemelidir. Okullarımızda büyük ve orta yaş okullarımızda resim atölyeleri, içinde her türlü malzemenin, sehpanın, masanın olduğu resim atölyeleri ve içinde her türlü enstrümanın bulunduğu müzik sınıfları olmalıdır.

Bu olmazsa hiçbir şey olmaz. Bu olmazsa ne olur? Ezbere ve tekrara yönelik bir eğitim ve öğretim sistemi olur. Oysa İlkinden yaratıcılığa ve üretime yönelik bir eğitim-öğretim sistemi olur. Şimdi Eren bu işi yapıyor. Ama herkes Eren gibi yetenekli olmayabilir. Bunu okulunda öğrenmiş olsaydı değil mi? Evet. Ama öyle günümüzün sanat okulu gibi okullar değil. günümüzün sanat okullarında elbise askısı yapılıyor. Biraz abartıyorum gerçi ama galiba öyle.

Yani bir mesleğin nasıl öğretildiğini nasıl öğretilmesi gerektiğini çok iyi planlamak gerekir. Onun için ben sana Japon kanalı dedim. Orada çocukları ve gençleri nasıl eğitiyorlar göreceksin. Anaokulu çocuğunu bile pirinç tarlasına götürüyorlar, çocuğa çizmeyi giyiyor, pirinç tarlasında suyun içine girip, büyüklerini taklit ederek pirinç diyor. Pirinç biliyorsun suyun içinde geçiyor. Biliyor muydun bunu? Pirinç diyor suyun içinde. Anaokulu çocuğu, çok enteresan. Anaokulu çocuğu, mutfakta annesine yardım ediyor, mantı yapıyor bu annesiyle beraber. Bizde hangi anne çocuğunu öğretir? Kıyamaz ki. Yapamazsınız derler, atar. Olay bu.

Bölüm III: Eğitim ve Akademik Gelişimi Süreci

1. İlköğretim, ortaokul ve lise yıllarınızı hangi okullarda tamamladınız? Eğitim ve öğretime dair deneyimlerinizi paylaşır mısınız?

İlkokul; Egemenlik ilköğretim okulu. Ortaokulda aynı şekilde. Lise; Lise yoktu o zaman. Lise vardı ben liseye gidemezdim. Çünkü ekonomik güç. O yüzden Bolu Erkek Öğretmen Okulunda okudum.

2. Bolu Öğretmen Okulu'nda yatılı eğitiminizin size kattıkları nelerdir bahseder misiniz?

İlk defa aileden ayrı kalıyorum. kalan bir genç, ne yapar, derslerine sarılır. Arkadaşlık onun için önemli bir konudur. Ve öyle çalışır. Çalışma azmi.

Benim unutamadığım öğretmen Ortaokul'daki resmi öğretmenimdi. Sonra Gazi Etim Enstitüsü'ndeki atölye öğretmenimdi. Gazi Etim Enstitüsü'ndeki atölye öğretmenim Türkiye'nin en iyi Atatürk baskını, büstlerini yapan adamdı. Yani o da öğretmenliğin yanı sıra, atölye öğretmenin yanı sıra aynı zamanda iyi bir heykeltıraştı. Öğretmenlerimin çoğu, özellikle gazi etmesi öğretmenlerinin çoğu, Türkiye'nin sayılı sanatçılarıydı. Kayhan Keskinok, Adnan Turhani, say sayabildiğin kadar. Turhan Erol, Refik Epikman, hepsini biliyorsunuz aslında.

3. Bingöl Kiğı'daki öğretmenlik göreviniz eğitimci ve sanatçı kimliğinize etkisi nasıl oldu?

Öğretmenliğe başlamadan gazi eğitime geldim. O yönden şanslıydım. Bir yıl falan kalmadım orada. Okul başlamadan üç-dört ay kaldım.

4. Üniversite eğitiminizi nerede, hangi bölümde aldınız? Bu eğitim sürecinin size katkılarından bahseder misiniz?

Önce Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü, arkasından öğretmenlik yaparken, Almanya Nürnberg Güzel Sanatlar Akademisi'nde tamamlayıcı sanat eğitimi.

5. Üniversite yıllarınızda aldığınız sanat eğitimi ya da diğer akademik eğitimler, sanat anlayışınızı nasıl etkiledi?

Çok olumlu etkiledi. Dediğim gibi yatılı okuduğumuz için, yeme içme derdimizde olmadığı için. Almanya'da da devlet bize yetecek kadar burs

gönderiyordu. Öğrenci yurdunda rahat rahat kalabiliyorduk. Herkese bir oda. Şimdi de öyle midir bilmiyorum ama sanmıyorum. Orada da hem Gazi Eğitim Enstitüsünde hem orada çalıştık yani, ürettik. Yeni şeyler öğrendik. Biz öğrendik, ürettik. Sonradan öğretmek için. Belki de bazı arkadaşlarımız Türkiye'ye dönmedi. Ama biz demek ki fazlaca idealist yetiştirmişler ki dönelim de yararlı olalım dedik ve döndük.

6. Etkilendiğiniz akademik çevreler veya öğretim üyeleri oldu mu? Bu etkileşimlerin sizdeki yansımaları nelerdir?

Örneğin yakın zamanda Bolu'da ölen ressam öğretmen hocam Orhan Bahri Ersoy öğretmen okulunda en sevdiğim hocaydı, resim öğretmeni. 95 yaşında öldü. Ortaokuldaki hocamdan sonra o beni çok iyi motive eden bir hocamdı. Gazi Eğitim enstitüsü de hep böyle hocalarım oldu. Ama ne yazık ki onların hiçbirisiyle daha sonra üniversite görev yaptığım yıllarda beraber çalışma imkanım olmadı. Çünkü Çalıştığım ne Marmara Üniversitesi'nde ne de daha sonra çalıştığım Burdur Eğitim Fakültesi'nde onlardan biri yoktu.

7. Gazi Eğitim Enstitüsü'nden mezun olduktan sonra kariyer hedefleriniz nasıl şekillendi?

Kendi kendine oldu. Herhangi bir kariyer hedefim yoktu. Dediğim gibi Anadolu'ya, öğretmen okullarına resmi öğretmen olarak gönderildik ama şunu duymuştum, sınavlara giriliyor ve yurt dışına gidiliyor. Ben de birkaç sınava girdim. Sonunda kazandım ve gittim. İşte kariyer öyle başladı.

Baya 3-4 gün süren çok kapsamlı bir sınavdı. Zaten o dönem, o yıllarda bu tür sınavlar çok önemliydi. Örneğin Gazi Eğitim Enstitüsü'ne girerken, biz 2-3 gün süren çok kapsamlı sınavlardan geçtik. Testlere girdik, ondan sonra sözcü sınava girdik, kompozisyon gibi bir sınav yaptırıldılar. Daha sonra uygulama olarak resim yaptık. Hem desen çizdik hem renkli çalışma yaptık. Aynı çalışmalar yurt dışı sınavlarında da geçerliydi.

8. Almanya'da aldığınız sanat eğitim size nasıl bir vizyon kazandırdı?

Orada Türkiye'de O yıllarda pek uygulanmayan bazı teknikleri öğrendim. Örneğin litografi. Orada sanat Eğitimi bizden daha iyi olduğu için, daha gelişmiş olduğu için teknik konuları çok iyi öğrendim. Mesela orada devam zorunluluğu,

imza vermek gibi konular yok. Sadece sanat tarihinde devam zorunluluğu var. Sanat tarihinde de örneğin benim devam ettiğim dönemde konu Japon sanatıydı. Japon esnaflarıydı. Çok ilgimi çekti. Orada bir de řu konuda zorunluluk var. İlk yıl, ilk sene hem güz yarı yılında hem yaz yarı yılında 30-30-60 akşam dersten sonra “*Akşam Desenleri*” adı altında desen çalışması var. İmza atıyorsunuz. Modelden çalışıyorsunuz. Her çalışmanın sonun bir karta imza atıyorsunuz o dersi yaptığınıza dair. İmzayı atmazsanız önümüzdeki yılda tekrar ediyorsunuz.

Bölüm IV : Akademik Kariyer ve Sanat Eğitime Katkıları

1. Akademik kariyer yapmaya ne zaman ve hangi koşullarda karar verdiniz bahseder misiniz?

Yani bu planlı olmadı, kendi kendine oldu. Koşullar bize o şansı verdi.

2. Akademik kariyer sürecinizin başında eğitim ve sanata ilişkin düşünceleriniz nasıldı?

Daha iyi öğretmenler yetiştirmek. İlkokullara daha donanımlı öğretmenler yetiştirmek için uğraştık. Ortaokul öğretmenimiz nasıl bize ücret almadan ders verirken heyecan duyduysa biz de aynı heyecanla öğretmen okullarında çalışırken öğrencilerimiz resim yaparken biz de bir kenarda resim yaptık ve bunun çok faydasını gördük. Öğrenciler üzerinde, öğrencileri daha iyi motive etmek için çok önemli ve o yıllarda bahsettiğim yıllar 70'li yıllar o yıllarda öğrenci kalitesi çok iyiydi. Öyle cep telefonu yok, bilgisayar falan filan yok ama çocuklarda bir heyecan ve bir azim vardı.

Sanata ilişkin düşüncelerimde idealizm ağırlıklıydı. Dünyanın en güzel sanat eserini yapma iddiasında değildik. Ama elimizden geldiğince kendi tuvalimizi kendimiz yaparak, fırçam olarak, boyamızı bir de kendimiz yapardık. Resim yapmaya çalıştık. O yıllarda yaptığım resimler, resimleri yıllarca sakladım. Sonra herhangi bir taşınırken falan kayboldu. Çok üzülürüm hala.

3. Marmara Üniversitesi'nde ilk öğretim görevliliği deneyiminiz nasıldı? Eğitim anlayışınızı nasıl etkiledi?

Öğretmen okullarındaki öğretmenlikten sonra, o zaman eğitim enstitüsüydü, üniversite olmamıştı henüz. Bir yüksekokulda görev yapıyor olmak da ayrı bir haz idi. Gerçi olaylı yıllardı, yani öğrenci olayları çok oluyordu. akşamları eve döndüğümüz zaman kendimizi şanslı hissediyorduk ama bir yüksekokulda görev yapmanın sorumluluğu daha bir başka. Çünkü oradan mezun olanlar ortaokullara ve liselere öğretmen oluyorlardı. Onların çok iyi donanımlı olmaları gerekiyordu.

4. Süleyman Demirel Üniversitesi'nde Resim-İş Eğitimi Bölüm Başkanlığı göreviniz süresince sanat eğitime katkılarınız oldu mu? Olduysa bu katkılardan bahseder misiniz?

Yurt dışında ve İstanbul'da edindiğim sanat birikimimi orada kullanmaya çalıştım. Hiç unutmam Eskişehir Anadolu Üniversitesi'nden taş baskı presi getirttik, satın aldık. Taşları ben otobüsle İstanbul'dan götürdüm. Oraya taş baskı sistemi kurdum ama şimdi duyuyorum ki o sistem çalışmıyormuş. Pres var. Taşlar var ama taş baskı yapılmıyormuş.

Normal eğitim fakültesinde neler yapılıyorsa orada da yapmaya çalıştık. Tabii bir sürü tutucu unsurlar vardı. Dekan örneğin, bir gün heykel atölyesini mescid yapmaya kalktı. Bir takım işgüzar öğrenciler de mihrap getirmişler, koymuşlar atölyeye. Kıyamet koptu, Cumhuriyet Gazetesi'ne falan yazıldı. Dekan beni suçladı. Ben dedim, böyle bir şey yapma. O zaman da ben Ankara'ya jüri üyelere gelmiştim. Sonradan öğreniyorum. Ben dedim, bir Ankara'daydım, iki böyle bir şey yapmış olsaydım sana söyledim dedim dekana. Böyle zorluklar vardı Anadolu'da, görev yapmanın zorlukları bunlardır. Hatta 1980'lerde başlayan küreselleşme çılgınlığı eğitim enstitülerini de vurdu. Daha kalitesiz öğrenciyi yetiştirmek için özellikle eğitim enstitülerinde, resim bölümlerinde uygulama derslerin sayısını azalttılar, teorik derslerin sayısını arttırdılar.

5. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dekanlığı döneminde sanat eğitime yönelik yürüttüğünüz projeler veya sağladığınız katkılar oldu mu? Olduysa bunlardan bahseder misiniz?

Görevim sırasında, dekanlığım sırasında öğrenci sayısı 3 bindi. Çünkü ikinci öğretimde vardı. Bu kadar çok öğrenciyi nasıl sanatla tanıştırmak lazım? Yüzlerce tabloyla. Koridorlara yüzlerce tablo astırdık. Hatta Kocaeli Üniversitesi'nden bir eğitim fakültesi dekanı gelmişti. Bayıldı. Hocam ben size tuvaler göndereyim, fırça, boya göndereyim. Biz de isteriz dedi. Gönderdi de. Ona da resimler gönderdik. O yıllarda hatırlayabildiğim kadarıyla bizim İzzet Baysal'da resim bölümünde eğitim fakültesinde ve Kocaeli Üniversitesi eğitim fakültesinde duvarlara resimler takıldı. Rahmetli bir sınıf öğretmenliği, öğretmenimizde jeolojiyle ilgili şeyler koydurdu. Camlı masalarda bir takım buluntular falan, objeler koydurdu. Heykeller, rölyefler takıldı.

6. Meslek hayatınızdaki kariyer sürecinizde edindiğiniz deneyimlerden bahseder misiniz?

Her konuda olduğu gibi, plastik sanatlarda da bir ön çalışma, bir eskiz, asıl çalışmanın temel taşları mutlaka gerekiyor. Temel taşları mutlaka koymak gerekiyor. Bizim ülkemizde ne yazık ki bu noksan. Öğrenci geliyordu, hatırlayabildiğim kadarıyla, hocam ben şöyle şöyle düşünüyorum, şunu şöyle yapacağım, senin düşünceni ben göremem. Ama sen bunu kalemle, fırçayla, sulu boyuyla, laviyle ortaya koyarsan eskiz olarak, ben o zaman senin ne yapmak istediğini anlarım. Yani bunun anlamı şudur, taa ilkokuldan, anaokulundan itibaren çocuklarımıza gerekli sanat eğitimi, sanat sevgisi verilmediği için her işimizde olduğu gibi sanatta da el yordamıyla gidiyoruz.

7. Farklı üniversitelerdeki (Marmara, SDÜ, AİBÜ) akademik deneyimlerinizin sanat eğitimi bağlamındaki benzerlikleri ve farklılıkları nelerdir?

Tabii büyük kentlerde Yüksek Sanat Kurumu'nun bir büyük kenti olması çok büyük bir avantaj öğrenci için. Tabi bu avantajı öğrenci kullanırsa, pek çok öğrencimiz vardı İstanbul'da, bu avantajı kullanmıyordu. Hiçbir sergiye gitmezlerdi, tiyatroya gitmezlerdi. Şimdi Burdur'da okuyan bir öğrenci, sistemli olarak sergi göremez ki ancak Ankara'dan, İstanbul'dan sergi gelecek ki onu görecek. Tiyatroya zaten gidemez, tiyatro yok Burdur'da. Ancak büyük kentlerden tiyatro gelecek, belediyenin salonunda bir tiyatro oyunu olacak da izleyecek. Tabii ki bu dünyanın her yerinde böyledir ama bizde daha farklı bir şey var. Yani eğer bir yer şehir olduysa o şehirde bir tiyatro binası olmalıdır. Bir sanat galerisi olmalıdır. Burdur'da bir sanat galerisi vardı. Apartman dairesi gibi bir yerdi yani. Olmaz. Hem de ikinci katta. İkinci katta sanat galerisi olmaz. Kimse çıkmaz oraya. Üşenir insanlar, çıkmazlar. Ayak altı olacak ki insanlar girecekler. Evet ama şu var. Örneğin Burdur'da çok güzel bir şey vardı. Arkeoloji Müzesi. O bölgenin sanat tarihindeki adı neydi? Burdur'un Sagalassos'ta çıkan eserler, Sagalassos muhteşem eserlerdi. Şarap Tanrısı falan filan müzenin önünde durur. O anlamda Burdur'da okuyan bir öğrenci İstanbul'dakine göre daha şanslı. Çünkü İstanbul'da okuyan çoğu kişi, çoğu öğrenci Avrupa yakasındaki İstanbul Arkeoloji Müzesi'ne gitmez, üşenir. Çoğu gitmemiştir.

Bölüm V : Sanat Eğitimciliği ve Pedagojik Yaklaşımı

1. Sanat eğitimi konusundaki felsefenizi nasıl tanımlarsınız? Sizce sanat eğitimi sadece teknik beceri kazandıran bir süreç midir, yoksa daha derin bir düşünsel boyutu var mıdır?

Elbette düşünsel boyut çok daha önemlidir. Düşünsel çocuklarımıza ve gençlerimize felsefeyi tanıtmak ancak sanatla mümkün. Yani düşünme gücüyle gücünü kazandırır sanat çocuklarımıza ve gençlerimize. Bu çok önemli. Biraz önce şeyden bahsettim. Japon kanalından bahsettim. Orada bir program var. No Art No Life diye. Güzel sanatlar programlarına çok önem veriyorlar o kanalda. Bir de şey var. Zero Waste. Yani sıfır atık diye. Çöp olarak atacağımız pek çok şeyi değerlendiriyorlar. Hatta TRT 2'de de var, d ün TRT 2'de Londra'da yaşayan bir ressamın oluklu mukavvalardan, karton koli kutuları var ya, koli kutularından yaptığı hayvan heykellerini hem de bire bir büyük hayvan heykellerini gösterdi. Müthiş. Yani bizde düşünülemez bile o tür şeyleri yapmak. Şimdi sanat eğitimi onun için çok önemli. Sanat yaşantımızın her yerinde var. Ama pek çok insan bunun farkında değil. Eğer çirkin şehirler oluşturuyorsak bunun nedeni okullarımızda ve üniversitelerimizde estetik dersinin, felsefe dersinin ve matematik dersinin iyi verilmemesindendir. Estetik çok önemli. Estetik, sorun gerçekten çoğu bilmez estetiğin ne olduğunu. Yani güzel sanatlar eğitimi yapılan kurumlarda estetik çok önemlidir.

2. Sanatçı kimliğiniz ve eğitimci kimliğinizi nasıl tanımlarsınız?

Zaman zaman sanatçı kimliğimin öne geçtiğini fark ettim. Özellikle bunu şeyde fark ettim somut olarak. Bolu'da dekanlık yaparken odama tuval ve sehpa resim malzemeleri koyup resim yaptım. Odama gelenler burada boya kokuyor diyorlardı. Şimdi ders programlarını falan şeye devrettim. Ders programlarının yapımını yardımcılarıma devrettim. İnsan sanatla uğraşan insan her koşulda sanat yapabilir. Ben de o koşullarda sanat yaptım. Yani sanat felsefem devamlı üretmektir. Devamlı üretmek ama düşündüren yapıtlar üretmek. Böyle rastgele böcek çiçek resimleriyle bu iş yürümez. Benim gibi sanatçının bir şeyler bilmesi gerekir. En son 1973'te Şili'de öldürülen sanatçı, Hipodromda bilekleri kırılarak öldürüldü. Gitar sanatçısı. 1973 darbesinde. Onun gravürünü yaptım, altına da

yazdım adını. Şimdi o adı okuyan kişi, öğrenmesi de lazım internetten bunun kim olduğunu, kimdir diye.

3. Öğretmen olarak öğrencilerinizde geliştirmeyi hedeflediğiniz temel beceriler ve değerler nelerdir?

Ahlaklı, üretken, düşünmesini seven, dürüst vatandaşlar olmaları. Görevlerini tam yapan dürüst vatandaşlar olmaları.

4. Türkiye’de sanat eğitiminin mevcut yapısını nasıl değerlendiriyorsunuz? Güçlü ve zayıf yönleri nelerdir?

Mevcut yapısı yıllar öncesine göre çok daha kötü diyebilirim. Çalıştığım yıllarda, özellikle İzzet Baysal’da çalışırken her yıl düzenlenen eğitim sempozyumlarına devamlı bildiriler gönderdik. Okullarımızda atölyesiz, müzik sınıfsız bu işin yürümeyeceğini belirttik. Ama tam tersi oldu. Başka derslere daha çok önem verildi. Bu derslere pek önem verilmedi ne yazık ki.

5. Türkiye’deki sanat eğitiminin uluslararası sanat eğitimi ile kıyaslandığında öne çıkan yönleri veya eksiklikleri nelerdir?

Tabii ki çok eksikimiz var, kabul etmek zorundayız. Çok eksikimiz var. Bu eksiklerin mutlaka giderilmesi gerekir. Şimdi resim öğretmeni pek çok okulda bu yok. Pek çok devlet okulunda bu yok. Eksik yani, eksik. 10-12 yaştaki çocuklarımızın 2-3 boyutlu çalışmaları yapmaları lazım. El ve beyin koordinasyonunu oluşturan çalışmalar yapmaları lazım. Bu çok önemli. Ama tüm diğer yargıları baştan sona değiştiği için, allak bullak oldu her şey, küçük yaştaki çocuklar bile artık nasıl para kazanırım, nasıl zengin olurum şeklinde endişeler taşımaya başlıyorlar. Çünkü evde hep aynı şeyi konuşuyor. Anneler babalar öyle konuşuyorlar

6. Sanat eğitiminde kuramsal bilgi ve uygulamanın dengesi sizce nasıl olmalı? Siz kendi eğitim sürecinizde bu dengeyi nasıl sağlıyorsunuz?

Çok fazla kuramsal olursa, sanat kuru oluyor. Genellikle çok akademik tarzda yapılan resimler biraz can sıkıcı olabiliyor. İnsan duygularını veren sanat eserleri çok daha önemli. Anadolu’da antik dönemde yapılmış sanat eserleri, uzak doğudaki uzak doğunun insanların duygu ve düşüncelerini çok iyi anlatan sanat

eserleri gerçekten çok etkileyicidir. Yani beraber yürümeli uygulama ve kuram. Ben kendi eğitim sürecimde farkına varmadan, spontan şekilde sağlıyordum. Bazen çok fazla kuramsal birikimim olmasından yakındığımda oldu. Çok fazla kuramsal olunca duygu ve düşüncelerinizi tam olarak aktaramıyormuşsunuz gibi geliyor insana. Yani o deli dolu çalışan bazı sanatçılara gıpta etmedim değil. Yok leke dengesi idi, bilmem neydi. Pek çok sanatçı bugün günümüzde özellikle bu küreselleşmeden sonra o sanatın kurallarına plastik kurallarına pek uymuyorlar. Rastgele çalışıyorlar. Ama o rastgelelik içinde bir tutarlılık mutlaka gerekiyor. Tamamıyla rastgele olmaz. Bir Alman baskı hocası arkadaşım, o da benim evvel emekli oldu akademiden. Gravür hocasıydı. Bana dedi ki bir gün, İsmail dedi, artık eski öğrencileri bulamıyoruz dedi, Almanya'da bile. Geliyor öğrenci dedi, kağıdı parçalıyor. Böyle bir şey oluşturuyor dedi. Akşam giderken de onu çöpe atıp gidiyor dedi. Yani bir baştan belirttiğim gibi küreselleşme sadece Türkiye'de değil, sadece Amerika'da değil, tüm dünyada her konuda bir yozlaşmaya neden oldu maalesef.

Bölüm VI : Sanat Anlayışı ve Sanatsal Üretim Süreci

1. Sanatınızı besleyen temel ilham kaynakları nelerdir?

Doğa. Zaten biliyorsun ya da belki de o konuda başka türlü düşünüyor olabilirsin. Doğa ve tanrı, kainat ve tanrı aynı şeydir benim görüşüme göre. Yani 17. yüzyılda yaşamış Finozya'nın düşüncesine göre panteizm, kainat, sonsuz kainat ve tanrı aynı şeydir. Yani çocukluğumda doğa çok daha temizdi. Her şey çok saftı. Pırıl pırıldı her şey. Derelerde buğday yıkanır. Bir de bu safiyane düşüncelerle otururken cami avlusunda bakardık gökyüzüne. Akşam hava biraz kararmasına yakın, yıldızlar. Felsefe yapardık çocuklar olarak. Bu nedir? Bunun sonu nerededir acaba diye düşünürdük yani. Yorumlar yapardık. Sonra sonra insan yetişkin olduktan sonra bilim de ilerledi o dönemden bu tarafa. Kainatın bir sonunun olmadığı, yıldız sayısının bilinmediği, Tanrı'nın gücü orada zaten, bilinmediği ve hiçbir zaman da bilinmeyeceği yani dünyada insanlık var olduğu sürece bu kainatın sonu nereye gidiyor? Kaç yıldız var? Kaç galaksi var? Kesinlikle bilinmeyecek. İmkansız yani. Buna insanın ömrü ve gücü yetmiyor. İnsanın ömrü on bin yıl olsa bile ve on bin yıl boyunca en hızlı uzay gemisiyle gitse bile kainatın sonunu bulamıyor. Yok. Bu akıl almaz bir şey. Zaten felsefe de burada başlıyor.

2. Sanat anlayışınızı, belirli bir sanat akımı, düşünsel sistem ya da kültürel çerçeve içinde mi tanımlarsınız, yoksa daha bireysel bir bakış açısına mı sahipsiniz?

Ekspresyonizm hep hoşuma gitmiştir. İzlenimcilik, ifade. Aslında düşünsel sistem ve kültürel çerçeveyi, ikisini de barındırıyorum diyebilirim.

3. Çalışmalarınızda tekrar eden temalar ya da kavramlar var mı? Bunları seçme nedenlerinizi açıklayınız?

Tekrar eden figür var genellikle. Kadın figürü. Çünkü kadın portre ve fizik olarak her zaman sanat eserlerinde kullanılmıştır. Çünkü doğanın en zarif yapısına sahiptir kadın figürü. Estetik olarak algıladığımız heykellerin, resimlerin çoğunda konu kadındır. Toplumsal sorunları ve olayları konu edinmeye çalışıyorum ama tam olarak veremiyorum işte onu tam olarak anlatamıyorum. Çok zor. Yani toplumsal sorunları, insan sorunlarını verebilmek o figürle beraber baya bir zor.

Mesela bir gün Banyo Treni'nde giderken İstanbul'da Banyo Treni'nde elinde balta olan zayıf, paltolu, çelimsiz bir adam. O yıllarda doğal gaz falan yok. Odun kırıyor adam evlere belli. Onun Eve gidince kafama kaldı kadarıyla eskisini yaptım. Sonra taş baskı yaptım. Taş baskı yapınca adamın arkasına kürk mantığı bir bayan koydum. Şimdi oradaki çelişkiyi vermeye çalıştım. Sonra onu ayrıca bir resmini yapmayı düşündüm ama elim değmedi. En büyük hantikapım pek çok tekniği uygulamak isteği. Oysa o kadar çok saçılıp yayılmamalıydım. En büyük sorunum o oldu.

4. Bir eserin ortaya çıkış süreci sizde nasıl ilerliyor? Teknik ve zihinsel aşamalar açısından paylaşır mısınız?

Bazen çok zor, bazen de çok kolay, çok çabuk. O andaki ruh durumunuza ve konunun ilginçliğine bağlı olarak çok çabuk olur, bazen de hiç olmaz, bozulur. Öyle bırakırsınız. Pek çok yarım resmim var yani. Burada eskiz çok önemli, hangi teknik için daha uygun olduğunu düşünüyorum. Bazı eskizler yağlı boya olarak daha çok çabuk yapılabilir. Bazıları baskı olarak daha çabuk yapılabilir. Örneğin o biraz önce verdiğim oduncu adam konusu, onu ben taş baskısını yaptım ama pek çok konunun Victor Jara dedim, şiirleri, gitar sanatçısı. Onun yağlı boyasını da yaptım mesela. Kurtuluş Savaşı destanı vardı Nazım'ın. O şiirler beni çok etkiler, O şiirlerin temalarını hem baskı hem yağlı boya olarak yaptım. Kabartmasını da yaptım. O kabartmayı daha çok çocuklar için düşündüm. Okusunlar. Heyecanlansınlar. Şevket Süreyya'nın o tek adam kitabını ellerine alsınlar. Özellikle lise öğrencileri.

5. Sanatsal üretiminizde zamanla nasıl bir dönüşüm yaşadınız? Farklı dönemlerde ürettiğiniz eserler arasında belirgin bir değişim veya dönüşüm gözlemliyor musunuz?

Yıllarca resim öğretmenliğinin yanı sıra sanatçı olarak, sanat üretimine pek yönelemedik ben ve benim kuşağımdan olanlar. Çünkü resim para etmiyordu. 1980'lerde küreselleşme olayı başlayıp da her şey maddeye yöneldiği zaman sanırım özel iktidardaydı. Müthiş bir sanat piyasası olmuştu. Resimler satılıyor, peynir ekmek gibi. O zaman biz de resim yapmaya başladık. Yani o zamana kadar tek tük yaparken, o yıllardan sonra seri olarak üretmeye başladık. Üretim aşaması bu. Sanat anlayışı aşamasında, o yıllarda daha çok klasiğe yakın çalışmalar

yapıyordum. Ama sonraki yıllarda hele bu son yıllarda hepten ekspresif, lekesele çalışmaya gayret ediyorum.

6. Geleneksel sanat pratikleri ile çağdaş teknikler arasında nasıl bir denge kuruyorsunuz? Yeni teknolojiler sanat pratiğinizi nasıl etkiledi?

Yeniliksel sanatımızın yeni teknolojik versiyonları pek olmadı. Ebru hala Ebru. Hat hala hat. Yani bir tek Emin Barın galiba, Hattat Emin Barı stilize etti eski harfleri, modernize etti biraz. Ondan sonra hiç değişen bir şey olmadı. Eskiye dönüş oldu sanki. Oysa geleneksel sanatların yeni teknik imkanlarla çok daha geniş kapsamlı uygulamaları yapılabilirdi. Bu olmadı. Tezhip hala tezhip, hat hala hat, ebru hala aynı ebru, değişen bir şey yok. O kadar Arkadaşım akrilik tekniğine alışamadı. Oysa akrilik tekniği resimde hızlı çalışan sanatçılar için çok büyük bir imkan. Çok çabuk kuruyormuş da kuruyunca kadar resmi bitirmek lazım. Yani artık yıllar geçmiş, yaşın kemale ermiş. O kadar özenle yapmaya gerek yok belli bir yaştan sonra. Sen 20 yıl önceki çalışma hızınla, pratiğinle, şimdiki pratiğinle aynı mı? Şimdi daha pratik, daha hızlı, daha seri işleri halledebiliyorsun değil mi?

7. Farklı disiplinlerle (müzik, edebiyat, felsefe vb.) sanatınız arasında bir etkileşim bulunuyor mu?

Kesinlikle dünya görüşüm yaptığım iki ve üç boyutlu çalışmalara yansıyor. Zaten yansımaması beklenemez. Mutlaka yansması lazım. Başta da belirttiğim gibi ortaya çıkan yapıt insanları düşündürmeli. Yani bir tiyatroya gidiyorsunuz çıktığınız zaman artık başka bir Elifsiniz. Bir konser dinliyorsunuz o konserden sonra düşün Chopin'i dinledin konserde. Chopin'i dinledikten sonra onun Fransa'da, Polonya'da doğup Fransa'da öldüğünü, genç yaşta veremden öldüğünü, sonra son isteğinin Polonya'dan bir avuç toprak getirilip mezarına konması falan. Bu hikayeleri biliyorsan eğer bir müzik konulu, konser konulu resim yaparken daha bir fark da varmadan Daha bir heyecanlı yapıyorsunuz o resmi. Mesela piyanistin resmini yapıyorsunuz, parmaklarını, köydesini hepsini farklı yapıyorsunuz.

8. Kültürel mirasınızın ve yaşadığınız coğrafyanın sanatınıza etkileri nelerdir?

Ben coğrafya deyince tabiat falan aklıma geldi. Tarih tabii. Tarihini bilmeyenin geleceği de olmaz. Tarihimizi okullarımızda tam olarak öğretilmediğini düşünüyorum. Okuma oranımız çok düşük. O yüzden zaten o rölyefleri yaptım, resimlerini yaptım hepsinin, altlarına o cümleleri koydum ki çocuklar ve gençler heyecanlansınlar, okusunlar. Şairlerimizi tanısinlar. O cümleyi okuyan, Atatürk'ün o cümlesini okuyan ve Turgut Özakman'ın kitabından bir cümleyi okuyan on çocuktan bir tanesi kitap okusa yeter. Bunlar beni etkiliyor tabii ama geleneksel sanatlar beni çok fazla etkilemiyor. O geleneksel sanatlarda daha çok bir ustalık var. Başka fazla da bir şey yok.

9. Türkiye’de ilk kişisel serginizi ne zaman açtınız, sizin için anlamı neydi?

İlk kişisel sergimi Taksim Sınat Kaleresi'nde 1985 yılında açtım. Tek bir satış bile olmadı. Ama Satış olmayınca insan yılmıyor. Devam ediyorsunuz yani çalışmaya. Sanat üretimi böyle bir şey. Bu sizin kaderiniz. Aynı yıllardan birkaç yıl sonra Almanya'da bir köyde resim sergisi açtım. Orada bayağı bir satış oldu. Köyde sanat galerisi vardı. Köyde yüzme havuzu vardı. Tren geçiyordu.

10. İstanbul ve Ankara Resim Heykel Müzelerinde eserleriniz bulunmakta, yer alan eserlerinizin koleksiyona alınma süreci nasıl gelişti?

Şimdi Gazi Eğitim Enstitüsü son sınıftan bir kız arkadaşımın yağlı boya portresini yapmıştım. Onu İstanbul Resim Heykel Müzesi satın aldı. O zamanlar büyük paraydı bin liraya satın aldılar. Daha sonraki yıllarda da Ankara'daki Resim Heykel Müzesi bir veya iki tane gravürümü satın aldı.

11. Meteksan Desen Yarışması’nda ödül kazandığınız eserin ortaya çıkış süreci nasıldı?

METEKSAN desen yarışmasındaki desenleri Almanya'da akşam desenleri adı altında yapılan çalışmalardan derlerdim. Onlardan biriydi. Bir ikisiydi. Yurt dışında yaptığım, modelden yaptığım çalışmalardı. Ha bir de model konusu mesela. Bizim Güzel Sanatlar kurumlarımızda model yok. Canlı model yok. O canlı model olmadığı için anıtkabir ressamlarını Rus ressamları yaptı tabii. Biz modelden çalışmadık ki.

12. Bunların dışında başka eklemek istedikleriniz var mı?

Tez konusu olarak alınmama çok mutlu oldum. Sana çok teþekkür ederim. Gerçekten bu benim için büyük bir sürpriz oldu. Çok çok sağ ol. Çok zor sorular hazırlamışsın ama hoşuma gitti.

EK-3. Prof. Dr. İsmail Hakkı Demirtaş ile Yapılan Görüşme Metni

Görüşme Tarihi: 21 Mayıs 2024

Görüşme Yeri: İsmail Hakkı Demirtaş'ın Atölyesi, Yüzyüze görüşme

Görüşme Yapan: Elif Rabia Refah

Görüşme Biçimi: Yarı yapılandırılmamış, anlatı odaklı görüşme

Bu yeteneği keşfetmeniz nasıl oldu nasıl başladınız resim çizmeye?

İlkokuldaki öğretmenimin cesaretlendirmesiyle diyelim demek ki varmış birşeyler. İlkokuk dördüncü sınıfta ortaokuldaki resim öğretmeni bize geldi gönüllü olarak şimdi ki öğretmenler bunu pek yapmazlar. O ortaokul öğretmenin bize derse gelmesi bize resim hakkında bilgiler vermesi ve bize ders verirken bulunduğumuz mekanda kendisi bolu Göynüklüyüm ben Göynük'ün bir mazarasını gözümüzün önünde yapması bizim için olağanüstü birşeydi. O rahmetli hocamız sevdirdi diyebilirim daha çok.

Hocam siz bolu'da ikamet ettiniz değil mi ?

Bolu, Göynük... İlkokuldaki hocamız daha doğrusu bize derse gelen resim öğretmeni ortaokulda da 3 yıl resim öğretmenim oldu. Yani 5 yıl onun öğrencisi oldum. Ordan öğretmen okuluna gittim. Yatılı öğretmen okulu, öğretmen okulunda da rahmetli Orhan Bahri ERSOY diye resim hocamız vardı. Çok değerli bir adamdı ondan da büyük bir ilgi gördüm. Bu böyle devam etti ordan da Gazi Eğitim Enstitüsü resim bölümüne geldim.

GEE resim bölümünde çoğu rahmetli oldu hemen hemen. Çok değerli hocalarımız vardı çok değerli insanlardı orası da yatılıydı. Ne yazık ki yatılı öğretmen okullarını ve yatılı eğitim enstitülerini kaldırdılar, kapattılar çok güzel kurumlardı bunlar. Hasanoğlu köy enstitülerini kapattılar arkasından da öğretmen okullarını ve eğitim enstitülerini kapattılar.

Hocam siz Hasanoğlu köy enstitüsünde öğrencilik yaptınız mı ?

Hayır Bolu öğretmen okulunda öğretmenlik yaptım ama Hasanoğlunu biliyorum gezdim biliyorum ve çok üzüldüm gezerkende o güzelim kurum virane hale gelmişti.

Benim sanatsal görüşüm hep baştan beri sanatı sanat için değil toplum için olduğudur. Bir insan çocuk olsun genç olsun yaşlı olsun bir insan bir sanat eserini gördükten sonra bir konseri dinledikten sonra veya çok güzel bir tiyatro eserini

izledikten sonra veya çok iyi bir edebi eseri okuduktan sonra bir şiir okuduktan sonra aynı insan değildir, başka bir insandır. Sanatın gücü buradadır. Benim can alıcı cümlem budur. Yani bugün eğer Nazım'ın mavi gözlü devini okuduğumuz zaman hala heyecanlanıyorsak o Nazım'ın şiirinin edebi yönünün güçlü olmasındandır değil mi ? Veya Ali Avni Çelebi'nin Yaralı Arkadaşını taşıyan asker resmini izlediğimiz zaman Çanakkale savaşını iliklerimize kadar hissedebiliyorsak o Ali Avni Çelebi'nin sanatçı gücündendir.

Hocam Eğitim demişken, eğitim için bir dönem Almanaya'ya gittiniz sanırım oraya nasıl gittiniz neler yaptınız dönüş nasıl oldu nasıl gelişti?

Yine o yıllarda...

Kaç yıllarıydı Hocam?

70'li yılların başıydı bu sanırım 80'li yıllara kadar devam etti. O Yıllarda devlet sınavla yurtdışına değişik ülkelere öğrenci gönderiyordu. Öğretmendik biz öğrenci gönderiyordu Lisansüstü Eğitim diyelim ya da Görgü-Bilgi-Beceri geliştirme diyelim. Orda tekrar öğrenci oldum Almanya'da akademide.

Oradaki eğitim size ne kattı, hangi atölyelerde bulundunuz? Yani buradaki G.E.E. eğitimle oradaki farklılık nasıl, siz nasıl tanımlarsınız ?

Aslında zorluk çekmedim GEE'deki atölye sistemi orada vardı fakat imkanları çok genişti yani şöyle söyleyeyim tek katlı ayrı ayrı binalardı. Ormanın içinde her bina ayrı branşın atölyesiydi. Teknik imkanları, malzeme imkanları çok iyiydi birde bizim sanat plastik sanat eğitimimizden farklı olarak anatomik çalışmaya çok önem veriyorlardı. Yani akademide modelden bol bir şey yoktu bayan model erkek model parası kalmayan öğrenci geliyordu saati 10 mark'a bilemedin 15 mark'a o zaman mark vardı model duruyordu. Ve de sanki gayet profesyonel eğitim almışlar gibi model duruyorlardı. Bu tabi benim için çok ilginç oldu çünkü bizim GEE'de de model vardı. Çok enterasan 60'li yıllarda, ben 67 yılında mezun oldum GEE'den. Ve 3 yıl boyunca biz modelden çalıştık ondan sonra kalktı model olayı. Şimdi artık pek az kurumda model var sanırım Mimar Sinan'da var Hacettepe'de var bilmiyorum başka kurumlarda var mı ? Çok önemlidir modelden çalışmak çünkü sanatçının doğanın yanında veya doğanın içinde en önemli konusu canlı modelden çalışmaktır. Birde orda dikkatimi çeken şu oldu ilk yıl ben orda 4 yıl falan okudum, ilk yıl hem kış döneminde hem bahar döneminde derslerden sonra akşam etüdü dedikleri ikişer saatlik etüt vardı modelden. Yine modelden. Bu etütlere yalnız öğrenciler değil dışarıdan

vatandaşlarda güzel sanatlarla ilgilenen vatandaşlarda katılabiliyordu. Çok enterasan ve çalışmadan sonra imza veriyorduk katıldığımızı belgeliyorduk diğer türlü bir üst sınıfa geçiş olmuyordu. Akşam etütleri 40 akşam kış döneminde 30 akşam bahar döneminde zorunluydu şuan hala var mı bilmiyorum.

Dikkatimi çeken bir diğer şey de disiplini. Çalışma disiplini.

Nasıl bir disiplin vardı atölyede olsun ya da diğer derslerde olsun yani Gazi'den ayıran özelliği ya da Gazi'nin Almanya'dan ayıran belirgin bir özellik var mıydı? Mesela Gazi E.E.'de usta-çırak ilişkisinin olduğunu biz biliyoruz. Yani atölye hocalığından atölye hocalarımızdan orda nasıl ilerliyordu, o dönemlerde hem Gazi'de hem Almanya da nasıldı ?

Bu anlattığım eğitim-öğretim sistemi resim öğretmeni yetiştirmek için değildi. Sanatçı yetiştirmek içindi. Resim öğretmeni olmak isteyenler formasyon dersleri alıyordu ayrıca. Orada akademedi deformasyon dersleri, onların işeri daha zordu hem atölye çalışması hemde ayrıca ayrı bir formasyon çalışması alıyorlardı. Akademiye giriş sınavlaydı tabi hepimiz sınava girdik Almanya için. Kazanamayanlar üzülmüşlerdi. Gazi'nin giriş sistemini de ve eğitim-öğretim sistemini pek aşağı görmüyorum Almayada gördüklerimden.

Sizin burada öğretmeniniz, atölye hocanız kimdi? Yani aslında yol göstermek mi diyelim ya da izinden gittiğiniz kimlerden esinlendiniz? Siz bu çerçevede kendinizi nasıl keşfettiniz?

Rahmetli oldu Mustafa Tömekçe Türkiye'de en iyi Atatürk büstünü ve maskını yapanlardandır. Şu duvarlarda görürsünüz kocaman kocaman 1.5-2 metre yüksekliğinde Atatürk maskı vardır. Onu yapan hocamızdır aynı zamanda yani 3B çalışmalarında ustasıydı. Onun deseni falan çok güçlüydü zaten. Mustafa Tömekçe vardı, Adnan Turani, daha çok teorik ağırlıklı, Turan Erol, Refik Ekipman, Muhammer Bakır demir işleyen hocamızdı aynı zamanda Türkiye'nin en iyi ağaç baskılarını yapmıştır emekli olduktan sonra Çoban ve sürüleri, Hindi gibi ağaç baskıları vardır. Bu hocalarımız prof. Doçent gibi unvanları yoktu ama çok idealist ve sanatçı yönleri güçlü kişilerdi. YÖK kanunun çıkmasıyla bu unvan olayı çıktı ve YÖK kanunun çıkmasıyla eğitim enstitülerinde atıyorum 16 saat olan temel sanat eğitimi 8 saate düştü. Yerine teorik dersler kondu. Eğitim bilimleri fakültesi boşuna açılmadı bu fakültelerde beyin ve el koordinasyonuna yönlendiren eğitim-öğretim sistemi yerine sadece beyin fonksiyonlarını çalıştıran eğitim-öğretim sistemi eğitim bilimleri fakültesi vıdı vıdıvıdı :D

Almayandan ben erken döndüm 5 yıllığına gönderiyoldardı bizi ben 4 yılda döndüm. Hükümet değışti politik işler girince bizi erken çağıldılar.

Hocam sizin Gazi'deyken anasanatınız neydi ?

Resim Anasanatı, seçmeli anasanatımda grafikti baskıda oradan geldi.

Çalışmalarınızda taşbaskıya dair aslında baskıya dair çalışmalar görüyorum. Zaten onlara baktığımız zaman deseninizin çok iyi olduğunu gözlemliyebiliyorum.

Taşbaskı Gazi'de yok idi. Hala daha da yok sanıyorum. Yurtdışına gidince en çok dikkatimi çeken o teknik oldu. Taşbaskının ayrı bir atölyesi var tek katlı ayrı bir bina her taraf cam, gravürün ayrı bir binası var, tekstilin ayrı binası. Öğrenci şöyle hemen konuyu dağıtmadan söyleyeyim zorunluluk yok, öğrenci geliyor diyor ki ben bugün seramik öğrenmek istiyorum ya da bir hafta, gidiyor seramik çalışıyor. Bir ay taşbaskı yapmak istiyorum diyor, geliyor taşbaskı çalışıyor. Ama oranın kurallarına uyarak. Dağınık çalışmak yok herşey çok düzenli, umarım hala öyledir ama en son aldığım bilgilere göre bir arkadaşım orada öğretim elemanıydı, emekli oldu yeni şöyle yazdı emekli olmadan önce dedi ki “artık eski eğitim-öğretim yok dedi, öğrenci geliyor gravür basmak yerine 3B birşeyler yapıp sonrada onu çöpe atıp gidiyor dedi.” O düşündürmüştü beni. Evet yani taşbaskıyı orda öğrendikten sonra İstanbul Eğitim Enstitüsüne gelince eskiden Eğitim Enstitüsüydü Marmara Üni., Atatürk E.E. gelince baktım orada bir taşbaskı presi var neredeyse 100 yıllık Berlin'den gelmiş. Çok dikkatimi çekti. Taşlarda var hemen oradan bir arkadaşımınla beraber o arkadaşımın Basri Erdem adını duymuşsundur. Basri Erdemle beraber taşbaskıya başladık. Daha sonra Prof. Atilla Atar o baskının hidrolik olanlarını yaptırdı Anadolu Üni.'de daha sonra Eskişehir Üni.'de başladı taşbaskıya ve o presleri bütün Türkiyedeki Eğitim Enstitülerine ve Fakültelere satmaya başladı Anadolu Üni. Fakat ben İstanbuldan sonra Burdura E.E. gittim. Burdura'da o presteni getirttim. Şimdi duyuyorum ki Mehmet Akif Ersoy Üni. Oldu duyuyorum ki taşbaskı presi böyle mashun duruyor kimse çalışmıyor. Bolu'da da öyle, Bolu'da da çalıştım orada da taşbaskı presi var Eskişehir'in gönderdiği. Burdur'a ben aldırımtım. Hem Burdur'da hem Bolu'da en son aldığım haberde iki preste üzerinde çalışılmadan duruyor. Bu bence öğrencilerimizin kabahati çünkü öğrenci merak edecek, isteyecek yani bunu öğrenmek istiyorum diyecek.

Bolu’da seramik atölyesini kurduk, seramik hocamızda adını hatırlayamadım.

Çocukluğunuz, aileniz, annenizi, babanızla ilgili bilgiler verebilir misiniz hocam ?

Çocukluğum Göynükte geçti, evimiz çok küçüktü, babam ilkokulda hademeydi sonra akıllı bir adammış demek ki sınava girip tahsildar oldu. Tahsildarlar köylere gidip vergi toplardı, arazi vergisi toplardı. O yıllar da en babayiğit vergi 2.5 Liraydı. 25 Krş. Tarla vergisi verenlerde vardı 5 krş. Vergi verenlerde vardı. Çok enteresan ata biner giderdi bir haftaonbeş gün gelmezdi. Topladığı paralarla gelirdi hiç önüne haydut falanda çıkmazdı yani şimdi olsa parayla dönemezdi yani gündüzde olsa. Bir de kız kardeşim var oda emekli öğretmen. Sanki köyde yaşıyormuşuz gibiydi, ilçeydi ama evimizin altında at vardı. Saman almışken inekte olsun dediler inekte vardı. Hatta kurbanlarda kesmek için koçumuzda olurdu. Saman taşırdık. Samanı satın alırdık ama süte yoğurta falan para vermezdik. Hatta süt fazla olunca satardık. Şimdi ki gibi dev inekler yoktu. Kapının önünde kümes hayvanları vardı. Evde mutlaka bir kedi olurdu. Kedi olmazsa olmazıydı. İlkokula yürüyerek giderdik şimdi ki gibi servis falan yoktu. Karda kışta uzun paltolu bir amca bize yolu açardı kar çok yağdıysa. O paltıyla yürüdüğü için yol açılırdı yani bizde onun izinden okula giderdik. Örneğin kışın kar yağdı ya da çok yağmur var hava kötü eve dönemeyince çarşıdan beyaz ekmek içine helva koyar yerdik. Onu çok iyi hatırlıyorum ama güzel bir çocukluktu. Yazın el arabalarımız vardı kendimiz yapardık. Benim el arabamda devamlı çivi ve çekiç keser olurdu. Ormana gider çırpı getirirdik. Yemekleri annemiz çırpı ile pişirirdi, saç ayağının üzerinde çünkü aygaz yoktu. Aygazı ben Bolu öğretmen okulu son sınıfta tanıdım. Bizi onar kişilik gruplar halinde iki aylık bir süre için köylere gönderdiler. Öğretmenliği deneyelim diye. İki ay köyde kaldım. Giderken bize aygaz tüplerini ve ocaklarını verdiler, tarif etiler, bir tanede düdüklü tencere verdiler. Okulda yatıp kalktık, ranzalar götürüldü. Askeri araçlarla bizi köylere taksim ettiler. O zaman ben aygazı gördüm. Ortaokul hayatımda aynı yerde geçti. İlkokul göynükte. Sonra ortaokul son sınıfta lise müdürüm bana dedi ki seni dedi öğretmen okuluna yazdırdım. Öyle sorumlu eğitimciler vardı. Seni dedi öğretmen okuluna yazdırdım sınava gireceksin, sınavda şu tarihte. O tarihte sınava gittik Bolu’ya baya zorlu sınavlardan geçtik yatılı okul sınavı, herkesi almıyorlardı.

Sınavlar nasıldı hocam?

Test, teorik, bilgiye dayanıklı sınav test. Aynı şey Gazi’de de yapıldı. Yalnız Gazi’dekinin farkı uygulamalı desen de çizdirdiler, renkli çalışmalar yaptırdılar. Öğretmen okulunda sadece test ve birde sözlü mülakat. Tüm öğretmen okulu öğretmenleri bizi mülakata aldılar. Salonda oturmuşlar onların karşısında terledik, Gazi’de de sözlü sınav vardı. Ben sınavı kazanmak için o kadar çaba göstermişim ki şimdi kendimi met etmiş olamayayım ikinci olarak kazandım Gazi’deki sınavı. Birinci sırada kazanan şuanda İsveç’te yaşıyor. Neden çaba gösterdim çünkü Bingöl’ün Kiğı kazasının Deliktaş köyüne gitmek istemiyorum. Oradan geldim sınava. Şartlar çok kötüydü, Bingöl’ün Deliktaş köyünde şartlar çok kötüydü evlerin tuvaletleri yoktu. Köye 5-6 saatlik yürüyüş ile gidebildim. Dağ yollarından Kiğı’da yanıma lise öğrencisini rehber verdiler, eksik olmasınlar çok iyi insanlar. Katırıma yüklediler bavulumu eşyayı falan köye gittik. Köy, köy değil. Tuvaleti yok, okul samanla doldurulmuş. Meğer okul öğretmeni; kötü bir uygulama vardı lise mezunlarına öğretmenlik hakkı veriliyordu.

Siz öğretmen okulundan mezun olunca atandınız, kaç yıl yaptınız görevinizi hocam ?

Orda ben 3 ay kaldım sonra Gazi’ye geldim. Tekrar aynı yere dönmek tabi hepimiz insanız zor geldi bana. Tabi geri dönsen sineye çekecektim mecburen. Fakat şu dikkatimi çekti köy insanı orda çok iyi insanlardı. Atatürk’ü çok seviyorlardı, kendi aralarında hep kürkçe konuşuyorlardı. Dürüst insanlardı ve tok gözlü insanlardı. Vericiydiler sadece alıcı değillerdi. Öğretmene değer veriyorlardı. Gümüşhane yatılı öğretmen okulunda görev yapıyordum orada da öğretmen değerliydi. Şehre indiğim zaman herkes tanırdı ve herkes selam verirdi. Herhalde biraz da o yıllarda imperteks dediğimiz bir moda vardı. İmperteks siyah pardesüdür. Kalın değil incedir ve öğretmenler bunu çok kullandılar. Yani simsiyah ince ve soğukta biraz üşütürdü. Hatta ben öğretmen lokalinde imperteksin birini giydim öğretmen okulunun misafir hanesinde kalıyoruz oraya geldim bir baktım imperteks benim değil. Belki de o nedenle bizleri tanırlardı selam verirlerdi. Tabi daha sonra Sivas eski köy enstitüsü Yıldızeli Pamukpınar köy enstitüsüne gidince orda pek şehir ile ilgimiz yoktu. Çünkü orası köy enstitüsü olarak yapıldığı için Sivas’ın 40 km. dışında yerleşkesi olan bir yerdi. Hatta hiç unutmam 1973 yürüyorum okul kampüsünde Aşık Veysel’in öldüğünü söyledi radyo. Aynı yılda Picasso’da ölmüştü. Aynı yıl Şili’de darbe oldu. Şili o

darbenin etkisinden kolay kolay kurtulamadı. Bir müzisyeni stadyumda bileklerini kestiler, “şimdi çal bakalım gitarını diye” hatta ben gravürünü yaptım. Yani neden bu zulüm insanın insana ettiği, girerken sol tarafta bir rölyef var yeni yaptım onu gördüysen orada Pir Sultan Abdal şöyle diyor; Demiri demir ile dövdüler biri sıcak biri soğuktu, insanı insanla kırdılar bir aç biri toktu. Bütün savaşlar buradan, bütün denklem bu yani birileri maalesef ülkemizde dahil bir elleri yağda bir elleri balda insanlığı birbirlerine kırdırıyorlar, kırılan aç kıranda aç onlar tok. Yani Atatürk’ün ölümünden sonra tamamlanamayan devrim nedeniyle ne yazık ki eski köy ağaları toprak sahipleri tefeciler ne yazık ki insanları korkutarak sesini çıkarma otur şükret sabret dediler hala daha aynı numarayı çekiyorlar bu ne biçim bitmez bir numaraymış anlayamadım. Bu çok üzücü birşey. Eğitimin önemi burada.

Annenizden biraz bahsedebilir misiniz hocam ?

Annem okuma yazma bilmeyen, çok iyi çok naif bir insandı babam onu hiç küçük görmedi okuma yazma bilmemesine rağmen ama kız kardeşimde bende annemize okuma yazma öğretemedik. Okulda öğrenmeyince zor oluyor, öğrenmesi gereken yaşta kız kardeşimle bir gurbetteydik. Ama çok ilginç bir şey daha sonra biz mesleğe atıldıktan sonra kur’an kursuna gitti ve eski yazıyı öğrendi çok enteresan. O herhalde kutsallık adfettiği için öğrendi. Büyük ihtimallede kutsallık adfettiği için eski yazıyı öğrendi ama Türkçeyi bir türlü tam öğrenemedi yazmayı öğrenemedi.

Hocam annenin egemen olduğu, sözünün geçti bir dönem vardır sizde nasıldı? Yani babanız bir hafta giderdi 15 gün gelmezdi. O dönemler nasıldı?

Evet o zaman iş benim üzerime düşerdi alışveriş falan ben yapardım ortaokulda hatta kapının önündeki tavuklardan birini kesme görevi de bana verilirdi o yaşta. Yani ki ben hiç kıyamam hayvanlara ama mecburiyetlik karşısında herşey öğreniliyor.

Eşinizle nasıl tanıştınız, nerede tanıştınız?

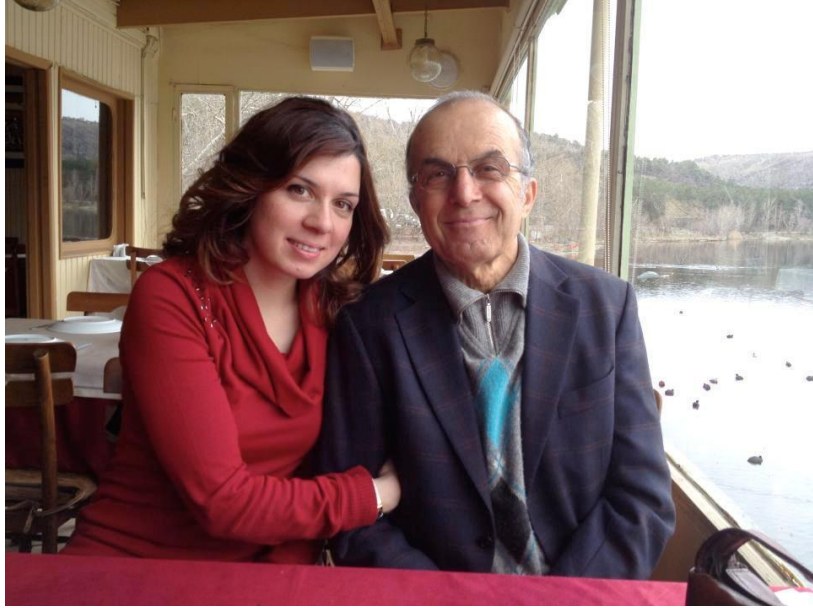
Eşim benim İstanbul Atatürk Eğitim Enstitüsünde tanıştım. O da benim gibi hemşerim Göynük’lü. Orada tanıştım. Oğlum grafiker o öğretmen olmadı grafiker oldu. Kızım benim izimi takip etti o şuan Hacettepe’de Yabancı Diller Yüksekokulunda öğretim elemanı ama beni üzüyor doktorasını yapmasına rağmen devam etmiyor.

Ben yıllarca resim yaptım, baskı yaptım. 65 yaşından sonra emekli olduktan sonra şöyle düşündüm bizim göynükte bir kil vardır sakızlı kil heykel yapmak için eskiden evler onunla sıvanırdı. Dedim ki ben gravürleri yağlı boyaları yapıyorum çekmecelerde duruyor ve hala öyle duruyor. Dedim heykel yaparsam herkes görür sonra memleketime bir kaymakam heykeli yaptım göynüğe kule vardır tarihi bir kule cumhuriyet döneminde yapılmış. O kuleyi yaptıran kaymakamın kalpaklı heykelini yaptım kulenin yanına kondu hala orada. Bir bayan eski tarihi bir evinin alt katını kütüphane yaptı, kütüphanenin kapısına 1,5 metre yüksekliğinde kitap okuyan kız rölyefi yaptım.

Şimdi okuyan toplumlardan zarar gelmez. Okuyan insandan zarar gelmez.

Müzelerdeki eserleriniz ile ilgili bilgi verebilir misiniz hocam ?

Şimdi Gazi Eğitim Enstitüsü son sınıftan bir kız arkadaşımın yağlı boya portresini yapmıştım. Onu İstanbul Resim Heykel Müzesi satın aldı. O zamanlar büyük paraydı bin liraya satın aldılar. Daha sonraki yıllarda da Ankara'daki Resim Heykel Müzesi bir veya iki tane gravürümü satın aldı. Bunların satın aldıklarına dair bende belgeleri var.

İsmail Hakkı Demirtaş ve Kızı. Sanatçının kişisel arşivinden

İsmail Hakkı Demirtaş ve Erol Özden. Sanatçının kişisel arşivinden

İsmail Hakkı Demirtaş ve Erol Özden. Sanatçının kişisel arşivinden

İsmail Hakkı Demirtaş, Bülent Ecevit ve Basri Erdem ile sergi açılışında.
Sanatçının kişisel arşivinden

İsmail Hakkı Demirtaş, Çalışma Süreci, 2024. Figüratif heykel modelajı yaparken,
kil. Sanatçının atölyesi, (Refah, 2024).

İsmail Hakkı Demirtaş, Atölye Görünümünün Bir Kısım, 2024. Modelaj aşamasında figüratif heykel, litografi presi ve sanatçının figüratif tuval resimleri ile birlikte. Sanatçının atölyesi, (Refah, 2024)